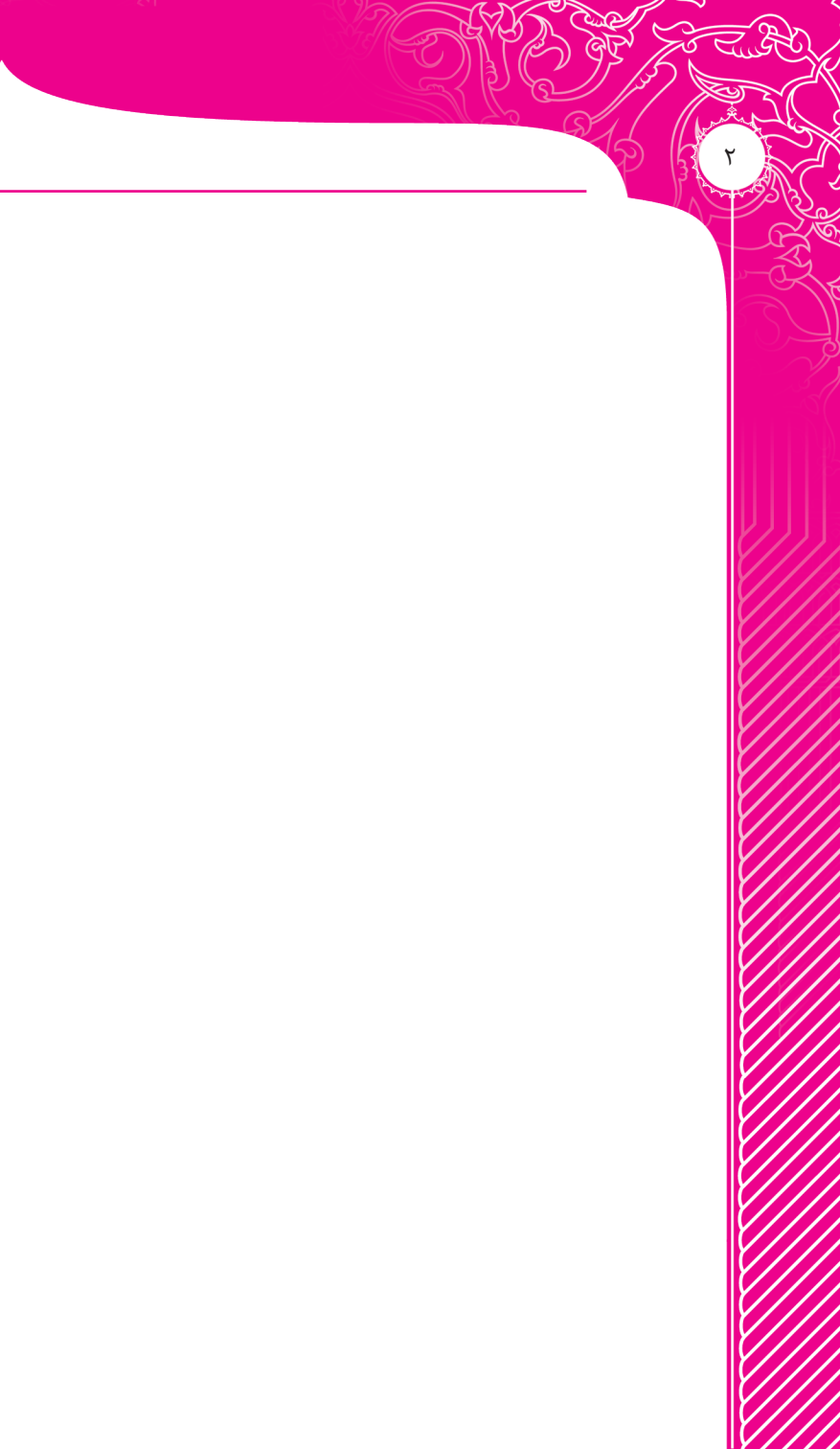

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۳
فقه و
زندگی

رایانه و اینترنت

محمود صادقی

قم خیابان مصلاى قدس پلاک ۶۸۲
صندوق پستی ۱۵۸ ۳۷۱۶۵
تلفن ۴۱ - ۳۲۹۳۹۱۴۰

فقه و زندگی (۳۳) رایانه و اینترنت	نام کتاب
محمود صادقی	تدوین
نشر معروف - قم	ناشر
نگارش - قم	چاپ
اول - ۱۳۹۴	نوبت چاپ
۳۰۰۰	تیراژ
۹۷۸۶۰۰۶۶۱۲۳۰۰	شابک
۴۰۰۰۰	قیمت

سرشناسه: صادقی، محمود، ۱۳۵۰ -
 عنوان و نام پدیدآور: فقه و زندگی رایانه و اینترنت
 مشخصات نشر: قم: معروف، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص: ۵/۹ × ۱۹ س.م.
 فروست: فقه و زندگی؛ ۲۷.
 شابک: ۴۰۰۰۰ ریال ۳۰۰۰-۶۶۱۲-۶۰۰-۹۷۸-۰۰۶۶۱۲۳۰۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیپای مختصر
 یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی:
<http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است
 یادداشت: کتابنامه.
 شناسه افزوده: ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر.
 پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۷۸۵۳۹

به سفارش:
 ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر
 و پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

فهرست مطالب

سخن پژوهشگرده	۱۳
مقدمه مؤلف	۱۹

بخش اول: کلیات

فصل اول: تعاریف و تاریخچه	۲۵
تعریف رایانه و اینترنت	۲۵
تاریخچه رایانه و اینترنت	۲۶
تاریخچه اینترنت در ایران	۲۸
فصل دوم: شرایط استفاده از رایانه و اینترنت	۲۹
۱. آگاهی لازم از امور رایانه‌ای	۲۹
۲. حفاظت از اطلاعات	۳۰
فصل سوم: خطرات استفاده زیاد از ابزار رایانه‌ای	۳۳
۱. بیماری‌های چشم	۳۳
۲. سردرد	۳۴

۳. درد ناحیهٔ مچ و ساعد و انگشتان ۳۵
۴. کمردرد ۳۵
۵. چاقی ۳۶
۶. منزوی شدن ۳۶
- راه‌های پیشگیری از آسیب‌های جسمی رایانه و اینترنت ۳۷
- فصل چهارم: کارکردهای مثبت و منفی رایانه و اینترنت ۴۱
- الف: کارکردهای مفید رایانه و اینترنت ۴۱
- ب: کارکردهای مضر رایانه و اینترنت ۴۲
- رایانه و اینترنت از دیدگاه رهبری ۴۳

بخش دوم:

رایانه در آئینه آداب و احکام

- فصل اول: کپی رایت ۴۷
- قوانین کپی رایت ۴۸
- سوالات فقهی ۴۹
- شکستن قفل نرم افزار ۴۹
- رایت و تکثیر سی دی ۵۱
- رایت محصولات مذهبی ۵۴
- رایت سی دی‌های مستهجن ۵۵
- کپی و رایت فیلم‌های خارجی ۵۶
- الف) با زیرنویس فارسی ۵۶
- ب) دوبله شده ۵۶
- ج) رایت فیلم‌های خارجی ۵۷
- محصولات مشترک ۵۷

- ۵۸ کپی فیلم و صوت روی کامپیوتر
- ۶۱ فصل دوم: بازی‌های رایانه ای
- ۶۲ اهداف بازی‌های رایانه ای
- ۶۳ ۱. تخریب چهره مقدس اسلام
- ۶۴ ۲. القاء ناجی بودن آمریکا
- ۶۴ ۳. ترویج سبک زندگی غربی
- ۶۵ ۴. تحریک شهوات و مسائل جنسی
- ۶۶ بازی‌های نامناسب
- ۶۶ کانتر
- ۶۷ سیمز (sims)
- ۷۰ توهین به مقدسات در بازی‌ها
- ۷۳ ضرر بازی‌های رایانه ای
- ۷۳ ۱. مشکلات جسمانی
- ۷۴ ۲. چاقی
- ۷۴ ۳. بلوغ زودرس
- ۷۴ ۴. متزلزل شدن روابط خانواده
- ۷۵ ۵. منزوی شدن
- ۷۵ ۶. خشونت طلبی
- ۷۷ ۷. افت تحصیلی
- ۷۸ توصیه‌هایی درباره بازی‌های رایانه ای
- ۷۹ قانون بازی‌های رایانه ای
- ۸۰ سوالات فقهی
- ۸۵ فصل سوم: موسیقی
- ۸۶ تعریف موسیقی حرام

- ۸۶ آسیبه‌های موسیقی
- ۸۶ الف: غفلت از یاد خدا
- ۸۷ ب: تشویق به فساد اخلاق
- ۸۸ ج: آثار زیانبار بر اعصاب
- ۹۰ د: یکی از ابزار کار استعمار
- ۹۰ سوالات فقهی
- ۹۳ فصل چهارم: مسائل متفرقه
- ۹۳ فروش رایانه
- ۹۴ رایانه و کودکان و نوجوانان
- ۹۴ بررسی فلش قبل از رایت
- ۹۵ علم به حرام بودن محتویات فلش بعد از رایت
- ۹۶ میکس فیلم‌های عروسی
- ۹۶ خمس نرم افزار

بخش سوم:

اینترنت در آئینه آداب و احکام

- ۱۰۱ فصل اول: خانواده و اینترنت
- ۱۰۳ پیشنهادهایی به والدین
- ۱۰۵ سوالات فقهی
- ۱۰۷ فصل دوم: روابط زن و مرد در محیط مجازی
- ۱۰۷ نگاه به نامحرم
- ۱۰۸ ۱. راه ورودی قلب
- ۱۰۸ ۲. بذرشهوت
- ۱۰۹ ۳. حسرت دائمی

۴. سلب آسایش ۱۰۹
- تصاویر اینترنتی ۱۱۰
- چند مسئله ۱۱۳
- فیلم های اینترنتی ۱۱۴
- گفتگوهای اینترنتی ۱۱۷
- سوالات فقهی ۱۱۸
- شبکه های اجتماعی ۱۲۱
- آسیبهای فیسبوک ۱۲۳
۱. دارای محتوای غیر مجاز و انحرافی ۱۲۳
۲. یکی از عوامل طلاق ۱۲۵
۳. قماربازی اعضا ۱۲۶
۴. سرقت اطلاعات کاربران ۱۲۶
- سوالات فقهی ۱۲۷
- همسریابی ۱۳۰
- آسیبهای همسریابی اینترنتی ۱۳۱
- قوانین سایت های همسریابی ۱۳۳
- سوالات فقهی ۱۳۳
- فصل سوم: جرائم رایانه ای** ۱۳۵
- تعریف جرایم رایانه ای ۱۳۵
- تاریخچه جرائم رایانه ای ۱۳۶
- تقسیم بندی جرائم رایانه ای ۱۳۶
- مهمترین جرم های اینترنتی در جهان ۱۳۸
۱. عبور از فیلترینگ ۱۳۹
- علل و زمینه پیدایش فیلترینگ ۱۳۹
- پاسخ به یک شبهه ۱۴۰

- ۱۴۰..... فیلترینگ در آمریکا
- ۱۴۵..... آسیب‌های استفاده از ابزار عبور از فیلترینگ
- ۱۴۹..... مجازات عبور از فیلترینگ
- ۱۵۱..... سوالات فقهی
- ۱۵۳..... ۲. جاسوسی رایانه ای
- ۱۵۴..... قوانین
- ۱۵۵..... سوال فقهی
- ۱۵۶..... ۳. سرقت رایانه‌ای
- ۱۵۸..... قوانین سرقت رایانه ای
- ۱۵۹..... سوالات فقهی
- ۱۶۰..... ۴. لینک دادن به سایت فیلتر شده
- ۱۶۱..... ۵. هک کردن
- ۱۶۳..... سوالات فقهی هک کردن
- ۱۶۴..... ۶. تولید و توزیع محتویات مستهجن
- ۱۶۶..... قوانین تولید و توزیع محتویات مستهجن
- ۱۶۷..... ۷. تشویق به دیدن سایت‌های مستهجن
- ۱۶۹..... مرحله اول: وابستگی اولیه
- ۱۷۰..... مرحله دوم: وابستگی بیشتر
- ۱۷۱..... مرحله سوم: حساسیت زدایی
- ۱۷۱..... مرحله چهارم: انحراف جنسی
- ۱۷۲..... قوانین تشویق به دیدن سایت‌های مستهجن
- ۱۷۳..... ۸. تغییر چهره دیگران
- ۱۷۴..... ۹. نشر اکاذیب
- ۱۷۵..... ۱۰. قمار بازی اینترنتی
- ۱۷۷..... الف. پیش‌بینی مسابقات ورزشی

- ب. مسابقات پیامکی ۱۷۸
- ج. مسابقات قرعه‌ای (بخت آزمایی) ۱۷۹
- قوانین قماربازی اینترنتی ۱۸۰
- نظر فقهاء درباره قماربازی اینترنتی ۱۸۱
۱۱. کلیک دزدی ۱۸۱
۱۲. کرک کردن ۱۸۳
۱۳. نرم افزارهای مورد استفاده در جرم ۱۸۴
۱۴. اخاذی اینترنتی ۱۸۴
- قوانین اخاذی ۱۸۵
۱۵. ترساندن کاربران ۱۸۶
۱۶. ایمیل ۱۸۶
- توصیه‌های امنیتی درباره ایمیل ۱۸۶
- فصل چهارم: احکام و نکات متفرقه ۱۸۹**
- طهارت در تایپ کردن ۱۸۹
- قرائت قرآن ۱۸۹
- شنیدن آیه سجده دار ۱۹۰
- نگهداری سی دی حرام ۱۹۰
- نگهداری عکس مستهجن ۱۹۱
- فروش اینترنت ۱۹۲
- کافی نت ۱۹۲
- قانون کافی نت ۱۹۳
- دانلود کردن ۱۹۴
- پیشنهادهایی برای مسئولین: ۱۹۵
- خمس ترافیک اینترنت ۱۹۶
- حذف ترافیک باقیمانده ۱۹۷

- ۱۹۷..... نقل مطالب سایت ها
- ۱۹۸..... استفاده از اینترنت بی سیم دیگران
- ۱۹۸..... خرید و فروش اینترنتی
- ۱۹۹..... بازدید از سایتهای تبلیغاتی
- ۲۰۰..... فایل‌های متنی اینترنتی
- ۲۰۰..... دیدن ماهواره از طریق اینترنت
- ۲۰۱..... فروش فیلم‌های زبان اصلی
- ۲۰۱..... اعتیاد به اینترنت
- ۲۰۴..... پنجره‌های کلیدی
- ۲۰۶..... آدرس دفاتر مراجع تقلید
- ۲۰۶..... دفتر مقام معظم رهبری
- ۲۰۶..... دفتر آیت الله سیستانی
- ۲۰۶..... دفتر آیت الله شبیری زنجانی
- ۲۰۷..... دفتر آیت الله مکارم شیرازی
- ۲۰۷..... دفتر آیت الله وحید خراسانی
- ۲۰۷..... دفتر آیت الله نوری همدانی
- ۲۰۷..... دفتر آیت الله صافی گلپایگانی
- ۲۰۸..... فهرست منابع
- ۲۰۸..... ۱. کتابها
- ۲۱۲..... ۲. مجلات و نشریات
- ۲۱۳..... ۳. سایتها

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سخن پژوهشکده

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی در مرحله شناخت سه گام دارد:

۱. شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عزّوجلّ.

۲. شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی.

۳. شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت.

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهشهای اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با

خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است. گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهشهای ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و بایدها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» توسط جناب حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، در پژوهشکده باقرالعلوم (ع) قم، پی‌ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی

برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال‌های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می‌رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح‌ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد. ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه بسیاری از کسبه محترم در بخش‌های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری ریاست محترم ستاد احیاء حجة الاسلام والمسلمین زرگردام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تألیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سال‌های آغازین، این پژوهش‌ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و همکاری گروهی از فضلاء حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پیگیری می‌شود.

همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی‌ها در حوزه کسب و کار سبب می‌شود که احکام براساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش‌های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

۱. احکام صنف طلا و جواهر
۲. احکام تلفن همراه
۳. احکام بازی‌های رایانه‌ای
۴. احکام صنف اتوبوس‌رانی
۵. احکام صنف فرش و تابلو فرش
۶. احکام صنف کیف و کفش (سراجان)
۷. احکام صنف ماهی فروشان
۸. احکام صنف ناشران
۹. احکام صنف پوشاک
۱۰. احکام صنف نانویان
۱۱. احکام رایانه و اینترنت

۱۲. احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان
۱۳. احکام صنف اغذیه فروشان
۱۴. احکام صنف پارک‌ها
۱۵. احکام عمومی کسب و کار
۱۶. احکام صنف قهوه‌خانه‌ها
۱۷. احکام صنف الکتریکی
۱۸. احکام صنف داروخانه‌ها
۱۹. احکام صنف صوتی و تصویری
۲۰. احکام بیمه‌ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی حجت الاسلام محمود صادقی پدید آمده به احکام صنف رایانه و اینترنت اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثریاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می‌توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی بلندتر برداشت.

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش‌ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، توحید و عدالت در سراسر عالم حاکم گردد. ان شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر
خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵
Al-adl.ir
info@al-adl.ir

مقدمه مؤلف

از دوستی پرسیدم «در مورد رایانه و اینترنت سوال شرعی داری یا نه؟» در جوابم گفتم: «هر سوال شرعی که درباره انسانها در دنیای واقعی مطرح است در دنیای مجازی هم مطرح می شود» از جواب این دوست به فکرفرو رفتم و متوجه شدم که چه نکته زیبایی را بیان کرده؛ اگر چه نمی توان همه احکام دنیای واقعی را در دنیای مجازی مطرح کرد ولی در بسیاری از امور با هم مشترک هستند.

بارها برای خودم و دوستان سوالاتی درباره اینترنت مطرح می شد و برای جواب آنها باید کتابهای زیادی را مطالعه کرده یا با دفاتر مراجع تقلید ارتباط برقرار می کردم تا بتوانم به جواب سوالات خود برسم؛ لذا زمانی که پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر این موضوع را مطرح کرد آن را پذیرفتم تا بتوانم احکام و آداب مورد نیاز

کاربران محترم را در یک مجموعه جمع آوری کنم. برخی از نویسندگان محترم درباره احکام رایانه و اینترنت به صورت مختصر یا پراکنده مطالبی را نوشته اند، لذا نگارنده سعی کرده است مطالب را جمع بندی کرده و یک مجموعه خوبی را برای کاربران امور رایانه ای تهیه کند تا آنها با آگاهی از مسائل و احکام شرعی استفاده از این ابزار بتوانند بهترین بهره را از آنها ببرند.

کتاب دارای سه بخش می باشد که هر بخش، چهار فصل دارد که به صورت مختصر بیان می شود:

بخش اول: کلیات (تعریف و تاریخچه، شرایط استفاده از ابزار رایانه ای، خطرات استفاده زیاد از ابزار رایانه ای و معروفات و منکرات).

بخش دوم: آداب و احکام رایانه (کپی رایت، بازی های رایانه ای، موسیقی و متفرقات).

بخش سوم: آداب و احکام اینترنت (خانواده و اینترنت، روابط زن و مرد، جرائم رایانه ای و متفرقات).

در پایان، نکات اصلی و کلیدی کتاب با عنوان «پنجره های کلیدی» آورده شده است که از خوانندگان محترم درخواست می شود حتماً آن قسمت را مطالعه بفرمایند.

در این مجموعه سعی شده علاوه بر احکام شرعی هر

موضوع به قوانین و مقررات آن هم اشاره‌ای شود تا بهتر از امکانات رایانه و اینترنت استفاده کرده و مرتکب کارهای حرام و غیرقانونی نشویم.

نکته مهم: در این نوشته، سوالات شرعی مشهور را ذکر کرده ایم لذا اگر نظر برخی از مراجع تقلید ذکر نشده است یا به آن دست نیافته ایم یا مخالف مشهور است؛ پس خوانندگان محترم باید به رساله مراجع تقلید خودشان رجوع کنند تا از نظر آنها آگاه شوند.

در آخر از تمام کسانی که بنده را در تهیه این اثریاری کرده اند تشکر می‌کنم و از خدای متعال موفقیت آنها را خواستارم.

بخش اول:

کلیات

فصل اول:

تعاریف و تاریخچه

تعریف رایانه و اینترنت

برای رایانه و اینترنت تعریفهای مختلفی ارائه شده ولی بهترین و جامعترین آنها ذکر می شود:

رایانه یک دستگاه الکترونیکی است که قابلیت اندازه گیری، ذخیره و پردازش داده های ورودی را دارد.^۱

اینترنت مجموعه ای از شبکه های گسترده کوچک و بزرگ در سراسر جهان است^۲ که شرکتها، سازمانها، مراکز علمی و تجاری و شخصی را به هم مرتبط می کند.^۳

۱. www.merriam-webster.com

۲. www.merriam-webster.com

۳. فصلنامه ره آورد نور، مقاله «اینترنت چیست؟ قسمت اول: شناخت اینترنت»، بهمن ۱۳۷۷، پیش شماره ۲، ص ۱۷.

تاریخچه رایانه و اینترنت

در سال (۱۹۳۷م) اولین کامپیوتر دیجیتال الکترونیکی جهان به نام (atanasoff-berly computer) یا (abc) ساخته شد و در سال (۱۹۴۶م) اولین کامپیوتر مدرن جهان به نام (eniac) که برای محاسبه پروژه های موشکی ارتش ایالات متحده آمریکا طراحی شده بود، ساخته شد. در اوایل دهه ۷۰ میلادی شرکت (hp) کامپیوتر کاملی را به نام (basic) طراحی کرد که اولین نسل کامپیوترهای شخصی بود.^۱ در سالهای بعد نسلهای جدید و کاربردی تری ساخته شد.

پیدایش اینترنت به سال (۱۹۶۹م) برمیگردد زمانی که دولت ایالات متحده بر اساس طرحی موسوم به «ARPANET» مخفف «آژانس تحقیق پروژه های پیشرفته» که در آن زمان برای کارکردهای دفاعی بوجود آمده بود، این طرح را اجرا نمود.^۲ طرح این بود که کامپیوترهای موجود در شهرهای مختلف^۳ که هر کدام اطلاعات خاص خود را در آن ذخیره داشتند بتوانند در صورت نیاز با یکدیگر اتصال^۴ برقرار نموده و اطلاعات را به یکدیگر منتقل

۱. www.hamshahrionline.ir، مقاله «آشنایی با تاریخچه کامپیوتر».

۲. www.merriam-webster.com.

۳. در آن زمان چیزی بنام کامپیوتر شخصی وجود نداشت بلکه سازمان های بزرگ و دانشگاهها و مراکز دولتی معمولاً دارای سیستمهای کامپیوتر بزرگ «MainFrame» بودند.

۴. Connect.

کرده^۱ و یا در صورت ایجاد بستر مناسب اطلاعات را در حالت اشتراک^۲ قرار دهند. در همان دوران سیستم‌هایی بوجود آمده بودند که امکان ارتباط بین کامپیوترهای یک سازمان را از طریق مختص همان سازمان فراهم می‌نمودند به طوری که کامپیوترهای موجود در بخش‌ها یا طبقات مختلف با یکدیگر تبادل اطلاعات نموده و امکان ارسال نامه بین بخشهای مختلف سازمان را فراهم می‌کردند که اکنون به این سیستم ارسال نامه «پست الکترونیک»^۳ می‌گویند. در سال (۱۹۸۴م) نام «اینترنت»^۴ روی این شبکه بزرگ گذاشته شد. «وب»^۵ که مخفف «WorldWideWeb»^۶ می‌باشد توسط آزمایشگاه اروپایی فیزیک ذرات «Cern» به خاطر نیاز آن‌ها به دسترسی مرتب‌تر و آسان‌تر به اطلاعات موجود روی اینترنت ابداع گشت. در این روش اطلاعات به صورت مستنداتی صفحه‌ای «Page» بر روی شبکه اینترنت قرار می‌گیرند و بوسیله یک مرورگر وب «WebBrowser» قابل مشاهده

۱. Communicate .

۲. Share .

۳. Email؛ در سال (۱۹۷۱م) اولین برنامه برای ارسال ایمیل بر روی یک شبکه توزیع توسعه داده شد (www.merriam-webster.com).

۴. Internet .

۵. www .

۶. تاریخ جهان گستر.

هستند و هم اکنون کارکردهای بسیاری دارند.^۱ در سال (۱۹۸۸م) گفتگوی اینترنتی مورد استفاده قرار گرفت.^۲

تاریخچه اینترنت در ایران

در سال (۱۳۷۱ش) تعداد کمی از دانشگاه‌های ایران، از جمله دانشگاه صنعتی شریف و دانشگاه گیلان، توسط مرکز تحقیقات فیزیک نظری به اینترنت وصل شدند. و در سال (۱۳۷۲ش) ایران نیز به شبکه اینترنت پیوست. نخستین رایانه‌ای که در ایران به اینترنت متصل شد، رایانه مرکز تحقیقات فیزیک نظری و از طریق پروتکل «UUCP» بود.^۳

۱. www.tebyan.net، مقاله «تاریخ اینترنت»

۲. www.merriam-webster.com

۳. www.tebyan.net، مقاله «تاریخ اینترنت»

فصل دوم:

شرایط استفاده از رایانه و اینترنت

در این فصل به بعضی از اموری که هر کاربر رایانه‌ای باید از آنها اطلاع داشته باشد اشاره می‌کنیم تا کاربران عزیز با آگاهی بیشتری از این تکنولوژی استفاده بهینه کرده و از آسیب‌های رایانه و اینترنت در امان باشند.

۱. آگاهی لازم از امور رایانه‌ای

امیرالمومنین علی ع فرمودند:

«يَا كُمَّيْلُ مَا مِنْ حَرَكَةٍ إِلَّا وَأَنْتَ مُحْتَاجٌ فِيهَا إِلَى مَعْرِفَةٍ»:
(ای کمیل، هیچ حرکت و فعالیتی نیست مگر اینکه توبه معرفت و شناخت درباره آن نیازمندی).^۱

۱. تحف العقول، ص ۱۷۱.

براین اساس در هر فعالیتی، اگر شخص اطلاعات و آگاهی لازم و کافی از فوائد و آسیبهای آن را نداشته باشد به طور قطع با مشکلاتی مواجه می‌شود. امروزه علم و تکنولوژی روز به روز در حال پیشرفت است؛ بنابراین والدین باید اطلاعات لازم را نسبت به این ابزار جدید داشته باشند تا بتوانند راهنمای خوبی برای فرزندان خود باشند و آنها را از آسیب‌های آن حفظ کنند. اگر به سایت پلیس فتا مراجعه کنیم متوجه می‌شویم که بسیاری از افراد به خاطر ناآگاهی از دنیای مجازی آسیب دیده‌اند و غالباً هم فکر کرده‌اند که این خطرات برای آنها وجود ندارد.

۲. حفاظت از اطلاعات

امام صادق علیه السلام فرمودند: دوستت را بر اسرار آگاه نکن مگر به آن اندازه‌ای که اگر دشمنت به آن دست پیدا کرد به تو ضرری نرسد چرا که هر دوستی، ممکن است روزی دشمن تو شود.^۱

این روایت را می‌توان خط قرمز استفاده از رایانه و اینترنت حساب کرد یعنی هر کاربری باید بداند دنیای مجازی به صورت صد در صدی قابل اعتماد و اطمینان

۱. لَا تُطْلِعْ صَدِيقَكَ مِنْ سِرِّكَ إِلَّا عَلَى مَا لَوْ اطَّلَعَ عَلَيْهِ عَدُوُّكَ لَمْ يَضُرَّكَ فَإِنَّ الصَّدِيقَ قَدْ يَكُونُ عَدُوًّا يَوْمًا مَا (أمالی، صدوق، ص ۶۷۰).

نیست بلکه باید همیشه منتظر آسیبها و خطرات باشد. کارشناسان پلیس فتا نکاتی را ذکر کرده اند که کاربران با به کارگیری آنها، از آسیب های اینترنتی حفظ می شوند: اینترنت با توجه به اینکه کاملاً مجازی بوده هر کس می تواند با هر شکلی ظاهر شود در نتیجه به کسی در فضای مجازی اعتماد نکنید.

اطلاعات و تصاویر شخصی خود و دوستان و بستگان را به منظور جلوگیری از افشاء، از سیستم و ایمیل خود حذف نمایید.

با توجه به گستردگی فضای مجازی احتمال آن است که با قرار دادن تصاویر خود در اینترنت در زمان کمی در هزاران سایت و یا شبکه های اجتماعی منتشر شود.

همیشه در کنار فرزندانمان باشیم و به آنها توصیه کنیم که هر اطلاعاتی را در اینترنت منتشر نکنند که باعث نقض حریم خصوصی خود و دیگران شوند.

همیشه از گذرواژه های 'قوی و مناسب استفاده نمایید تا کسی نتواند به راحتی وارد سیستم و یا حساب کاربری شما شود.

در شبکه های اجتماعی دوستان، خانواده و افراد ناشناس را از هم تفکیک نمایید و سطح دسترسی هر

کدام را مشخص نماییم.

هنگام خروج از حساب‌های کاربری آنلاین خود حتماً کلید «Sign Out» را بزنیم. این کار باعث می‌شود از دسترسی افراد غریبه که ممکن است بعدها پشت سیستم ما نشسته و به کنجکاوی پردازند جلوگیری کند. بویژه هنگام استفاده از کامپیوتر دیگران یا کامپیوترهای موجود در اماکن عمومی مانند کافی نت‌ها، فراموش کردن این نکته ساده نتایج بدی به همراه خواهد داشت.^۱

۱. www.CyberPolice.ir؛ مقاله «حریم خصوصی»

فصل سوم:

خطرات استفاده زیاد از ابزار رایانه ای

تکنولوژی‌های جدید آثار و برکات زیادی را برای کمال و سعادت‌مند شدن بشریت دارد؛ اما استفاده زیاد و نامناسب از آن، ضررها و خطراتی را به دنبال دارد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. بیماری‌های چشم

بعضی از متخصصین چشم پزشک معتقدند: «کاربران اینترنتی که بیش از ۲ ساعت در روز به صورت مداوم از رایانه استفاده می‌کنند از جمله گروه‌های پرخطر در ابتلاء به خشکی چشم هستند. این عارضه با سرعت بینایی را تهدید می‌کند و در مدت زمان کوتاهی موجب بروز سوزش

چشم، تاری دید، قرمزی و تورم چشم نیز می‌شود.^۱ توصیه ما به کاربران اینترنتی این است که هر نیم ساعت از پای رایانه خود بلند شوند و به چشم خود استراحت دهند و همچنین مانیتور یا نمایشگر را در مقابل چشمان خود قرار ندهند و از تماشای مداوم مانیتور خود داری کنند. پلک زدن مداوم به چشم کمک می‌کند تا خشکی ماهیچه‌ای چشمی نیز کمتر شود.^۲

۲. سردرد

سردردهای ناشی از استفاده زیاد از اینترنت و کامپیوتر، غالباً به علت خمیدگی سر به جلو ایجاد می‌شود. هنگامی که شما سرتان را به جلو خم می‌کنید، سراز محور تنه خارج می‌شود و وزن ۷-۶ کیلوگرمی آن بردوش عضلات متصل به عقب آن و عضلات گردن و پشت می‌افتد و فشار و انقباض ممتد و طولانی این عضلات سبب بروز احساس گرفتگی در عضلات پس سرو گردن و پشت و بروز سردردهای پس سرو یا یک نیمه سر می‌شود، که چون علتش گرفتگی عضلانی است معمولاً با مسکن نیز علاج نمی‌شود.

استفاده زیاد از اینترنت و کامپیوتر به دلیل به هم زدن

۱. www.CyberPolice.ir، مقاله «کاربران اینترنتی مراقب این عارضه باشند»

۲. همان

نظم خواب و خوراک (که در مبتلایان به میگرن رعایتش بسیار مهم است)، تحریکات مفرط بینایی و خستگی، می‌تواند باعث شعله ور شدن سردردهای میگرنی نیز بشود. نوع دیگری از سردرد موسوم به سردرد تنشی نیز در کار با کامپیوتر دیده می‌شود که دو طرفه و طولانی تراز میگرن است.^۱

۳. درد ناحیهٔ مچ و ساعد و انگشتان

بر اثر فشار به عصب میانی دست و در نتیجهٔ استفادهٔ زیاد از صفحه کلید (برای تایپ کردن و به خصوص وقتی که دست از ناحیهٔ مچ به طرف عقب خم شده) [دردی در این قسمت‌ها] ایجاد می‌شود. علائم آن شامل احساس سوزش، کرختی یا خواب رفتگی در کف دست یا انگشتان (به ویژه سه انگشت اول) و گاهی ورم مچ است. در صورت ادامه یا افزایش شاید نیاز به جراحی باشد.^۲

۴. کمردرد

قرار گرفتن سروتنه به مدت طولانی در وضعیتی نامناسب، فشاری مضاعف به عضلات کمر و همین‌طور دیسک‌های بین مهره‌ها و ریشهٔ اعصاب کمر می‌آورد که

۱. www.rasekhoon.net، مقاله «عوارض جسمی استفاده از کامپیوتر و بهبود آن‌ها».

۲. همان.

نمود آن، گرفتگی و درد عضلات کمرو یا دردهای سوزشی و تیره کشنده در ستون مهره‌ها و در مسیر دنده‌ها به جلو است. رعایت وضعیت استقرار ستون مهره‌ها در هنگام استفاده، به خصوص در کودکان و نوجوانان، بسیار مهم است.^۱

۵. چاقی

از دیگر عوارض جسمانی که به دنبال استفاده بیش از حد از رایانه و برنامه‌های آن به وجود می‌آید، چاق شدن کودکان و نوجوانان به علت کم تحرکی در مقابل این دستگاه است.

۶. منزوی شدن

اگر والدین نحوه استفاده فرزندان خود از اینترنت را مدیریت نکنند، به تدریج فرزندان آنها از اجتماع و دوستان جدا می‌شوند و به انزوا کشیده می‌شوند.^۲ بسیاری از روان‌شناسان این نگرانی را داشته‌اند که

۱. مقاله «عوارض جسمی استفاده از کامپیوتر و بهبود آنها». www.rasekhoon.net.
 ۲. رک: مجله جامعه‌شناسی ایران، محمد هادی سهرابی، بهزاد دوران، منوچهر محسنی، زمستان ۱۳۸۵، ش ۲۸، مقاله «بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت (در میان کاربران کافی نت‌های تهران)»؛ مجله روانشناسی تحولی، سید محمد موسوی، شعله‌نمازی، آرش صیدآبادی، زمستان ۱۳۸۴، ش ۶.

آسانی ارتباط‌های اینترنتی، چه بسا افراد را وادار کند تا زمان بیشتری را به تنهایی بگذرانند؛ به صورت آن لاین با غریبه‌ها صحبت کنند و ارتباط سطحی برقرار سازند و این کارها را به قیمت از دست دادن گفت و گوهای رودر رو و ارتباط‌های فAMILI و دوستانه انجام دهند.^۱

راه‌های پیشگیری از آسیب‌های جسمی رایانه و اینترنت

برای اینکه از ضررها و خطرات جسمی استفاده از رایانه و اینترنت در امان باشیم، باید به نکاتی که متخصصین بیان کرده اند دقت کنیم:

۱. سر را بالای تنه و عمودی نگه دارید، نه خمیده به

جلو یا عقب.^۲

۲. هر چند وقت یک بار تغییر وضعیت دهید و سر را در

وضعیت تکیه به صندلی و ریلکس قرار دهید.^۳

۳. به تناوب از نرمش و حرکات کششی سر و گردن

استفاده کنید. از ورزش‌هایی که عضلات پس گردن و

پشت را تقویت می‌کند، بهره بگیرید.^۴

۴. معمولاً افراد مایلند که از بالا به نوشته نگاه کنند.

۱. مقاله «روان شناسی اینترنت ۳» www.gerdab.ir

۲. مقاله «عوارض جسمی استفاده از کامپیوتر و بهبود آنها» www.rasekhon.net

۳. همان.

۴. همان.

پس بهتر است سر شما مختصری بالاتراز صفحه کامپیوتر باشد (صفحه مانیتور ۲۰-۱۵ درجه پایین تر از امتداد افقی نگاه شما قرار گیرد) فاصله صفحه تا چشم تان حدود ۵۰ تا ۷۰ سانتی متر باشد.^۱

۵. خواندنیهای ضمن کار با کامپیوتر، بین مانیتور و صفحه کلید قرار گیرد (به طوری که نیاز به چرخش مکرر یا خم شدن سر نباشد).^۲

۶. نور محیط (از پنجره و لامپ) آن قدر زیاد نباشد که چشم تان را دچار خیرگی کند. اگر چنین است از پرده ضخیم و لامپهای ضعیف تر استفاده کنید. به علاوه در تاریکی کامل هم با کامپیوتر کار نکنید تا ناچار نشوید دائم به صفحه خیره شوید. می توانید از فیلترهای ضد خیرگی چشم، که انعکاس های اضافی نور را جذب می کنند، استفاده کنید.^۳

۷. پلک زدن را فراموش نکنید تا دچار خشکی و قرمزی چشم نشوید. هر نیم ساعت یک بار، ده بار پشت سر هم پلک بزنید و یا چشمان تان را برای مدتی ببندید. اگر هوای اتاق خشک است به طریقی رطوبت آن را زیاد کنید.^۴

۱. www.rasekhoon.net، مقاله «عوارض جسمی استفاده از کامپیوتر و بهبود آنها».

۲. همان

۳. همان

۴. همان

۸. برای جلوگیری از خستگی چشم، ۱۵ دقیقه در هر ساعت به چشمان تان استراحت دهید. به علاوه هر ۲۰ دقیقه به مدت ۲۰ ثانیه به منظره‌ای دور از کامپیوتر نگاه کنید تا عضلات چشم تان استراحت کند.^۱
۹. اگر زیاد تایپ می‌کنید، قبل و ضمن کار با کامپیوتر از نرمش‌های مچ دست استفاده کنید. مچ دست را ضمن تایپ به عقب خم نکنید.^۲
۱۰. در صورت بروز گزگز و کرختی، درد و سوزش در انگشتان و مچ و ساعد، تایپ کردن را قطع کنید و به مچ تان استراحت دهید.^۳
۱۱. از صندلی‌های با قابلیت تنظیم ارتفاع استفاده کنید، به طوری که کف پای تان کاملاً روی زمین قرار گیرد. اگر صندلی دسته دارد، بهتر است موقع کار با صفحه کلید (تایپ) دسته‌های صندلی زیر ساعدها قرار بگیرد تا تحمل وزن دست‌ها بر عهده‌شان و کتف نیفتد.^۴
۱۲. کف صندلی سفت باشد تا ستون مهره‌ها دچار انحراف جانبی نشود.^۵

۱. مقاله «عوارض جسمی استفاده از کامپیوتر و بهبود آنها». www.rasekhoon.net

۲. همان

۳. همان

۴. همان

۵. همان

فصل چهارم:

کارکردهای مثبت و منفی رایانه و اینترنت

ابزار و تکنولوژیهای جدید مانند رایانه و اینترنت هم وسیله انجام کارهای خیر و پسندیده است و هم با آن کارهای ناپسند و مجرمانه انجام می شود که به اختصار به مهمترین آنها اشاره می شود و تفصیل برخی از آنها در ادامه مباحث مطرح می شود:

الف: کارکردهای مفید رایانه و اینترنت

۱. ترویج و تبلیغ کارهای پسندیده، معارف و دستورات دین به تمام جهان.
۲. امکان ارتباط با مراکز دینی و دفاتر مراجع تقلید در هر نقطه از جهان.
۳. دسترسی سریع به امکانات برای یادگیری علوم با

سرعت بیشتر.

۴. صله رحم از راه دور با گفتگوهای اینترنتی.
۵. صرفه جویی در وقت برای انجام کارهایی مانند پرداخت قبوض، کارهای بانکی، ...
۶. پرکردن اوقات فراغت با برنامه‌های مفید، جذاب و آموزنده برای اقشار مختلف.
۷. تهیه برنامه‌های صوتی و تصویری مانند «قرآن، دعا، سخنرانی و...» که انسان را به یاد خدای متعال می‌اندازند.
۸. ضبط صدا و تصویر بزرگان و اندیشمندان جهان برای استفاده در آینده.
۹. تبادل اطلاعات.
۱۰. با خبر شدن از اخبار و اطلاعات روز دنیا.

ب: کارکردهای مضر رایانه و اینترنت

۱. هدر دادن و تلف کردن عمر با ارزش انسانها.
۲. تضعیف نظام‌های اسلامی مخصوصاً جمهوری اسلامی ایران.
۳. ترویج سبک زندگی غربی و غیر الهی.
۴. ترویج افکار و اعتقادات انحرافی برای تخریب دین نزد مردم.
۵. مخلوط کردن آموزه‌های صحیح با آموزه‌های

انحرافی.

۶. نشر و اشاعه اکاذیب و شایعات بی پایه و اساس در جامعه.

۷. پخش فیلم‌ها و صداهای مستهجن و مبتذل و حرام.

۸. ضبط صدا و تصویر اشخاص حقیقی و حقوقی برای سوء استفاده از آنان.

۹. تنبل کردن افراد به خاطر دوری از فعالیتهای جسمی.

۱۰. هک کردن و جاسوسی از سایت‌ها.

رایانه و اینترنت از دیدگاه رهبری

مقام معظم رهبری برخی از این فوائد و آسیبها را ذکر فرموده‌اند که بعضی از آنها اشاره می‌شود:

۱. امروز وظایف حوزه‌های علمیه با گذشته تفاوت‌های زیادی کرده است. امروز شما ببینید وسایل تبلیغ در دنیا چقدر متنوع شده؛ این طرف دنیا یک نفر جوان پای یک دستگاه کوچک می‌نشیند و افکار، تصورات، تخیلات، پیشنهادهای فکری و پیشنهادهای عملی را از سوی هر کسی (بلکه هرناکسی) از آن طرف دنیا دریافت می‌کند. امروز اینترنت و ماهواره و وسایل ارتباطی بسیار متنوع

وجود دارد و حرف، آسان به همه جای دنیا می‌رسد.^۱

۲. شیطان امروز که از راه اینترنت و ماهواره و روش های ارتباطی مدرن و فوق مدرن سراغ شما می‌آید، حرف های مدرنی هم دارد؛ سخت افزارش را مدرن کرده، نرم افزار مدرن هم دارد. شبهه آفرینی دارد، اخلال در عقیده دارد، ایجاد تشویش در ذهن دارد، تزریق ناامیدی دارد، ایجاد اختلاف دارد.^۲

۱. بیانات در دیدار علما و روحانیون کرمان (۱۳۸۴/۲/۱۱)

۲. بیانات در جمع علما و روحانیون شیعه و سنی کرمانشاه (۱۳۹۰/۷/۲۰)

بخش دوم:

رایانه در آینه آداب و احکام

فصل اول:

کپی رایت

یکی از مسائلی که سالیان متمادی در ایران درباره آن بحث می‌کنند ولی متأسفانه به صورت جدی اجرا نمی‌شود موضوع «کپی رایت»^۱ و «حق تألیف» می‌باشد. برخی از مراجع تقلید به صورت فتوای احتیاطی واجب^۲

۱. «copyright» به حق قانونی منحصر به فرد تکثیر، انتشار، فروش، و یا توزیع ماده و صورت از چیزی (به عنوان یک اثر ادبی، و یا کار هنری) گفته می‌شود. (www.merriam-webster.com)

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۲۶، س ۴۱۰۶؛ آیت الله مکارم، www.makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com؛ استفتائات، آیت الله جوادی آملی، ص ۱۰۷؛ آیت الله صافی گلپایگانی: رایت در صورتی جایز نیست که در ضمن عقد فروش سی دی یا ضمن عقد لازم دیگری، شرط عدم رایت و یا عدم شکستن قفل سی دی شده باشد. (www.safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می‌شود، کپی رایت).

۳. اجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه‌ای، ص ۲۹۷، س ۱۳۵۵.

فرموده‌اند: «حق صاحب اثر باید محترم شمرده شود» یعنی بدون اجازه صاحبان اصلی از آن استفاده نشود و در صورت استفاده بدون اجازه، ضامن خسارتی است که به تولیدکننده وارد کرده است مگر از کفار حربی باشد که در این صورت اشکال ندارد و ضامن نیست.^۱

قوانین کپی رایت

۱. حق نشر، عرضه، اجرا و حق بهره برداری مادی و معنوی نرم افزار رایانه‌ای متعلق به پدید آورنده آن است.^۲ هر کس حقوق مورد حمایت این قانون را نقض نماید علاوه بر جبران خسارت به حبس از نود و یک روز تا شش ماه و جزای نقدی از ده میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) تا پنجاه میلیون (۵۰۰۰۰۰۰۰) ریال محکوم می‌گردد.^۳
۲. نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی که بر روی

۱. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۳/۳؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۳۳۳، س ۵۷۲۳؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۲/۲؛ آیت الله شبیری زنجانی، در صورتی ضامن است که عرفاً ضامن حساب شود (استفتاء ۱۳۹۳/۱۲/۲)؛ آیت الله صافی گلپایگانی: اگر در ضمن عقد لازم شرط شده باشد که رایت نشود، ضامن است (استفتاء ۱۳۹۳/۱۲/۲).

۲. قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای، ماده ۱، مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۱۰.

۳. قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای، ماده ۱۳، مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۱۰.

صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر ضبط شده است بدون اجازه صاحبان حق یا تولید کنندگان انحصاری یا قائم مقام قانونی آن برای فروش ممنوع است.^۱

۳. کسانی که اشیاء مذکور در ماده دوم^۲ را که به طور غیرمجاز در خارج تهیه شده به کشور وارد یا صادر کنند علاوه بر تأدیه خسارات شاکی خصوصی به حبس از سه ماه تا یک سال محکوم خواهند شد.^۳

برای این که زوایای مسئله معلوم شود سوالات و استفتائات درباره این موضوع را مطرح می‌کنیم و از خوانندگان محترم تقاضا داریم، این مسائل را فرا گرفته و به آنها عمل کنند.

• سوالات فقهی

شکستن قفل نرم افزار

س: آیا شکستن قفل نرم افزار جایز است؟
ج: شکستن قفل نرم افزار بدون اجازه صاحب یا ناشر

۱. تصویب توسط مجلس در تاریخ ۱۳۵۲/۹/۲۶.

۲. نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی که بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر ضبط شده است بدون اجازه صاحبان حق یا تولیدکنندگان انحصاری یا قائم مقام قانونی آن برای فروش ممنوع است. (تصویب توسط مجلس در تاریخ ۱۳۵۲/۹/۲۶)

۳. تصویب توسط مجلس در تاریخ ۱۳۵۲/۹/۲۶.

اصلی، جایز نیست.^۱

س: آیا خرید و فروش و استفاده از نرم افزارهایی که قفل آنها توسط افراد دیگری قبلاً شکسته شده است جایز است؟

ج: بدون اجاز صاحبان اصلی نرم افزار جایز نیست.^۲
 س: نرم افزارهایی که مدل به روز شده آنها به بازار آمده و شرکت سازنده از مدل های گذشته پشتیبانی فنی نمی کند (یعنی از اعتبار ساقط شده و وقت آن گذشته است) آیا شکستن قفل آنها اشکال دارد؟

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، حق چاپ؛ آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir، آیت الله خامنه ای: بنابر احتیاط واجب جایز نیست. (اجوبه الاستفتائات، ص ۲۹۷، س ۱۳۳۵) آیت الله صافی گلپایگانی: شکستن قفل در صورتی جایز نیست که در ضمن عقد فروش سی دی یا ضمن عقد لازم دیگری، شرط عدم شکستن قفل سی دی شده باشد. (www.safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت).

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، حق چاپ؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، ۲/۸/۱۳۹۳؛ آیت الله خامنه ای و آیت الله وحید خراسانی: بنابر احتیاط واجب جایز نیست. (اجوبه الاستفتائات، ص ۲۹۷؛ www.vahidkhorasani.com استفتائات، س ۵۱۸). آیت الله صافی گلپایگانی: در صورتی [که شخصی سی دی را] رایت [کند] یا [قفل آن را بشکند]، برای افراد بعدی خرید و فروش و استفاده از آن مانعی ندارد. (www.safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت).

ج: فقط با اجازه سازنده آنها اشکال ندارد.^۱

رایت و تکثیر سی دی

س: آیا تکثیر (ورایت) سی دی‌های دیگران جایز است؟

ج: تکثیر (ورایت) سی دی بدون اجازه صاحب اصلی آن جایز نیست.^۲

س: اگر خرید سی دی رایت شده منجر شود رایت کننده سی دی‌های بیشتری را بدون اجازه صاحب اصلی آن تکثیر کند، آیا خرید جایز است؟

ج: خرید جایز نیست.^۳

۱. استفتاء آیات عظام خامنه‌آی، مکارم، نوری همدانی و مظاهری: چون سازندگان از پشتیبانی آنها اعراض نموده‌اند، جایز است. (www.almazaheri.ir). آیت الله سیستانی: برای استفاده شخصی اشکال ندارد. (استفتاء ۱۳۹۳/۱۲/۳)

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۲۶، س ۴۱۰۶؛ آیت الله مکارم، www.makarem.ir، استفتائات، حقوق، حق تکثیر؛ آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com؛ آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir، قوانین دولتی و اداری، کپی‌رایت. آیت الله صافی گلپایگانی: رایت در صورتی جایز نیست که در ضمن عقد فروش سی دی یا ضمن عقد لازم دیگری، شرط عدم رایت سی دی شده باشد. (www.safi.ir). سؤالاتی که بیشتر پرسیده می‌شود، کپی‌رایت). آیت الله خامنه‌ای: بنابر احتیاط واجب جایز نیست. (اجوبه الاستفتائات، ص ۲۹۷، س ۱۳۳۵)

۳. استفتاء آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۷/۲۰؛ آیت الله خامنه‌ای: بنابر احتیاط واجب خرید جایز نیست. (استفتاء ۱۳۹۳/۷/۲۰)

آیت الله شبیری زنجانی: اگر خرید سی دی رایت شده اشکال نداشته باشد،

س: اگر صاحب اصلی اثر را شناسیم یعنی نمی دانیم از افراد محترم المال است یا نیست، رایت آن اثر جایز است؟

ج: جایز نیست چون حکم کسی را دارد که مالش محترم است.^۱

س: سی دی هایی که تکثیر و رایت آن ها جایز نیست، اگر برای استفاده شخصی و حفظ سی دی اصلی، آن را رایت کنیم جایز است؟

ج: با اجازه صاحب آن جایز است.^۲

س: یکی از دوستان بنده از مرجعی تقلید می کند که رایت CD را جایز می داند ولی طبق نظر مرجع بنده رایت جایز نیست. اگر ایشان به بنده CD هدیه کنند استفاده از آن جایز است؟

ج: بدون اجازه صاحب اصلی استفاده از آن جایز

این کار مانعی ندارد. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۱/۲۸).

آیت الله صافی گلپایگانی: اشکال ندارد. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۱/۲۸).

۱. استفتاء آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۸/۱۰.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir; استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۰/۸. آیت الله سیستانی و آیت الله شبیری زنجانی: این کار جایز است. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۰/۸). آیت الله صافی گلپایگانی: کپی و رایت اشکال ندارد مگر در ضمن یک معامله، شرط شود که رایت و کپی صورت نگیرد. www.safi.ir سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت)

نیست.^۱

س: آیا صاحب نرم افزار می تواند شرط کند خریدار فقط حق استفاده از نرم افزار را دارد؟

ج: در صورتی که ضمن قرارداد فروش چنین شرطی کنند باید خریدار به آن عمل کند، در غیر این صورت مجاز است به دیگران هم بدهد و استفاده کنند.^۲

س: کپی کردن بخش هایی از یک سی دی (مثلا نصف آن) چه حکمی دارد؟

ج: با اجازه صاحب آن اشکال ندارد^۳ ولی اگر مقدار کمی باشد عیبی ندارد.^۴

س: آیا رایت و تکثیر نرم افزارهایی که هیچگونه تذکری برای «اجازه تکثیر یا عدم اجازه» در آنها وجود ندارد جایز است یا باید از رضایت صاحب اثر مطمئن بود و در این

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۴.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۳/۱۱/۱۴؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۸.

۳. آیت الله خامنه ای: www.khamenei.ir، رساله آموزشی، ج ۲، حقوق چاپ، تألیف و کارهای هنری؛ آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۲/۴.

آیت الله سیستانی: برای استفاده شخصی، اشکال ندارد. (۱۳۹۳/۱۲/۴).

آیت الله صافی گلپایگانی: اشکال ندارد مگر در ضمن معامله، شرط عدم کپی شود. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۲/۴).

۴. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

مورد تحقیق کرد؟

ج: استفاده اشکال ندارد و تحقیق لازم نیست.^۱

رایت محصولات مذهبی

س: آیا خرید یا کپی سی دی های مذهبی که روی آن نوشته شده هرگونه تکثیر شرعاً حرام و پیگرد قانونی دارد اشکال دارد؟

ج: خرید و فروش سی دی تکثیر شده بدون اجازه ناشر اصلی جایز نیست.^۲

س: من یکی از سی دی های آموزش قران برای کودکان را که به صورت غیر مجاز کپی شده بود برای خودم و یکی از دوستانم به صورت رایگان کپی کرده ام با توجه به اینکه این کار من صرفاً برای نشر و گسترش آموزش قران بوده

۱. آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir، قوانین دولتی و اداری، کپی رایت. آیت الله صافی گلپایگانی: «کپی و رایت اشکال ندارد مگر در ضمن یک معامله، شرط شود که رایت و کپی صورت نگیرد». www.safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت). آیت الله نوری همدانی: تصرف باید با علم به رضایت صاحب آن باشد. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۲/۵)

آیت الله مکارم: فقط با اجازه صاحب آن جایز است. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۲/۵) ۲. آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir: آیت الله مکارم. www.makarem.ir: آیت الله صافی گلپایگانی: www.safi.ir، سؤالاتی که بیشتر پرسیده می شود، کپی رایت. آیت الله خامنه ای: بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. (أجوبة الاستفتاءات، ص ۲۹۷).

ونه به خاطر پول، تکلیف من چیست؟ چون در شروع برنامه این سی دی ذکر شده است که کپی غیرمجاز این سی دی شرعاً حرام است؟ آیا باید من این سی دی‌ها را دور بیندازم؟ آیا می‌توان پول آن را به صندوق صدقات ریخت تا حلال شود؟.

ج: این کار جایز نبوده و شما باید به شکلی رضایت آن شرکت را به دست آورید و پرداختن پول آن سی دی‌ها به فقراء کفایت نمی‌کند.^۱

س: بعضی از قاریان معروف آیاتی از قرآن مجید را با صوت زیبا تلاوت می‌کنند و آن را بر روی نوار کاست و یا ویدئو ضبط می‌کنند، آیا می‌توانند امتیاز آن را خرید و فروش کنند و آیا باید دیگران در موقع تکثیر از آنها اجازه بگیرند؟

ج: در صورتی که در عرف عقلا به عنوان حقی برای قاری شمرده شود، کسی که می‌خواهد تکثیر کند باید با موافقت او باشد.^۲

رایت سی دی‌های مستهجن

س: آیا رایت سی دی‌های مستهجن و مبتذل و غیراخلاقی جایز است؟

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

۲. همان.

ج: رایت کردن سی دی های غیر اخلاقی جایز نیست.^۱

کپی و رایت فیلمهای خارجی

الف) بازیرنویس فارسی

س: آیا فیلم های خارجی را که در مراکز کفر تولید شده و دوبله نشده اند؛ اما زیرنویس فارسی دارند، می توان کپی کرد؟

ج: اگر بر خلاف قانون باشد، جایز نیست.^۲

ب) دوبله شده

س: آیا کپی کردن فیلم های خارجی که متعلق به کفاری است که مال آنان محترم نیست؛ ولی توسط مراکز دوبله داخلی دوبله شده اند، جایز است؟

ج: جایز نیست.^۳

س: بعضی از شرکت های داخلی فیلم های خارجی را دوبله می کنند. اگر این فیلم ها بر روی اعتقادات و ... مخاطب تأثیر منفی داشته باشد، آیا دوبله این اثر برای آنها حق و مالکیت ایجاد می کند؟

ج: دوبله کردن فیلم هایی که تأثیر منفی روی اعتقاد

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت

الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۲/۹.

۲. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، ۱۳۹۳/۳/۷؛ استفتائات،

آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۲۶، س ۴۱۰۴.

۳. همان، س ۴۱۰۵.

مردم دارد جایز نیست و حق مالکیت ایجاد نمی‌کند. تکثیر و پخش این نوع فیلم‌ها هر چند با اجازه دوبله‌کننده باشد جایز نیست.^۱

س: اگر شخصی اثری را بدون اجازه صاحبش به دست بیاورد و آن را ترجمه یا دوبله کند، با این ترجمه و دوبله کردن برای او حق و مالکیت ایجاد می‌شود؟

ج: اگر مالک اصلی از افراد محترم‌المال باشد باید با اجازه او ترجمه یا دوبله شود و با ترجمه یا دوبله، مالکیت ایجاد نمی‌شود مگر از کفار حربی باشد.^۲

ج) رایت فیلم‌های خارجی

به فتوای مراجع تقلید، اگر فیلم‌های خارجی (چه زبان اصلی و چه دوبله شده) دارای تصاویر مستهجن و مبتذل است و باعث انحراف می‌شود، خرید و فروش و رایت آن حرام است.^۳

محصولات مشترک

س: آیا در حکم تکثیر (و رایت) نرم افزار یا فیلم و... بین تولید داخل و خارج تفاوتی وجود دارد؟

۱. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۸/۱۱.
۲. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۸/۱۴؛ آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۸/۱۷.
۳. با استفاده از سایت آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی.

ج: رایت کردن فقط با اجازه صاحب اصلی اثر جایز است مگر این که صاحب آن از کفار حربی^۱ باشد که در این صورت اشکال ندارد.^۲

س: آیا روزی درآوردن با نرم افزار ویندوز یا ورد که متعلق به کشورهای خارجی است اشکال دارد؟
ج: استفاده از آنچه مربوط به کفار حربی^۳ است اشکالی ندارد.^۴

کپی فیلم و صوت روی کامپیوتر

س: ویدئو کلپ‌ها برنامه های خود را در مدت زمان محدودی کرایه می دهند، آیا جایز است برنامه کرایه ای را بر روی حافظه ای کامپیوتر کپی و بعد از پس دادن سی دی، از آن برنامه ی کپی شده در خارج از محدوده زمانی بهره برد؟

۱. کفاری که در ستیز و جنگ با اسلام هستند و به هیچ معاهده و قراردادی با مسلمانان تن نمی دهند. در صورتی که به ستیز خود با مسلمانان ادامه دهند و تسلیم نشوند، با آنان جنگ می شود. (مجله فقه اهل بیت علیهم السلام) (فارسی)، ج ۴۵، ص ۲۰۸)

۲. آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۵۵۵، س ۱۵۵۰؛ أجوبة الاستفتاءات، خامنه ای، ص ۲۹۸، س ۱۳۴۲.

۳. مانند امریکا، انگلیس، فرانسه، اسرائیل و... (استفتاءات جدید، مکارم، ج ۳، ص ۵۵۵، س ۱۵۵۰)

۴. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، با کمی تغییر؛ با استفاده از آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۹۸، س ۱۳۴۲.

ج: اگر معلوم است که این کار مورد رضایت صاحب اصلی فیلم نیست، جایز نمی باشد.^۱
در پایان این فصل یادآوری این نکته لازم است؛ همانگونه که دوست داریم به مالکیت و حقوق ما تجاوز نشود به مالکیت دیگران تجاوز نکنیم و از آثار و تألیفات دیگران بدون اجازه آنها استفاده نکنیم. باید سعی شود فرهنگ احترام گذاشتن به حقوق دیگران را در جامعه مستحکم کنیم.

امیرالمومنین علی (ع) به فرزندش امام حسن (ع) فرمودند:

«پسرم! نفس خود را میزان بین خود و دیگران قرار بده، بنابراین آنچه برای خود دوست داری برای دیگران هم دوست بدار، و هر چه برای خود نمی خواهی برای دیگران هم مخواه، به کسی ستم مکن چنانکه دوست داری به تو ستم نشود، و نیکی کن چنانکه علاقه داری به تونیکی شود».^۲

۱. استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۲۶، س ۴۱۰۶.

۲. يَا بُنَيَّ اجْعَلْ نَفْسَكَ مِيزَانًا فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ غَيْرِكَ فَأَحِبِّ لِغَيْرِكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَ اكْرَهُ لَهُ مَا تَكْرَهُ لَهَا وَ لَا تَظْلِمْ كَمَا لَا تُحِبُّ أَنْ تُظْلَمَ وَ أَحْسِنْ كَمَا تُحِبُّ أَنْ يُحْسَنَ إِلَيْكَ (نهج البلاغه، صبحی صالح، نامه ۳۱، ص ۳۹۷؛ ترجمه انصاریان، ص ۲۶۹).

فصل دوم:

بازی‌های رایانه‌ای

یکی از نیازهای انسان، بازی و سرگرمی سالم است که ادیان الهی مخصوصاً اسلام آن را تأیید کرده و راهکارهایی را برای آن بیان کرده‌اند. طراحان و سازندگان بازی‌ها با توجه به این نیاز بشر، در صدد برآمدند که شکل بازی‌ها را تغییر داده و بازیهای رایانه‌ای را طراحی کنند (گرچه با اهداف خاصی هستند)

بازی‌های رایانه‌ای در بین جوامع بشری در حال گسترش است و روز به روز جایگاه بهتری در بین کاربران پیدا می‌کند. این بازیها هم دارای نکات مثبت و مفید هستند و هم نکات و جنبه‌های منفی و مخرب در آنها وجود دارد. اگر این بازیها بدون توجه به آسیبها و خطرات مورد استفاده قرار بگیرند منجر به بروز مشکلاتی می‌شود

که در بعضی موارد قابل جبران نیست. نگارنده در این فصل در صدد بیان نکاتی درباره بازی‌های رایانه‌ای است که غالباً مورد غفلت والدین و کاربران قرار می‌گیرد. در کشور ما کاربران بازیهای رایانه‌ای حدوداً ۲۰ میلیون نفر هستند که روزی دو ساعت پای این بازیها وقت می‌گذارند.^۱ این آمار ما را متوجه می‌کند که بازیهای رایانه‌ای در ایران جایگاه خاصی پیدا کرده است؛ لذا به اختصار^۲ برخی از اهداف، آسیب‌ها و احکام این موضوع مطرح می‌شود.

اهداف بازی‌های رایانه‌ای

خیلی از افراد فکری می‌کنند بازی‌های رایانه‌ای فقط برای سرگرمی ساخته می‌شوند و سازندگان آن هیچ انگیزه و هدف دیگری ندارند؛ در حالیکه بر اساس نظر کارشناسان، این بازی‌ها غیر از سرگرم کردن، اهداف پنهان دیگری نیز دارند که ما از آن غافل هستیم و ناخواسته در مسیر مقاصد آنها حرکت کرده و خیلی از باورها و عقائد آنها را می‌پذیریم.

۱. مینایی (رئیس بنیاد ملی بازیهای رایانه‌ای)، ۱۳۹۳/۱۱/۴، خبر ۳۰:۲۰.
 ۲. نگارنده قصد دارد درباره بازی‌های رایانه‌ای به صورت مفصل و علمی کتابی را به رشته نگارش در بیاورد. برای اطلاع بیشتر به آن مراجعه شود.

آژانس پروژه‌های تحقیقاتی پیشرفته جاسوسی آمریکا (Iarpa) که یکی از قوی‌ترین بازوهای اجراکننده طرح کنترل ذهن موسوم به پروژه «مونارش» است اخیراً تحت عنوان پروژه «سیریوس»، برای کاهش خطاهای تحلیل و حل مشکلات اطلاعاتی خود، اقدام به ساخت بازی رایانه‌ای با اهداف واقعی می‌کند. این آژانس با این عنوان که «بدون بازی‌های رایانه‌ای ما نابودیم» اعلام کرد: بازی‌های جدی (که برای اهداف آموزشی، درمانی و یا دیگر اهداف واقعی «کنترل فکر» ساخته شده‌اند) می‌توانند برای بیان و کاهش جهت‌گیری‌های شناختی، سازوکاری مناسب ارائه دهند.^۱

بعضی از اهدافی که سازندگان بازی‌های رایانه‌ای در جنگ نرم دنبال می‌کنند، عبارتند از:

۱. تخریب چهره مقدس اسلام

در بسیاری از بازی‌های رایانه‌ای، هدف اصلی طراحان و سازندگان این است که ادیان الهی مخصوصاً اسلام را نزد کاربران، با چهره‌ای تنفرآمیز معرفی و کاربرا نسبت به آن بدبین کنند. در مقابل، سبک زندگی غربی را خیلی زیرکانه و هوشمندانه در ذهن مخاطب القاء می‌کنند.

۱. www.islammovie.ir، مقاله «فراماسونری در صنعت بازی‌ها»

در این بازی ها، از نمادها و تصاویر اسلامی مخصوصاً نمادهای مذهب شیعه زیاد استفاده می شود. طراحان این بازیها با ظرافت و زیرکی زیاد این تصاویر را در لایه لای بازی قرار می دهند.^۱

۲. القاء ناجی بودن آمریکا

در برخی از بازی ها، مسلمانان تروریسم معرفی می شوند ولی شخصی که مشکلات جوامع بشری را حل می کند از کشورهای انگلیسی زبان مخصوصاً آمریکا معرفی می شود.

در این گونه بازی ها معمولاً کشورهایی که همفکرو همسوی با آمریکا نیستند، تروریسم و محوریت شرارات معرفی می شوند ولی آمریکایی را به عنوان ناجی القاء می کنند.^۲

۳. ترویج سبک زندگی غربی

برخی از بازیهای رایانه ای با عنوان «سبک زندگی» معرفی می شوند. در این بازی ها، سازندگان با ظرافت

۱. بازی یا مهدی «جهنم خلیج فارس»؛

«Persian gulf inferno»، «Assassin's Creed»

«شاهزاده ایران؛ Prince of Persia».

۲. بازی رزیدنت اوایل: Resident Evil ۵؛ بتمن: Batman؛ مرد عنکبوتی:

Spider-Man؛ بیست و چهار: THE GAME ۲۴؛ جیمز باند: James Bond

کامل سبک زندگی غربی را ترویج و آن را برای بشریت زندگی ایده آل معرفی می‌کنند.

در بازی‌های سبک زندگی، فرهنگ مصرف‌گرایی، آزادی‌های جنسی، روابط خارج از اخلاق و ... را ترویج می‌کنند. کاربر بعد از مدتی ناخواسته آنها را پذیرفته و آن را در زندگی شخصی خود اجرا می‌کند.^۱

۴. تحریک شهوات و مسائل جنسی

یکی از اهداف مهم در بازی‌های رایانه‌ای غربی، به ابتدال کشیدن جوامع بشری است. در این بازی‌ها مسائل شهوانی و جنسی به همراه تصاویر مبتذل و مستهجن به نمایش گذاشته می‌شوند و کاربران را به سوی انحرافات اخلاقی می‌کشانند.

در غالب بازی‌های رایانه‌ای غربی، از شخصیت‌های زنانه استفاده می‌کنند که متأسفانه پوشش نامناسبی دارند و قوای جنسی کاربران را تحریک می‌کند. ادامه این بازی‌ها باعث بلوغ زودرس شده و مشکلات فراوانی را برای کاربران ایجاد می‌کند که اگر والدین دقت نداشته باشند ممکن است به گناه جنسی آلود شوند.

۱. به عنوان نمونه می‌توان بازی «سیمز» (sims) را نام برد که تمام ارزشهای اخلاقی و انسانی را زیر پا گذاشته و کاربر را به انحطاط اخلاقی و انحراف جنسی می‌کشاند.

بازی‌های نامناسب

در این قسمت برخی از بازی‌های رایانه‌ای نامناسب^۱ را ذکر می‌کنیم تا والدین محترم این گونه بازی‌ها را برای فرزندانشان خریداری نکنند.

کانتر

در این بازی^۲ شما برای مبارزه با تروریسم باید به کشورهای مختلفی بروید. مکان‌های درگیری، منقش به نقوش اسلامی هستند و تروریست‌ها با چهره مسلمانان به نمایش درآمده است. محل وقوع ماجرا مانند بسیاری دیگر از بازی‌ها، خاورمیانه و کشورهای عربی-اسلامی منطقه است و شما نمادها و نشانه‌هایی دال بر مسلمان بودن تروریست‌ها می‌بینید؛ ساختمان‌هایی با معماری عربی اسلامی، مساجد، مناره‌ها و گنبد‌ها و نهایتاً افرادی که می‌بایست با آنان مبارزه کرد، دارای محاسن و پیشانی بند قرمز هستند. حتی تصاویری که پس از کشته شدن آنان نمایش داده می‌شود تداعی کننده همان تصاویری

۱. www.tebyan.net، مقاله «اسامی ۲۶ بازی رایانه‌ای نامناسب».

۲. این بازی یکی از پرطرفدارترین بازی‌های دنیاست که نسخه رایانه‌ای آن نیز موجود است. محبوبیت این بازی هیجانی به حدی است که سازمان «WCG: World Cyber Games» که به برگزاری مسابقات بازی‌های کامپیوتری در دنیا می‌پردازد آن را در رأس بازی‌های خود قرار داده است. (www.old.mouood.org، ماهنامه موعود، ش ۸۷).

است که ما از لحظه شهادت رزمندگان دیده‌ایم. جالب تر اینکه شما می‌توانید به عنوان پلیس ضد ترور از کشورهای مختلفی، از جمله رژیم صهیونیستی وارد عمل شوید. در تمام بازی‌هایی که مسلمانان را تروریست نشان می‌دهند، نوک پیکان به سمت ایران نشانه رفته است {یعنی، ایران} یا تروریست و یا حامی تروریست جهانی معرفی می‌شود.^۱

سیمز (sims)

در این بازی^۲ شما ابتدا باید جنس، نژاد، رنگ و ... را انتخاب کرده و پس از انتخاب علایق خود بازی را می‌توانید در شهر خیالی (sims) آغاز نمایید. این بازی که با هدف ترویج زندگی بر مبنای اقتصاد سرمایه‌داری ساخته شده است عقاید فرهنگ کشورهای جهان سوم بخصوص مسلمانان را نشانه رفته است. در این بازی شخص ابتدا باید برای خود شغلی را پیدا کرده و

۱. www.old.mouood.org، ماهنامه موعود، ش ۸۷.

۲. «سیمز» محصول شرکت (Electronic Arts) است. این شرکت یکی از چند شرکت برتر ناشر بازی در دنیاست. اهمیت بازی سیمز تا حدی است که این شرکت یکی از چند استودیوی بازی سازی خود (استودیوی سیمز واقع در ایالت کالیفرنیا) را به طور کامل به ساخت بازی سیمز اختصاص داده است. مجموعه بازی سیمز تا سال (۲۰۱۱ م) با فروش ۱۵۰ میلیون نسخه در جهان، پرفروشترین بازی در تاریخ بازیهای رایانه‌ای شد. همچنین این بازی ۵ بار در رکوردهای گینس به ثبت رسیده است. (www.cyberpolice.ir) مقاله «سیمز در مقابل بنیان خانواده»

کسب درآمدی داشته باشد. سپس با توجه به درآمد خود خانه و لوازم مورد نیاز زندگی خود را تهیه نماید. در مراحل بعدی بازی شما باید با جنس مخالف خود ارتباط دوستی برقرار نموده که پس از این ارتباط باید رابطه جنسی با دوست خود داشته باشید. اما سازنده بازی تنها به این گونه رابطه اکتفا نکرده و پس از گذراندن مراحل بازی از شما می‌خواهد که با چندین جنس مخالف خود رابطه جنسی برقرار نمایید.

در این بازی سازندگان آن می‌خواهند لذت‌های زودگذر و مادی را یکی پس از دیگری در مراحل مختلف بازی به بازیکن معرفی نمایند. پس از ساعت‌ها بازی و گذراندن مراحل بازی، شخص می‌تواند به هم جنس‌گرایی روی آورده و با هم جنس خود ارتباط جنسی برقرار کند.

سازندگان این بازی می‌خواهند به بازیکن بگویند که یکی از بهترین لذت‌های (مادی) موجود در دنیا همجنس‌گرایی می‌باشد. در این بازی انواع روابط به سبک غربی شکل می‌گیرد که برخلاف عقاید و فرهنگ کشور اسلامی ما می‌باشد و روابط افسارگسیخته غربی ترویج داده می‌شود و شخص به راحتی می‌تواند در دنیای مجازی که بر اساس معیارهای غربی ساخته شده است،

زندگی کند.

یکی از این اهداف مشروعیت همجنس‌گرایی است. این مشروعیت به نحوی است که دو همجنس علاوه بر این که می‌توانند با هم ارتباط داشته و هم‌خانه شوند، قادرند به طور رسمی با هم ازدواج کنند که مشروعیت بخشیدن به همجنس‌گرایی به دلیل طبیعی نمایاندن همجنس‌گرایی، دری به سوی انحراف‌های جنسی دیگر و عمومی‌تر شدن آن در جامعه است و موجب از هم پاشیدگی هر چه بیش‌تر نظام خانواده سنتی و شکل‌گیری هر چه بیش‌تر خانواده‌های همجنس خواهد شد.

در این بازی، هیچ نوع عبادتگاهی در سطح شهر و نیز هیچ‌گونه عملی مبنی بر انجام عبادت و دعا وجود ندارد، بلکه موضوعاتی که دین به آن اهتمام دارد هم چون مرگ، روح و زندگی پس از مرگ در بازی به شوخی گرفته شده و جنبه دنیوی پیدا کرده‌اند. به عنوان مثال در شرایطی خاص شخصیت مجازی می‌تواند به صورت روح، سهل‌تر از قبل به زندگی خود در فضای سیمزادامه دهد و یا فرشته مرگ می‌تواند در شرایطی خاص با شخصیت مجازی ارتباط جنسی داشته باشد و پدر شود.

سازندگان بازی برای شخصیت اصلی نقش و هدفی را از قبل طراحی نموده‌اند و بازیکن بدون آگاهی از این

اهداف در قالب این نقش‌ها بازی را شروع می‌کند. هدف، تنها آخر کار و آخر بازی نیست؛ بلکه هدف در حین بازی به بازیکن القا می‌شود و خشونت، ترس، وحشت، مسائل جنسی و هرزگی در زمان بازی بر ناخودآگاه انسان که به شدت فعال است، تأثیر مستقیم می‌گذارد و بازیکن را به طرف مطلوب سازندگان غربی سوق می‌دهد. به گفته روان‌شناسان در این بازی‌ها خشونت و مسائل جنسی از قالب فردی خارج شده، تبدیل به یک هنجار گروهی می‌شود و در ذهن بازیکنان آهسته آهسته به یک خورده فرهنگ تبدیل می‌شود و چون این نگاه با نگاه اجتماعی واقعی در تعارض می‌باشد، فرد دچار اصطکاکات فرهنگی اجتماعی می‌شود.^۱

توهین به مقدسات در بازی‌ها

دشمنان اسلام و ایران برای اینکه چهره نورانی اسلام و ایران را در ذهن کاربران بازی‌های رایانه‌ای خراب کنند، به صورت ظریف و هوشمندانه‌ای به مقدسات دینی مسلمانان توهین می‌کنند که کاربران غالباً از آنها آگاه نیستند ولی به صورت ناخودآگاه در ذهن آنها نقش می‌بندد و تأثیرات منفی خودش را در روح و روان افراد به

۱. www.cyberpolice.ir، مقاله «سیمز در مقابل بنیان خانواده».

جای می‌گذارد.

در اینجا به اختصار به برخی از توهین‌هایی که در بازی‌های رایانه‌ای وجود دارد اشاره می‌شود:

جسم داشتن خدای متعال و ناتوانی او در اداره امور،^۱ هم درجه بودن شیطان با فرشتگان،^۲ مسخره کردن بهشت و جهنم،^۳ بی‌احترامی به مکانهای مقدس و

۱. یکی از مواردی که در برخی از بازی‌های رایانه‌ای به شدت مورد هجوم قرار می‌گیرد، موضوع خداوند و ناتوان نشان دادن اوست. در چندین بازی مختلف، خداوند به شکلی مادی توصیف شده، عاری از خطا نیست و حتی توان لازم برای رسیدگی به امور بندگان خود را ندارد! به عنوان نمونه می‌توان به بازی‌های «Black & White» و «El Shaddai: Ascension of the Metatron» اشاره نمود. (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله «توهین‌هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»)

۲. بازی «El Shaddai: Ascension of the Metatron»: فرشتگان سقوط کرده در زمین فساد به پا کرده‌اند و با ایجاد لایه‌ای از غبار، مانع کنترل خداوند بر بشر شده‌اند. خداوند هم برای تنبیه آن‌ها با مشاوره شیطان (Lucifel) وجود El در انتهای این نام به دلیل قرار دادن شیطان در زمره فرشتگان است. به همین دلیل هم برای او نامی همانند فرشتگان مقرب انتخاب شده است. مانند: Michael، Gabriel و...، ادریس نبی (که به ایناک «Enoch» معروف است) را راهی مأموریتی می‌نماید تا فرشتگان خاطی را برای تنبیه به عرش بازگرداند. در این میان، شیطان لحظه به لحظه مأموریت ادریس را از طریق تلفن همراه! به خداوند گزارش می‌دهد و او را در جریان وقایع قرار می‌دهد. (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله «توهین‌هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»)

۳. در بازی «Dante's Inferno» که برداشتی از کتاب کفرآمیز دانته آلیگیری است، شخصیت دانته برای نجات روح معشوقه اش سفری به دوزخ، برزخ و بهشت آغاز می‌کند و در این راه با موجودات جهنمی درگیر می‌شود. در این بازی جهنم مکانی مادی توصیف می‌شود و بازیکن با قرار گرفتن در

متبرک^۱، بی احترامی به قرآن^۲ و اهل بیت (علیهم‌السلام)^۳ و تروریسم

نقش دانه باید با موجودات شرور جهنم که قصد نگهداری او در این مکان را دارند، درگیر شود و پس از نابودی آن‌ها!! راه خود را به سمت بهشت هموار کند.

۱. در یکی از مراحل بازی پسر طرفدار پرنندگان خشمگین (انگری بردز: Angry Birds)، بازیکن باید به خوک‌هایی که درون مسجد پناه گرفته اند، حمله کند و آن‌ها را نابود سازد! (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله

«توهین‌هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»)

به گزارش «شيعه نيوز»، به تازگی یک بازی رایانه‌ای با عنوان «شیطان ساکن» توسط طراحان ژاپنی منتشر شده است. از ویژگی‌های بارز این بازی توهین به دین اسلام و به ویژه قرآن، کعبه و مسجد نبوی است. در این بازی برای صعود به مرحله بالاتر باید نسخه‌های شریف قرآن بر زمین انداخته شود، به سوی آن تیراندازی گردد و سپس کاربر باید بر روی این نسخه‌ها پا بگذارد و از روی آن عبور کند. (www.SHIA-NEWS.COM، مقاله «توهین به مقدسات مسلم اسلام در یک بازی رایانه‌ای ژاپنی»)

۲. در اولین نسخه بازی «LittleBigPlanet»، در یکی از مراحل آن، تومانی دیاباته (Toumani Diabate) خواننده آفریقایی عرب زبان، با آهنگ و موسیقی آیه (۵۷) سوره عنکبوت «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ» هر انسانی مرگ را می‌چشد، سپس شما را بسوی ما باز می‌گردانند» را می‌خواند. این در حالی است که خواندن آیات قرآن با ساز و به صورت آهنگین، حرام و گناه است. (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله «توهین‌هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»)

۳. بازی «شاهزاده ایران؛ Prince of Persia»: نام دو جن که شاهزاده را راهنمایی و یاری می‌کنند «زهرآ و راضیه» است که از القاب حضرت زهرا (علیها‌السلام) می‌باشند. نکته قابل توجه این است که چهره «زهرا» در این بازی درخشان است که متناسب با ترجمه لغوی زهرا که به معنای درخشان است می‌باشد. (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله «توهین‌هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»).

در بازی «Assassin's Creed» از نام مبارک علی (علیه‌السلام) به مراتب استفاده شده است؛ حتی جمله «علی بابها» که قسمتی از حدیث معروف «انا مدینه

و خشن نشان دادن مسلمانان مخصوصاً شیعیان^۱ و ...

ضرر بازی های رایانه ای

۱. مشکلات جسمانی

چشمان فرد به دلیل خیره شدن مداوم به صفحه نمایش رایانه به شدت تحت فشار نور قرار می گیرد و دچار عوارض می گردد. نوجوانان چنان غرق بازی می شوند که توجه نمی کنند تا چه حد از لحاظ بینایی و ذهنی برخورد فشار می آورند. کودک در يك وضعیت ثابت تا ساعتها می نشیند، ستون فقرات و استخوان بندی او دچار مشکل می شود. همچنین احساس سوزش و سفت شدن گردن، کتف ها و مچ دست از دیگر عوارض کار نسبتاً ثابت و

العلم و علی بابها» است در مراحل مختلف برخی از بازی ها آورده شده است. (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله «توهین هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»)

۱. مانند بازی های:

الف: Resident Evil: که درب اتاق شکنجه، شبیه درب مسجد النبی (ﷺ) می باشد یا در اتاق یکی از روسای تروریسم چند جلد قرآن وجود دارد که نشان می دهد تروریست ها مسلمان هستند.

ب: Counter Strike: تروریستها شبیه مسلمانان نشان داده می شوند.
ج: بازی قلعه «جنگهای صلیبی؛ StrongHold Crusader» شخصی به نام خلیفه (که دارای عمامه مشکی است) کشورش را با خشونت و با استفاده از ابزار شکنجه اداره می کند که نشان می دهد مسلمانان خشونت طلب هستند و دارای منطبق نیستند. (www.vgpostmortem.blogfa.com، مقاله «توهین هایی که دیده نشدند و فریادهایی که در گلو ماسیدند»)

طولانی مدت با رایانه است. پوست فرد در معرض مداوم اشعه‌هایی قرار می‌گیرد که از صفحه رایانه پخش می‌شود. ایجاد تهوع و سرگیجه خصوصاً در کودکان و نوجوانانی که زمینه صرع دارند، از دیگر عوارض بازی‌های رایانه‌ای است.^۱

۲. چاقی^۲

۳. بلوغ زودرس

یکی از مهمترین عوامل «بلوغ زودرس»^۳ تصاویر، صحنه‌های جنسی و تحریک کننده می‌باشد که متأسفانه بازی‌های رایانه‌ای دارای چنین تصاویر مستهجن و مبتذلی هستند. مداومت بر این بازی‌ها نیروی جنسی افراد را تحریک می‌کند که در نتیجه، شخص قبل از سن لازم، به بلوغ جنسی می‌رسد که ممکن است باعث انحرافات اخلاقی و جنسی شود.

۴. متزلزل شدن روابط خانواده

پیشرفت تکنولوژی سبب دور شدن اعضای خانواده از یکدیگر می‌شود. به طوری که هریک از افراد خانواده به

۱. www.tebyan.net، مقاله «اثر بازی‌های رایانه‌ای بر کودکان و نوجوانان»

۲. رجوع شود به «بخش اول، فصل سوم».

۳. ظاهر شدن علائم بلوغ از نظر فیزیکی و هورمونی در دختران قبل از ۸ سالگی و در پسران قبل از ۹ سالگی، بلوغ زودرس نامیده می‌شود. (www.jahannews.com، مقاله «بلوغ زود رس چیست»).

خاطر مشغول بودن به تماشای تلویزیون یا درگیر بودن با رایانه و اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای، کم‌تر وقت می‌کنند با یکدیگر بنشینند و صحبت کنند در نتیجه منجر به سرد شدن روابط بین والدین و فرزندان می‌شود، به گونه‌ای که آنان کمتر حوصله یکدیگر را دارند.^۱

۵. منزوی شدن

کودکانی که به طور مداوم با این بازی‌ها درگیرند درونگرا می‌شوند، در جامعه، منزوی و در برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران ناتوان می‌گردند. روحیه انزوا طلبی باعث می‌شود که کودک از گروه همسالان جدا شود که سرآغازی برای بروز ناهنجاری‌های دیگر است.

مادری می‌گوید: فرزندم به بازی‌های رایانه‌ای معتاد شده است. او هر روز خود را به صفحه تلویزیون می‌رساند و از دنیای بیرون به کلی بی‌خبر است، حتی متوجه رفت و آمد میهمانان نمی‌شود. و همیشه بعد از دست کشیدن از این برنامه با سردرد و کسالت مواجه می‌شود.^۲

۶. خشونت طلبی

مهمترین مشخصه بازی‌های رایانه‌ای حالت جنگی

۱. www.ejtema.ch.riibtv.ir، مقاله «تأثیرات منفی اعتیاد به بازی‌های رایانه‌ای».

۲. www.tebyan.net، مقاله «اثر بازی‌های رایانه‌ای بر کودکان و نوجوانان».

اکثر آنهاست و این که فرد باید برای رسیدن به مرحله بعدی بازی با نیروهای به اصطلاح دشمن بجنگد، استمرار چنین بازی‌هایی کودک را پرخاشگر و ستیزه جو بار می‌آورد.

«خشونت» مهمترین محرکه‌ای است که در طراحی جدیدترین و جذابترین بازی‌های کامپیوتری به حد افراط از آن استفاده می‌شود، چهره‌های معروف هالیوود که در فرهنگ ما انسانهای ضد ارزش و غیراخلاقی هستند، در این بازی‌ها به صورت قهرمان‌های شکست ناپذیر جلوه نمایی می‌کنند.^۱

مشاهده حوادث خشونت آمیز از تلویزیون (و بازی‌ها) سطح هیجان کودک را نیز بالا می‌برد و در نتیجه موجب بروز افکار و احساسات پرخاشگرانه بی اساسی نسبت به اطرافیان خود می‌شود. تماشای خشونت ممکن است بر باورها و ارزش‌های کودک هم تاثیر گذارد. برای مثال کودک این باور را پیدا کند که در تعارضات با دیگران، خشونت روش مناسبی برای حل این اختلافات می‌باشد و به ذهنیتی می‌رسد که خشونت را در این تعارضات پذیرفتنی دانسته و در تعامل با همسالان خود به پرخاشگری دست

۱. www.tebyan.net، مقاله «اثر بازی‌های رایانه‌ای بر کودکان و نوجوانان».

می‌زند.^۱

کارشناسان پلیس فتا معتقدند: {چون} بیشتر بازی‌های رایانه‌ای توسط بیگانگان تولید و به سراسر جهان فرستاده می‌شود، همواره قشر جوان و نوجوان را به سمت خشونت موجود در بازی‌ها سوق داده که البته این خشونت‌ها، خود را در دنیای واقعی نیز نشان می‌دهد. تاثیر این بازی‌ها تا جایی است که قاتل نروژی که با عمل خیانت‌آمیز خود دست به قتل عام در این کشور زد، از همین بازی‌های خشن رایانه‌ای الگو گرفته بود.^۲

بنا به اعلام رسانه‌های آمریکایی، جوان^۳ بیست ساله‌ای که بیست و شش نفر را در مدرسه ابتدایی سندی هوک نیوتاون به رگبار بست، غالباً به بازی‌های رایانه‌ای خشن می‌پرداخت.^۴

۷. آفت تحصیلی

به دلیل جذابیت بالایی که این بازی‌ها دارد، بچه‌ها وقت و انرژی زیادی را صرف بازی با آن می‌کنند، حتی

۱. www.gerdab.ir، مقاله «نگرشی تحلیلی بر تأثیرات متقابل رسانه و پیام ۲».

۲. www.CyberPolice.ir، مقاله «قاتل نروژی از بازی‌های رایانه‌ای الگو گرفته

بود».

۳. آدام لانزا.

۴. www.gerdab.ir، مقاله «رابطه بازی‌های پرخشونت رایانه‌ای و کشتارهای

آمریکا»

بعضی از کودکان صبح، زودتر از وقت معمول بیدار می‌شوند تا قبل از مدرسه کمی بازی کنند و وقت‌های تلف شده را هم بدین صورت جبران می‌کنند.

یکی از والدین می‌گوید: در سال گذشته پسرم بهترین نمرات را داشت اما از وقتی که برایش رایانه خریده‌ایم روزی ۲ الی ۳ ساعت وقت خود را صرف بازی می‌کند و از لحاظ تحصیلی افت پیدا کرده است.^۱

توصیه‌هایی درباره بازی‌های رایانه‌ای

۱. اگر در عنوان و عکس‌های روی بسته بندی بازی موارد خشونت و موضوعات جنسی وجود دارد، می‌توان انتظار داشت که چنین مواردی در بازی وجود دارد، پس جداً از خرید این گونه بازی‌ها خودداری کنیم.^۲

۲. قبل از خرید بازی برای فرزندتان در صورت امکان آن را بگونه‌ای تهیه کنید و به طور خصوصی به تماشای آن پردازید تا بتوانید شخصاً نسبت به خرید آن تصمیم درستی بگیرید.^۳

۳. زمان بازی رایانه‌ای را محدود کنید. (توصیه می‌شود

۱. www.tebyan.net، مقاله «اثر بازی‌های رایانه‌ای بر کودکان و نوجوانان».

۲. www.ircg.ir، مقاله «نقش نظارتی والدین بر بازی‌های رایانه‌ای».

۳. همان.

- بیش از یک ساعت در روز نباشد).^۱
۴. لازم است والدین به همان اندازه که در خصوص (تماشای) تلویزیون آگاهی و هشدار می دهند، در مورد بازی های ویدئویی نیز این هشدار را اعمال نمایند.^۲
۵. اگر چنانچه قرار است از بازی های کامپیوتری استفاده کنید، بهتر است بازی های تصویری خلاق که کودکان باید به وسیله آنها، معماهایی را حل کنند، بیش از بازی های دیگر مورد توجه قرار دهید.^۳
۶. بازی های ایرانی را به فرزندانمان معرفی کرده و آنها را مطابق و متناسب با سن فرزندان انتخاب کنید و حتما فرهنگ صحیح استفاده از آن را به آنها گوشزد کنید.^۴

قانون بازی های رایانه ای

طبق قانون جرایم رایانه ای، فروش بازی های رایانه ای که دارای محتوای مجرمانه^۵ هستند جرم است و مجازات دارد.^۶

۱. www.ircg.ir، مقاله «نقش نظارتی والدین بر بازی های رایانه ای».

۲. همان.

۳. www.tebyan.net، مقاله «اثر بازی های رایانه ای بر کودکان و نوجوانان».

۴. www.CyberPolice.ir، مقاله «استفاده زیاد از اینترنت باعث افسردگی

می شود».

۵. دارای صحنه های مستهجن باشد یا اعتقادات اسلام را زیر سوال ببرد یا شبهات و افکار انحرافی را در ذهن کاربر ایجاد بکند یا... .

۶. www.internet.ir، فهرست مصادیق محتوای مجرمانه، محتوا مجرمانه

• سوالات فقهی

س: آیا خرید و فروش بازی های کامپیوتری که دارای صحنه های مبتذل هستند، جایز است؟

ج: جایز نیست، همچنین نگاه کردن به چنین تصاویری حرام و از مصادیق اشاعه فحشاء محسوب می شود و لازم است به طور جدی از انجام آن اجتناب شود.^۱

س: آیا بازی با آلات قمار مانند پاسور و تخته نرد و ... از طریق کامپیوتر با خود کامپیوتر جایز است؟

ج: اگر با آلات قمار و شرط بندی (برد و باخت) باشد، حرام است.^۲

س: آیا بازی با آلات قمار مانند پاسور و تخته نرد و ... از طریق کامپیوتر با شخص دیگری، جایز است؟

ج: اگر با آلات قمار و شرط بندی (برد و باخت) باشد، حرام است.^۳

مربوط به امور سمعی و بصری و مالکیت معنوی.

۱. استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۳/۱۰؛ آیت الله خامنه ای، آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۲/۱۰.

۲. استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۵۵۴، س ۶۴۴۴؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۳۰۳، س ۱۰۴۳؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۲/۱۲.

۳. أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۴۷، س ۱۱۲۴؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۵۵۴، س ۶۴۴۴؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۳۰۳، س ۱۰۴۳؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله

س: بنده مغازه بازی های رایانه ای دارم. بعضی از افراد با همدیگر بازی می کنند و طبق قرار خودشان فرد بازنده هزینه بازی را پرداخت می نماید، گرفتن این پول برای من اشکال دارد؟ و اگر این پول دارای اشکال است، مبلغی را که طی این مدت با جهل به مسئله دریافت کرده ام و با دیگر درآمدها مخلوط شده است، حکم شرعی آن چگونه است؟

ج: پول گرفتن حرام است^۱ و باید به مقداری که یقین دارید به صاحبانش برسانید و اگر آن ها را نمی شناسید از طرف آن ها در راه خدا صدقه دهید و چنان چه نه مقدار و نه صاحبش معلوم است، با دادن خمس آن اموال پاک می شود.^۲

س: اگر صاحب مغازه بازی های رایانه ای^۳ بازی هایی که در آنها به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین می شود را در اختیار افراد قرار بدهد، پول دریافتی برای آنها حلال است؟

جواب: درآمد به دست آمده حلال نیست.^۴

نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۲/۱۲.

۱. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۹۳/۷/۱.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

۳. گیم نت.

۴. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی،

س: آیا خرید و فروش بازی‌های رایانه‌ای که در آنها به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین می‌کنند، جایز است؟

ج: جایز نیست.^۱

س: اگر شخصی علم داشته باشد که در بازی‌های رایانه‌ای به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین و بی‌احترامی می‌شود، آیا جایز است در آن بازی‌ها شرکت کند؟

ج: بازی کردن جایز نیست^۲ و باید از انتشار آن خودداری شده و فوراً از روی سیستم پاک شوند. به دیگران هم اطلاع‌رسانی کنید که بازی نکنند و علاوه بر حرام بودن و گناه، تأثیرات نامطلوب و مخربی بر افکار و عقائد و روح انسان دارند.^۳

س: آیا نگهداری بازی‌های رایانه‌ای که در آن به مقدسات مسلمانان (مخصوصاً شیعیان) توهین می‌شود در رایانه یا مغازه جایز است؟

۱. ۱۳۹۳/۹/۳

۲. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۸/۲۶؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۹/۳.

۳. استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۸/۲۸.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۳/۸/۲۸.

ج: جایز نیست و باید آنها را از بین برد.^۱
 س: آیا افرادی که مشغول بازی‌های رایانه‌ای که در آن به مقدسات مسلمانان توهین و جسارت می‌شود را باید نهی از منکر کنیم یا لازم نیست؟
 ج: در صورتی که شرایط نهی از منکر وجود داشته باشد واجب است که نهی از منکر انجام شود.^۲

۱. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۹/۱.

آیت الله سیستانی: «در صورتی که مصلحتی در نگهداری نباشد و احتمال استفاده نامشروع وجود داشته باشد، باید از بین برود» (استفتاء، ۱۳۹۳/۹/۲).

آیت الله شبیری زنجانی: «اگر نگهداری مستلزم استفاده حرام یا تأیید منکر نباشد، اشکال ندارد» (استفتاء، ۱۳۹۳/۹/۲).

۲. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۹/۸.

فصل سوم:

موسیقی

موسیقی از دیرباز تاکنون در بین جوامع بشری مورد توجه بوده است^۱ حتی بعضی از افراد به آن عادت کرده و نمی‌توانند از آن جدا شوند. یکی از استفاده‌های رایانه و اینترنت، شنیدن یا دیدن مجالس موسیقی است که دین اسلام برای آن، احکام و آداب خاصی را بیان کرده است. در این جا، تعریف فقهی و برخی از ضررهای موسیقی به اختصار ارائه می‌شود تا خوانندگان محترم با شناخت بهتری با این مسئله برخورد کنند و از آسیب‌های جدی آن در امان بمانند.

۱. موسیقی برای بسیاری از گروه‌ها و انجمن‌ها (مخصوصاً گروه‌های انحرافی مانند شیطان پرستان و...) جزء ضروری و جداناپذیر حساب می‌شود و متأسفانه بعضی از افراد فقط به خاطر موسیقی خاص این گروه‌ها به آن ملحق شده و منحرف می‌شوند.

تعریف موسیقی حرام

هر نوع خوانندگی و نوازندگی که انسان را از خداوند متعال و معنویات و فضائل اخلاقی دور نموده و به سمت بی بند و باری، بیهودگی و گناه و شهوترانی سوق دهد لَهوی (مضل عن سبیل الله) بوده و حرام می باشد.^۱

نکته مهم: گاه يك «آهنگ» هم خودش غنا و لَهوی و باطل است و هم محتوای آن، به این ترتیب که اشعار عشقی و فساد انگیز را با آهنگ های مطرب بخوانند، و گاه تنها «آهنگ»، غنا است، به این ترتیب که اشعار پر محتوی یا آیات قرآن و دعاء و مناجات را به آهنگی بخوانند که مناسب مجالس عیاشان و فاسدان است، در هر دو صورت حرام می باشد (دقت کنید).^۲

آسیبهای موسیقی

در اینجا به بعضی از آثار و آسیبهای زیانبار موسیقی اشاره می شود:

الف: غفلت از یاد خدا

موسیقی به سبب جذابیتی که دارد آن چنان انسان را به خود مشغول می کند که او را از یاد خدای متعال، غافل

۱. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir; استفتاءات، امام خمینی، ج ۳، ص،

۶۰۳، س ۱۰۷؛ تفسیر نمونه، آیت الله مکارم، ج ۱۷، ص ۲۳.

۲. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۳.

و از انجام کارهای مهم باز می‌دارد.

ب: تشویق به فساد اخلاق

بسیاری از افراد تحت تاثیر آهنگ های غناء، راه تقوی و پرهیزکاری را رها کرده، و به شهوات و فساد روی می‌آورند. مجلس غنا معمولا مرکز انواع مفاسد است و آنچه به این مفاسد دامن می‌زند همان غناء است. در بعضی از گزارش‌هایی که در روزنامه‌های خارجی آمده می‌خوانیم که در مجلسی که گروهی از دختران و پسران بودند، آهنگ خاصی از غناء در آنجا اجرا شد آن چنان هیجانی به دختران و پسران دست داد که به یکدیگر حمله ور شدند و فجایع زیادی بار آوردند که قلم از ذکر آن شرم دارد.^۱

امام صادق علیه السلام فرمودند: «غنا روح نفاق را در قلب پرورش می‌دهد»^۲ «روح نفاق» همان روح آلودگی به فساد و کناره‌گیری از تقوا و پرهیزکاری است. اگر در روایات آمده است «فرشتگان در خانه‌ای که غنا در آن است وارد نمی‌شوند»^۳ به خاطر همین آلودگی به فساد است، چرا که فرشتگان پاکند و طالب پاکیند، و از این محیط‌های آلوده بیزارند.^۴

۱. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۵.

۲. کافی، ج ۶، ص ۴۳۴، ح ۲۳.

۳. کافی، ج ۶، ص ۴۳۳، ح ۱۵.

۴. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۵.

ج: آثار زیانبار بر اعصاب

غنا و موسیقی، یکی از عوامل مهم تخدیر اعصاب است. به همین دلیل گاهی غنا و آهنگ های مخصوصی، چنان افراد را در نشئه فرو می برد، که حالتی شبیه به مستی به آنها دست می دهد، البته گاه به این مرحله نمی رسد اما در عین حال تخدیر خفیف ایجاد می کند. و به همین دلیل بسیاری از مفاسد مواد مخدر در غنا وجود دارد، خواه تخدیر آن خفیف باشد یا شدید.^۲

برای این که بهتر متوجه شویم، موسیقی چه آسیب هایی بر جسم، اعصاب و روان انسان وارد می کند برخی از تأثیرات آن بر موسیقیدانان بزرگ دنیا را ذکر می کنیم که بر اثر موسیقی، عمر کوتاهی داشتند:

۱. «روبرت شومان آلمانی» به سبب اشتغال بیش از اندازه به موسیقی گرفتار بیماری هایی عصبی شد و وضع مزاجی اش مختل شد و پس از مدتی قدرت تکلم را از دست داد و سرانجام قوه شنوایی او نیز مختل شد و با این وضع فلاکت بار در سن ۴۶ سالگی درگذشت.^۳
۲. «ماریا لیبیران» زن خواننده معروفی که از شنیدن آواز

۱. سست کردن، بی حس کردن.

۲. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۶.

۳. www.porseman.org، مقاله «کوتاهی عمر موسیقی دانان بزرگ»، با کمی

او شنوندگان بی‌هوش می‌شدند در سن ۲۷ سالگی هنگام خواندن موسیقی ناگهان بی‌هوش شد و با سکتۀ قلبی در مقابل چشمان تماشاچیان جان داد.^۱

۳. «موریس راول» از دوران کودکی علاقه زیادی به موسیقی داشت در سال (۱۹۳۳م) به اختلالات عصبی گرفتار شد و سرانجام در سال (۱۹۳۷م) با وضع دلخراش از دنیا رفت.^۲

۴. «ریشارد واگنر»، «شوپن»، «نیچه»، «شومان»، «یوهان»، «بتهون»، «مندلس»، «باخ» و ... جزو آن دسته از موسیقیدانانی هستند که با عمر کوتاه و بر اثر ابتلا به بیماری‌های عصبی، روانی و ... از دنیا رفته‌اند.^۳

پزشکان درباره تأثیرات موسیقی بر روح و روان و جسم می‌گویند: موسیقی باعث خسته شدن اعصاب، خراب شدن پوست^۴، سردردهای عصبی^۵، زیاد شدن ضربان قلب طفل در رحم^۶، سکتۀ قلبی^۷ و ... می‌شود.^۸

۱. www.porseman.org، مقاله «کوتاهی عمر موسیقی دانان بزرگ»

۲. همان.

۳. همان.

۴. دکتر ولف آدلر پروفیسور دانشگاه کلمبیا.

۵. دکتر آرنولد فریدمانی پزشک بیمارستان نیویورک و رئیس کلینیک سردرد.

۶. دکتر ربریت متخصص روانشناسی کودک در انگلیس.

۷. دکتر اوریزن اسوت مارون.

۸. www.tebyan.net، مقاله «ضرر موسیقی از دید دانشمندان جهان»، با کمی

د: یکی از ابزار کار استعمار

استعمارگران جهان همیشه از بیداری مردم، مخصوصاً نسل جوان، وحشت داشته‌اند، به همین دلیل بخشی از برنامه‌های گسترده آنها برای ادامه استعمار، فرو بردن جامعه‌ها در غفلت و بی‌خبری و ناآگاهی و گسترش انواع سرگرمیهای ناسالم است. یکی از مهمترین ابزار استعمار، توسعه غنا و موسیقی است که آنها برای تخدیر افکار مردم بر آن اصرار دارند، و به همین دلیل قسمت عمده وقت رادیوهای جهان را موسیقی تشکیل می‌دهد و از برنامه‌های عمده و سائل ارتباط جمعی همین موضوع است.^۱

• سوالات فقهی

حکم کلی: خواندن و گوش دادن هر چیزی (اعم از شعر، نثر، قرآن، مداحی، اذان، سرود و...) به نحو غنایی (آهنگی که مناسب مجلس لهو و لعب و گناه باشد) حرام است (چه شاد باشد چه غمگین) و (چه در شخص تأثیر بگذارد یا نگذارد).^۲

۱. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۷.

۲. آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com؛ جامع المسائل، آیت الله فاضل؛ ج ۱، ص ۲۴۳، س ۹۸۸؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۱، ص ۳۹۴، س ۱۴۰۶؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۴۷، س ۱۱۲۷؛ استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله

س: آیا موسیقی‌هایی که از صدا و سیما پخش می‌شود جایز است؟

ج: موسیقی مطرب و مناسب با مجلس گناه، حرام است (اگر چه از صدا و سیما پخش شود).^۱

س: اگر برای شخصی هیچ نوع آهنگ و موسیقی‌ای تحریک کننده نباشد و در او تأثیر منفی نگذارد، آیا گوش دادن او جایز است؟

ج: ملاک حرام بودن موسیقی این است که در غالب افراد تأثیر منفی داشته باشد (خواه این شخص تحریک شود و در او اثر منفی داشته باشد یا نداشته باشد).^۲

س: آیا گوش دادن به موسیقی‌هایی که برای درمان بعضی از بیماری‌ها یا آرامش اعصاب می‌باشد، جایز است؟

ج: اگر احراز شود که نظر پزشک متخصص امین این

۱. مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۳/۲۸. استفتاءات، امام خمینی، ج ۲، ص ۱۳، س ۲۸؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۲۱۲، س ۹۵۷؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۵۲۲، س ۶۳۲۲؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۲۳۲، س ۷۱۲؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۲۹۷، س ۱۰۲۰.

۲. استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۱۵۳، س ۴۵۷؛ جامع المسائل، آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۲۴۵، س ۹۹۶؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۵۲۳، س ۶۳۲۵؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۴۸، س ۱۱۳۱.

است که بیماری، فقط با استفاده از موسیقی درمان می‌شود، بکارگیری آن به مقداری که معالجه بیمار اقتضا می‌کند اشکال ندارد.^۱

۱. استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۲۳۲، س ۷۱۴؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۵۲، س ۱۱۵۱؛ جامع الأحكام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۲۹۳، س ۱۰۰۴.
آیت الله بهجت: این کار جایز نیست (استفتاءات، ج ۴، ص ۵۲۱، س ۶۳۱۶)

فصل چهارم:

مسائل متفرقه

در این قسمت به سؤالاتی اشاره می‌شود که دانستن آنها برای کاربران امور رایانه‌ای مفید و مورد استفاده می‌باشد.

فروش رایانه

س: با توجه به این که کامپیوتر هم کاربردهای حلال دارد و هم کاربردهای حرام، کسب و درآمد در زمینه فروش این محصول چه حکمی دارد؟
ج: جایز است^۱.

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org; استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۲۱، س ۴۰۸۶؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۳۲۸، م ۱۷۶۲؛ با استفاده از توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۶۱۷، م ۲۷۵۲.

رایانه و کودکان و نوجوانان

س: آیا در اختیار قرار دادن کامپیوتر برای کودکان و نوجوانان در صورتی که احتمال مفسده توسط سایت های غیر اخلاقی برود جایز است؟

ج: تا زمانی که یقین نداشته باشید که در راه حرام استفاده می کنند اشکال ندارد^۱ ولی اگر یقین داشته باشید به انجام گناه کمک می کنید^۲ یا ترس دارید که به فساد کشیده شوند جایز نیست^۳.

بررسی فلش قبل از رایت

س: کسی که می خواهد برای دیگران رایت کند آیا حق دارد قبل از رایت محتویات یک فلش بر روی (دی وی دی) آن را بررسی کند تا از محتویات آن اطمینان پیدا کند تا فیلم یا صوت حرامی نداشته باشد، یا حق ندارد؟

ج: بدون اجازه صاحب آن جایز نیست ولی می تواند سوال کند تا اگر غیر مجاز است، از رایت خودداری کند.^۴

۱. استفتاء، آیت الله خامنه ای، ۹۳/۶/۲۰.

۲. استفتاء، آیت الله مکارم، ۹۳/۶/۲۰.

۳. آیت الله سیستانی: www.sistani.org; استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۹۳/۶/۲۰.

۴. استفتاء، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۲/۲۷؛ آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۳/۱۲/۲۴، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۲/۲۹.

نکته: محتویات فلش از امور خصوصی فرد است و نگاه کردن به آن بدون اجازه حرام است، خدای متعال می‌فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ... لَا تَجَسَّسُوا ...﴾؛ ای کسانی که ایمان آوردید ... تجسس نکنید ...»^۱.

علم به حرام بودن محتویات فلش بعد از رایت

س: اگر به شخصی بگویند محتویات این فلش را روی یک (دی وی دی) رایت کند، و این شخص رایت کرد ولی بعداً فهمید محتویات رایت شده، حرام (مانند فیلم‌های مستهجن) بوده است آیا کار او و درآمد به دست آمده از این طریق اشکال دارد؟

ج: چون نمی‌دانسته، رایت کردن او اشکال ندارد^۲ و درآمد به دست آمده حلال است.^۳

۱. حجرات/ ۱۲.

۲. استفتاء، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۲/۲۸؛ آیت الله خامنه‌ای، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۲/۱۶؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۲/۱۸.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۲/۲۳.

آیت الله شبیری زنجانی و آیت الله صافی گلپایگانی: مالک درآمد به دست آمده نمی‌شود و باید به صاحبش برگرداند و فقط می‌تواند هزینه سی دی را بگیرد. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۲/۲۴؛ ۱۳۹۳/۱۲/۱۸).

آیت الله نوری همدانی: درآمد به دست آمده حلال نیست. (استفتاء، ۱۳۹۳/۱۲/۲۳).

میکس فیلم‌های عروسی

س: آیا میکس فیلم‌های مجالس زنانه (که غالباً بی‌حجاب) جایز است؟

ج: اگر هنگام میکس از کارهای حرام مانند (نگاه به تصویر یا فیلم افراد نامحرم، شنیدن موسیقی‌های حرام و...) در امان باشد و خوف وقوع در حرام هم نداشته باشد، اشکال ندارد.^۱

س: درآمد حاصل از تدوین و میکس و صداگذاری فیلم‌های عروسی چه حکمی دارد؟

ج: اگر میکس، مربوط به صحنه‌ها و تصاویر بدون پوشش لازم و موسیقی‌های مناسب مجلس گناه باشد، درآمد آن حرام است.^۲

خمس نرم افزار

س: نرم افزارهای رایانه‌ای بعد از نصب تا زمانی که مشکلی پیش نیاید مورد استفاده واقع نمی‌شوند و اگر cd نرم افزار تا سال خمسی بدون استفاده بماند، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، ۹۳/۶/۲۲.
۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۳/۳/۱۳؛ آیت الله سیستانی، ۱۳۹۳/۱۲/۲۸؛ آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۲/۲۹؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۴/۱/۱.

ج: اگر cd در معرض استفاده^۱ باشد به آن خمس تعلق
نمی‌گیرد.^۲

-
۱. یعنی هر لحظه ممکن است نیاز به استفاده از آن باشد مانند کتاب برای طلاب و دانشجویان.
 ۲. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۹۳/۶/۳۱.
 - آیت الله نوری همدانی: اگر زائد بر نیاز باشد و سال بر آن بگذر خمس دارد. (استفتاء، ۹۳/۶/۳۱).

بخش سوم:

اینترنت در آینه آداب و احکام

فصل اول:

خانواده و اینترنت

این فصل مهمترین قسمت این نوشته را به عهده دارد. سزاوار است فرزندان در همان دوران کودکی و نوجوانی همزمان با والدین با فرهنگ صحیح استفاده از رایانه و اینترنت آشنا شوند.

در این زمان که علم به سرعت نور در حال گسترش است والدین نسبت به گذشته وظیفه سنگین تری را به عهده دارند زیرا امروزه همسان با پیشرفت وسایل، ابزار انحراف و انحطاط نسبت به گذشته به مراتب زیادترو متنوع تر شده است؛ لذا والدین باید با ابزار رایانه‌ای آشنا شوند و اطلاعات کافی و لازمی را نسبت به کارکردها و آسیبهای آن داشته باشند تا بتوانند فرزندان خود را راهنمایی کنند. اگر پدر و مادر مراقب فرزندان خود نباشند

به راحتی از مسیر کمال به جاده گمراهی و نابودی کشیده می‌شوند.

والدین باید نسبت به فعالیتهای اینترنتی فرزندان خود آگاهی کامل و دقیقی را داشته باشند (البته از تجسس و کنجکاوی‌های بی مورد اجتناب بورزند).^۱

والدین باید حتماً برای فرزندان خود زمانی را اختصاص دهند تا با همدیگر صحبت کنند و نیازهای روحی و روانی آنها را تأمین کنند. اما اگر چنین نشود، فرزندان وقت خود را با دیگران یا اینترنت پرمی‌کنند که صد البته جایگزین خوب و مطمئنی نیست.

در دنیای مجازی خوب و بد، زشت و زیبا با هم مخلوط شده است لذا ممکن است با مسائل و موضوعاتی برخورد کنند که توان تحلیل آن را ندارند.

روانشناسان معتقدند، دیدن تصاویر مستهجن توسط جوانان و نوجوانان گذشته از آسیب‌های عاطفی و روانی، خطرات و آسیب‌های جسمانی‌ای را برای آنها رگم می‌زند؛ حتی در بعضی از موارد نوجوانان را ترغیب کرده تا دست به انجام چنین عمل قبیح و زنده‌ای بزنند.^۲

۱. رک: www.CyberPolice.ir، مقاله «هشدار پلیس فتا درباره کنترل والدین بر فرزندان در فضای مجازی، قسمت اول».

۲. www.gerdab.ir، مقاله «مستهجن نگاری در اینترنت و تاثیر آن بر جوانان و نوجوانان»

پیشنهادهایی به والدین

در اینجا پیشنهادهایی را ذکر می‌کنیم تا والدین با بکارگیری آنها بتوانند فرزندان خود را در برابر آسیبهای رایانه و اینترنت حفظ کنند:

۱. در روز مقداری از وقت خود را برای گفتگو و ارتباط با فرزندان قرار دهید و نگذارید به خاطر کمبود حضور شما، وقت خود را با اینترنت پر کنند.

۲. با استفاده از نرم افزارهای فیلترینگ خانگی (کنترل والدین) بر فعالیت رایانه‌ای فرزندان نظارت داشته باشید.

۳. به فرزندان خود بیاموزید به درخواست کاربران که نمی‌شناسند، پاسخ ندهند و تحت هیچ عنوان اطلاعات شخصی و مالی خود را ارسال نکنند.^۱

۴. اگر برای فرزندان در خانه اینترنت پرسرعت تهیه می‌کنید، سعی کنید با نظارت خودتان مورد استفاده قرار گیرد.^۲

۵. از مهمترین مواردی که جنبه پیشگیرانه دارد، نصب و راه‌اندازی رایانه در محلی است که قابلیت کنترل فیزیکی و چشمی توسط والدین بر عملکرد فرزندان میسر

۱. www.CyberPolice.ir، مقاله «نظارت والدین در استفاده از رایانه، طی اوقات فراغت فرزندان».

۲. www.gerdab.ir، مقاله «آمار بازدید ایرانی‌ها از صفحات سکسی، فریب و حيله غربی هاست»، ۱۳۸۹/۷/۳.

۱. باشد.
۶. به فرزندان خود بیاموزید افراد آن لاین، غریبه هستند و نباید به آنان اعتماد کرد و قرار ملاقات حضوری با آنها نگذارند.^۲
۷. اگر از فرزندان در محیط مجازی خطایی سرزد از اصل «تغافل»^۳ استفاده کنید و در زمانی مناسب با مهربانی و صمیمیت آن آسیب را برطرف کنید.
۸. برای استفاده فرزندان از رایانه و اینترنت برنامه ریزی، زمانبندی و هدف گذاری داشته باشید.^۴
۹. آسیبهای اینترنت و بازی های رایانه ای را برای آنها با زبانی نرم و مهربان بیان کنید.
۱۰. حتما در دوره های آموزشی رایانه و اینترنت شرکت کنید.

۱. www.CyberPolice.ir، مقاله «نظارت والدین در استفاده از رایانه، طی اوقات فراغت فرزندان».

۲. همان.

۳. گاهی لازم است انسان در برابر اشتباه و خطاهای دیگران چشم پوشی کند یعنی خود را به نداشتن نشان دهد. اما در موقع خوبی شخص خطا کار را با روشهای مناسب و مفید به اشتباه بودن کارش آگاه کند و به او بفهماند از فعل اشتباهش دست بردارد و گرنه با مشکلات جدی ای روبه روی شود. در همین رابطه علی (علیه السلام) فرمودند: «لَا جُلْمَ كَالْتَعَاْفُلِ؛ هیچ بردباری ای مانند تغافل نیست». (عیون الحکم و المواعظ، لیشی، ص، ۵۳۱، ح ۹۶۵۸) www.CyberPolice.ir . ۴. مقاله «نظارت والدین در استفاده از رایانه، طی اوقات فراغت فرزندان».

• سوالات فقهی

س: آیا استفاده از اینترنت برای کودکان جایز است؟
 ج: اگر ترس کشیده شدن کودکان به گناه باشد و ترس
 تاثیر {منفی} در تربیت دینی کودکان وجود داشته باشد،
 حرام است.^۱

س: آیا خرید اینترنت پرسرعت برای منزل جایز
 است؟ (در حالیکه با اینترنت پرسرعت دسترسی
 به مطالب و سایت‌های منحرف و مستهجن راحت تر
 می‌شود).

ج: در صورتی که مفسده نداشته باشد و ترس افتادن به
 حرام نباشد اشکال ندارد.^۲

س: برخی از والدین برای اینکه به فعالیتهای اینترنتی
 فرزندان خود اشراف و آگاهی داشته باشند نرم افزارهایی^۳
 را بر روی رایانه نصب می‌کنند تا مواظب آنها باشند و در
 صورت نیاز به آنها تذکرات لازم را بدهند. آیا این کار جایز
 است؟ از مصادیق تجسس حرام محسوب می‌شود؟
 ج: اگر مصالح و امور تربیتی فرزندان مشروط به این

۱. با استفاده از سایت آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها،
 رایانه.

۲. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، آیت الله
 شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳/۱۱/۱۳۹۳.

۳. فیلترینگ خانگی پاساد، آی نت، کید لاگر. (www.cyberpolice.ir).

کار باشد اشکال ندارد ولی نباید به واسطه این کار در امور دیگر فرزندان تجسس شود.^۲

۱. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۸/۵؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۸/۷.

۲. استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۸/۷.

فصل دوم:

روابط زن و مرد در محیط مجازی

در محیط مجازی ممکن است افراد با همدیگر ارتباط برقرار کنند. پس باید حد و مرز این ارتباط مخصوصاً روابط بین زن و مرد مشخص شود. لذا مسائل مربوط به انواع ارتباط مانند شنیداری، دیداری و نوشتاری مطرح می‌شود تا کاربران گرامی با آگاهی لازم بتوانند از اینترنت بهترین بهره را ببرند.

نگاه به نامحرم

در جامعه امروزی ارتباطات بین افراد مخصوصاً زن و مرد زیاد شده است، و متأسفانه در بعضی از موارد حریم بین افراد رعایت نمی‌شود.

در محیط مجازی احتمال آلوده شدن به گناه از طریق

نگاه کردن زیاد است، لذا کاربران باید مراقبت بیشتری داشته باشند تا از آسیبهای آن در امان باشند و بتوانند به بهترین صورت از این نعمت الهی استفاده بکنند. در اینجا به اختصار، برخی از آثار زیانبار نگاه به نامحرم مطرح می شود:

۱. راه ورودی قلب

علی (علیه السلام) فرمودند: «الْعَيْنُ بَرِيدُ الْقَلْبِ: نگاه، پیک قلب است»؛ یعنی اگر کاربر محترم به تصاویر زنان نامحرم نگاه کند تصویری از آنها در ذهن و قلبش ایجاد می شود که سبب می شود همیشه به یاد او باشد.

۲. بذر شهوت

حضرت عیسی (علیه السلام) به حواریون و اطرافیانش فرمودند: «إِيَّاكُمْ وَ النَّظَرَ إِلَى الْمُحْذُورَاتِ فَإِنَّهَا بَدْرُ الشَّهَوَاتِ وَ نَبَاتُ الْفِسْقِ؛ از نگاه کردن به چیزهایی که ممنوع هستند پرهیزید که همانا بذر شهوات و شاخ و برگ فسق است»^۲ نگاه به نامحرم باعث می شود شهوت انسان تحریک شود و او را به گمراهی بکشاند.

۱. عیون الحکم و المواعظ، لیثی، ص ۳۸.

۲. مصباح الشریعة، ص ۱۰.

۳. حسرت دائمی

برخی از افراد به وسیله چشم بذر شهوت را در دل خود می‌کارند، ولی هیچ‌گاه به آرزوی خود نمی‌رسند. امام صادق (ع) فرمودند: «النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً؛ نگاه [حرام] تیری از تیرهای مسموم شیطان است و چه بسا یک نگاه، حسرت دراز مدتی را به دنبال داشته باشد»^۱.

۴. سلب آسایش

امیرالمومنین علی (ع) فرمودند: «مَنْ أَطْلَقَ نَاطِرَهُ أَتَعَبَ خَاطِرَهُ؛ هر کس چشم و نظرش را رها کند، ذهن و خاطرش به سختی می‌افتد». یعنی کسی که به نامحرم نگاه کند هیچ‌گاه آسایش فکری ندارد و پیوسته فکرو ذهنش مشغول آنچه دیده است، می‌باشد. به گونه‌ای که نمی‌تواند از تصور آن تصاویر خود را برهاند.

در قرآن کریم می‌خوانیم:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ ... ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ﴾؛ به مردان مؤمن بگو دیدگان [از نگاه حرام] فرو

۱. کافی، ج ۵، ص ۵۵۹.

۲. جامع الأخبار، شعیری، ص ۹۳.

دارند... این برای آنان پاک‌تراست»^۱. سزاوار است کاربران محترم، چشم خود را از نامحرم بپوشانند چرا که برای خود آنها بهتر است و باعث راحتی قلب^۲ می‌شود، به مقاماتی می‌رسد که کمتر کسی به آن می‌رسد^۳ و از عبادت، لذتی وصف نشدنی می‌برد.^۴

در فضای مجازی کاربر خواه ناخواه با تصاویر و صحنه‌هایی رو به رو شده یا ممکن است با افراد نامحرم ارتباط تصویری برقرار کند؛ لذا در این قسمت به اختصار، احکام نگاه کردن در اینترنت را بیان می‌کنیم تا خوانندگان محترم با این موضوع آشنایی پیدا کنند و خود را از آفات و ضررهای آن حفظ کنند.

• تصاویر اینترنتی

س: هنگام کار با اینترنت با تصاویر مبتذل یا مستهجن برخورد می‌کنیم تکلیف چیست؟

۱. سوره نور/۳۰.

۲. قال علی (عَلَيْهِ السَّلَامُ): «مَنْ عَصَّ طَرْفُهُ أَرَاخَ قَلْبِهِ» (غرر الحکم و درر الکلم، ص ۶۶۳)

۳. قَالَ الصَّادِقُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) «مَا اغْتَنَّمَ أَحَدٌ بِمِثْلِ مَا اغْتَنَّمَ بَعْضُ البَصَرِ لِأَنَّ البَصَرَ لَا يُعْصُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ تَعَالَى إِلَّا وَقَدْ سَبَقَ إِلَى قَلْبِهِ مُشَاهَدَةُ العَظْمَةِ وَ الجَلَالِ» (مصباح الشریعة، ص ۹)

۴. قال رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): «النَّظَرُ إِلَى مَحَاسِنِ النِّسَاءِ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهُ أَذَاقَهُ اللَّهُ طَعْمَ عِبَادَةِ تَسْرَهُ» (مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۴، ص ۲۷۰)

ج: نگاه کردن عمدی و از روی شهوت جایز نیست.^۱
 توجه: فرد مومن نباید به سایت‌هایی که احتمال دارد در آنها با چنین تصاویری برخورد کند وارد شود.
 س: آیا نگاه کردن به عکس زنهای مبتذل که خودشان راضی هستند دیگران عکسهای آنها را ببینند و در صورتیکه فرد از خودش مطمئن باشد که در حرام نمی افتد اشکال دارد؟

ج: نگاه برای لذت بردن جایز نیست و همچنین اگر برای لذت بردن هم نباشد بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.^۲

س: آیا نگاه کردن به عکس زنان نامحرم جایز است؟
 ج: اگر حجاب خود را کاملاً رعایت کرده است، نگاه کردن بدون قصد لذت و ریبه اشکال ندارد (خواه او را

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، تصویر؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۲۱۳، س ۵۳۶۵؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۲/۷؛ آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۲/۸.

آیت الله سیستانی: نگاه بدون شهوت هم بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. www.sistani.org، سوالها و جوابها، تصویر)

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، تصویر؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۲۱۳، س ۵۳۶۵؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۲/۷؛ آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۲/۸.

بشناسد یا نشناسد).^۱

س: آیا نگاه کردن به تصاویر زنان در اینترنت که پوشش لازم را ندارند، جایز است؟

ج: اگر او را می شناسد، جایز نیست^۲ ولی اگر او را نمی شناسد، بدون قصد لذت و ریبه، اشکال ندارد.^۳

س: آیا نگاه کردن به عکس هایی که دست و ناخن های بلند رنگ آمیزی شده خانمها را نشان می دهد، جایز است؟

ج: اگر همراه با قصد لذت و ریبه باشد جایز نیست.^۴

۱. منهاج الصالحین، آیت الله سیستانی، ج ۳، ص ۱۴، م ۲۷؛ احکام روایط زن و مرد، ص ۷۶.

۲. با استفاده از استفتاءات، امام خمینی، ج ۳، ص ۲۶۳، س ۲۳؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۷۳، س ۱۷۱۶؛ توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، ص ۵۲۶، م ۲۴۴۸؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۶۰، س ۱۴۹۲؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۲۱۹، س ۵۳۹۲؛ توضیح المسائل، آیت الله سبحانی، ص ۴۵۶، م ۲۰۸۳؛ احکام روایط زن و مرد، ص ۷۶.

۳. با استفاده از استفتاءات، امام خمینی، ج ۳، ص ۲۶۳، س ۲۵؛ احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص ۱۹۰، س ۷۰۲؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۳۵۶، س ۱۵۸۸؛ احکام روایط زن و مرد، ص ۷۶.

۴. جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۷۳، س ۱۷۱۸؛ استفتاءات، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۲۶؛ استفتاءات، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷.

• چند مسئله

۱. در صورتی که کسی بترسد با نگاه کردن به عکس شخصی به گناه می‌افتد، نباید به آن عکس نگاه کند.^۱
۲. زنها بدون قصد لذت و ریبه می‌توانند به عکس مردان نگاه کنند (خواه مرد را بشناسند یا نشناسند، خواه مرد محرم باشد یا نباشد).^۲
۳. دیدن عکس ورزشکاران، هنرمندان و شهدا و ... برای خانمها تا زمانی که مفسده ای^۳ نداشته باشد اشکال ندارد.^۴
۴. آن چیزی که حرام است «نگاه کردن» است نه «نگاه افتادن»، لذا آنچه را که انسان به طور اتفاقی در بازار، اماکن عمومی، محل کار و ... می‌بیند اشکال ندارد ولی باید بلافاصله نظر و نگاه را برگرداند تا حکم «نگاه کردن» پیدا نکند.^۵
۵. هر کس که نگاه کردن به او جایز نیست، دیدن او از

۱. احکام روابط زن و مرد، ص ۷۹؛ با استفاده از توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۴۰۱، م ۲۰۸۷.

۲. احکام روابط زن و مرد، ص ۸۲.

۳. آیت الله بهجت: چون در معرض مفسده داشتن است، اشکال دارد. (استفتاءات، ج ۳، ص ۲۲۱)

۴. احکام روابط زن و مرد، ص ۸۲.

۵. احکام روابط زن و مرد، ص ۵۰؛ با استفاده از جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۷۰، س ۱۷۰۳.

پشت شیشه یا درآینه و یا آب صاف و یا هر چیز دیگری که عکس او را منعکس می‌کند نیز جایز نیست.^۱

• فیلم‌های اینترنتی

س: آیا نگاه کردن به فیلم‌های اینترنتی جایز است؟
ج: اگر تحریک کننده شهوت باشد یا دارای صحنه‌های مبتذل و مستهجن باشد، حرام است.^۲

س: حکم نگاه کردن به فیلم‌هایی که به صورت مستقیم پخش می‌شود، چیست؟

ج: طبق نظر برخی از مراجع تقلید حکم نگاه به انسان زنده را دارد.^۳ یعنی مردان نمی‌توانند به غیر از گردی صورت

۱. با استفاده از توضیح المسائل، آیت الله سیستانی، م ۲۴۵۴.
۲. با استفاده از www.makarem.ir، استفتائات، ازدواج و زناشویی، نگاه، س ۱۷؛ www.almazaheri.ir، استفتائات، حجاب و عفاف، نگاه؛ www.sistani.org، سئوالها و جوابها، دیدن فیلم؛ استفتاءات، امام خمینی، ج ۲، ص ۱۷، س ۴۳؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۹، س ۱۴۸۶؛ جامع المسائل، آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۲۴۵، س ۹۹۸؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۲۱۳، س ۵۳۶۵؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی، ج ۲، ص ۱۷۳، س ۱۷۱۹؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۶۰، س ۱۱۸۷.

۳. استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۲، س ۱۴۵۳.
آیت الله خامنه ای: بنا بر احتیاط واجب نباید به تصویرزن نامحرم که بطور مستقیم از تلویزیون پخش می‌شود، نگاه کرد. (أجوبة الاستفتاءات، ص ۲۵۹، س ۱۱۸۲)

آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی: «پخش مستقیم و غیرمستقیم، احکام عکس را دارد». (کتاب النکاح، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۴۱،

وانگشتان دست تا مچ زنان نگاه کنند (البته بدون قصد و ریبه) و زنان هم فقط به جاهایی که مردان معمولاً نمی پوشند می توانند بدون قصد لذت و ریبه، نگاه کنند.^۱

س: حکم نگاه کردن به فیلم هایی که به صورت غیر مستقیم پخش می شود، چیست؟

ج: طبق نظریه‌ریخی از مراجع تقلید حکم نگاه به عکس را دارد.^۲

س: آیا نگاه کردن به فیلم زنان از طریق اینترنت به صورت مستقیم جایز است؟

ج: نباید به تصویرزن نامحرم که بطور مستقیم پخش می شود، نگاه کرد.^۳

«مسئله مستحده» تصاویر تلویزیونی؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۰.

۱. توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۵۱۰، م ۲۳۰۹؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۴۰۱، م ۲۰۸۰؛ جامع الاحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۷۲، س ۱۷۱۳.

۲. با استفاده از اجوبه الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۵۹، س ۱۱۸۲؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۲، س ۱۴۵۳؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۰.

آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی: «پخش مستقیم و غیر مستقیم، احکام عکس را دارد». (کتاب النکاح، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۴۱، «مسئله مستحده» تصاویر تلویزیونی؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۰).

۳. استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۲، س ۱۴۵۳؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۰.

آیت الله خامنه ای: بنا بر احتیاط واجب نباید به تصویرزن نامحرم که بطور

س: آیا نگاه کردن به فیلم زنان از طریق اینترنت به صورت غیر مستقیم جایز است؟

ج: اگر ریبیه و خوف افتادن به گناه نباشد، نگاه کردن اشکال ندارد.^۱

س: آیا زنان می توانند به فیلم مردان نامحرم نگاه کنند؟
ج: اگر با قصد لذت باشد یا او را بشناسد، جایز نیست.^۲

س: آیا نگاه کردن به فیلمهای مبتذل اینترنتی جایز است؟

ج: حرام است.^۳

مستقیم از تلویزیون پخش می شود، نگاه کرد. (أجوبة الاستفتاءات، ص ۲۵۹، س ۱۱۸۲)

آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی: «پخش مستقیم و غیر مستقیم، احکام عکس را دارد». (کتاب النکاح، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۴۱، «مسئله مستحدثه» تصاویر تلوزیونی؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۰).

۱. با استفاده از أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۵۹، س ۱۱۸۲؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۲، س ۱۴۵۳.

آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی: «پخش مستقیم و غیر مستقیم، احکام عکس را دارد». (کتاب النکاح، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۴۱، «مسئله مستحدثه» تصاویر تلوزیونی؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۰).

۲. استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۵، س ۱۴۶۶.

۳. با استفاده از www.sistani.org، سوالها و جوابها، تلوزیون؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۵۹، س ۱۱۸۲؛ استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۵۲، س ۱۴۵۳؛ استفتاءات، آیت الله بهجت،

گفتگوهای اینترنتی

یکی از ابزارهای که در اینترنت کاربرد فراوانی دارد، ابزار «گفتگوهای اینترنتی»^۱ می باشد. این وسائل سهم بسزایی در جذب مخاطب به سمت اینترنت دارد. این ابزار علاوه بر کاربردهای مثبت، ممکن است با عدم آگاهی به ضرر تبدیل شود و امنیت و آبروی برخی از کاربران را به خطر بیندازد که ما در این قسمت از کتاب به دنبال بیان این گونه آسیب ها هستیم.^۲

برخی از نرم افزارهای گفتگوی اینترنتی، ممکن است ابزار جاسوسی دشمنان باشند، پس باید با اطلاعات کامل از این وسائل استفاده کرد.^۳

بعضی از اوقات به خاطر ناآگاهی یا مسائل عاطفی،

ج ۴، ص ۲۱۳، س ۵۳۶۸.

۱. chat: در اینترنت با ارسال پیامهایی در اتاق چت، گفتگو شود. (www.merriam-webster.com)

۲. رک: مجله پیام، مصطفی امیری، پاییز ۱۳۸۷، ش ۹۱.

۳. «مهدی بهروزی» قائم مقام «مرکز آیا» دانشگاه صنعتی اصفهان: کاربران نرم افزار تانگودر معرض تهدید جاسوسی و سرقت از همه اطلاعات خود قرار دارند. بررسی ها نشان می دهد که همه اطلاعات و فایل های تولید شده در سیستم عاملی که نرم افزار تانگوروی آن نصب شده باشد به سرورهای ناشناخته ای ارسال می شود؛ این اطلاعات شامل تماس ها، پیامک ها، تصاویر و موقعیت جغرافیایی کاربر است. به دلیل اینکه اطلاعات کاربران از طریق این نرم افزار و با حجم بالا به سرورهای ناشناخته ای ارسال می شود، حجم اینترنت مصرف شده ناگهان افزایش می یابد. (www.gerdab.ir)، مقاله «خطر جاسوسی از کاربران تانگو».

کاربران مورد سوء استفاده قرار می‌گیرند؛ مثلاً هنگام چت کردن، از آنها فیلمبرداری می‌شود یا صدای آنها ضبط می‌شود که مورد تهدید یا اخاذی قرار می‌گیرند.

• سوالات فقهی

س: آیا چت کردن با جنس مخالف اشکال دارد؟

ج: اگر ترس آلوده شدن به گناه نباشد، اشکال ندارد.^۱

س: با دختری نامزد هستم^۲ خانواده‌ها هم در جریان هستند آیا می‌شود برای هم از طریق اینترنت پیام یا ایمیل بفرستیم؟ روابط ما تا چه حدی شرعی است؟

ج: باید از بیان مطالبی که محرک شهوت و یا مناسب زن و شوهر شرعی باشد، اجتناب کنید.^۳

س: چت کردن با زنان غیر مسلمان و انجام صحبت‌های تحریک آمیز با ایشان چه حکمی دارد؟

ج: حرام است.^۴

س: حکم چت کردن با شخصی که از جنسیت او بی

۱. هنگامی که درباره مسائل عاطفی، عاشقانه و خصوصی صحبت می‌کنند.

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوالها و جوابها، اینترنت؛ آیت الله

نوری همدانی: www.noorihamedani.com؛ استفتائات منتخب، ش

۱۰۳۴؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۹۷، س ۵۳۰۲؛ با استفاده

از استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۲۵۶، س ۶۸۳.

۳. ازدواج دائم و موقت هم به هیچ وجه فعلاً ممکن نیست.

۴. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.

۵. آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

اطلاع هستیم چیست؟

ج: اگر خوف وقوع در حرام باشد جایز نیست.^۱
 س: گفتگوهای اینترنتی بین زنان و مردان یا دختران و پسران نامحرم برای آشنا نمودن طرف مقابل با اسلام و قرآن یا برای رفع شبهات^۲ باشد چه حکمی دارد؟
 ج: اگر ترس وقوع در حرام نباشد جائز است.^۳
 س: من به دخترم اجازه می‌دهم از طریق اینترنت با پسری چت بکند. البته اطمینان دارم خطری برایش وجود ندارد، آیا این کار جایز است؟

ج: جایز نیست ممکن است فعلاً خطری نداشته باشد ولی تجربه نشان داده که خالی از گناه نیست.^۴
 آیت الله سیستانی در کلامی حکیمانه و دلسوزانه فرمودند: ارتباط زن و مرد نامحرم از راه ارسال پیام‌های نوشتاری و یا گفتاری جایز نیست مگر به همان مقدار که به طور مستقیم جایز است. و شایسته نیست زن و فرزندان طوری رفتار کنند که شک و شبهه شوهر و والدین

۱. همان.

۲. البته باید توجه داشته باشیم که گاهی قصد و هدف کاربر اینترنت واقعاً خیر و برای گسترش اسلام می‌باشد ولی ممکن است در این ارتباطها، به آلودگی‌ها و گناهای و لوبه صورت تدریجی در آینده مبتلا شویم.

۳. آیت الله سیستانی: www.sistani.org; آیت الله نوری همدانی: www.noorihamedani.com

۴. آیت الله مکارم: www.makarem.ir

را برانگیزد بلکه در بعضی از موارد این کار حرام است مانند این که رفتار زن به طوری شبهه انگیز باشد که از نظر عقلاً با رعایت حقوق شوهر منافات داشته باشد یا رفتار فرزند موجب اذیت {و آزار} پدر و یا مادر باشد. و اگر برای جلوگیری و برطرف کردن این مشکل، لازم باشد والدین یا شوهر از محتوای پیامهای ارسالی و دریافتی آگاهی پیدا کنند در صورتی که محذور و {مفسده ای} در پی نداشته باشد اشکال ندارد بلکه باید انجام شود. به طور کلی باید توجه داشت که شوهر و پدر در مقابل همسر و فرزند مسئولیت شرعی دارند، خداوند می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾؛ ای کسانی که ایمان آورده اید خود و خانواده خود را از آتشی که سوخت آن مردم و سنگ ها هستند حفظ کنید، فرشتگانی درشت گفتار و سخت گیر بر آن آتش موکلند هر چه خدا بگوید نافرمانی نمی کنند و همان می کنند که به آن مأمور شده اند.^۱

بنابراین زن و فرزند باید شوهر و پدر را در انجام این وظیفه کمک کنند و {الآ} بر والدین و شوهر لازم است که به وظیفه امر به معروف و نهی از منکر طبق ضوابط آن عمل

۱. تحریم/۶.

نمایند.^۱

شبکه‌های اجتماعی^۲

در دنیای امروز شکل روابط افراد با یکدیگر با گذشته فرق می‌کند و کم‌کم به این سمت می‌روند که روابط مستقیم و حضوری به فراموشی سپرده می‌شود و به جای آن روابط غیرمستقیم مانند چت و تلفن و ... جایگزین شود.

یکی از روش‌هایی که در آن افراد با همدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و در آن به تبادل نظر می‌پردازند، شبکه‌های اجتماعی است که روز به روز در حال گسترش می‌باشد.^۳ شبکه‌های اجتماعی مانند بقیه ابزار اینترنتی دارای فوایدی^۴ است که هیچ‌کس نمی‌تواند آنها را انکار کند ولی در این قسمت قصد داریم کاربران محترم را با آسیبها

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

۲. ان شاء الله نگارنده قصد دارد، به صورت تفصیلی درباره این موضوع کتابی را به رشته نگارش در بیاورد.

۳. براساس گزارشات، تعداد کاربران فیس بوک، حدوداً یک میلیارد و سیصد میلیون نفر است. (www.gerdab.ir)، مقاله «فیس بوک ۴ میلیارد عضو دارد!»، ۱۳۹۳/۸/۲۷.

کاربران واتس آپ، حدوداً پانصد میلیون نفر می‌باشد. (www.isna.ir)، مقاله «افزایش تعداد کاربران واتس آپ پس از ادغام در فیس بوک»، ۱۳۹۳/۲/۵. ۴. کاربران معمولاً با فواید ابزار رایانه‌ای آشنایی دارند؛ لذا نگارنده بیشتر به آسیبها و ضررها پرداخته است.

و خطراتی که آنها را تهدید می‌کند آشنا کرده و گوشزد کنیم برای استفاده از اینترنت مخصوصاً شبکه‌های اجتماعی باید اطلاعات و آگاهی‌های لازم را داشته باشد و الا با خطراتی مانند سرقت اطلاعات، نشر تصاویر خصوصی آنها به صورت گسترده در فضای مجازی، اخاذی و... مواجه می‌شوند.

محققان مرکز تحقیقات فناوری جورجیا در آمریکا ۳۰ شبکه اجتماعی را بررسی کرده‌اند. این محققان با بررسی بیش از ۱۰۰ هزار کلمه از متن‌های حقوقی پیچیده قوانین در شبکه‌های اجتماعی آنها را به زبان انگلیسی امتیاز بندی کردند. این امتیاز بندی به این صورت بود که امتیاز کمتر نشان دهنده سخت تر و نامفهوم تر بودن متن قوانین است. دریافت متن قوانین کمتر از ۳۰ نشان دهنده این است که برای فهم کامل و بهترین درک ممکن، نیازمند به یک فرد با دانشی معادل فارغ التحصیلی از دانشگاه است. هم چنین امتیاز صد نیز برای سن ۱۱ سال نیز قابل فهم است. این تحقیق نشان دهنده این است که تمامی ۳۰ شبکه اجتماعی مورد بررسی امتیاز کمتر از ۳۰ را دریافت کردند.

براساس این تحقیق، قوانین ارایه شده در شبکه‌های اجتماعی در برخی مواقع کاملاً منطقی است اما در برخی

مواقع این قوانین مملو از اصطلاحات پیچیده یا فنی یا سردرگم است که فهم آن بسیار سخت و یا حتی ناممکن خواهد شد. شبکه اجتماعی «گوگل پلاس» با کسب امتیاز ۱۱/۵ در بین دیگر شبکه‌های اجتماعی، سخت‌ترین و غیرقابل فهم‌ترین شیوه را برای بیان قوانین خود انتخاب کرده است. فیس بوک، لینکداین، هر یک به ترتیب امتیازهایی (۱۲ و ۹ دهم)، (۱۵ و سه دهم) را کسب کرده‌اند.^۱

آسیب‌های فیسبوک

شاید بتوان ادعا کرد «فیس بوک» یکی از تأثیرگذارترین و پرمخاطب‌ترین شبکه‌های اجتماعی است که در ایران هم مخاطبان خاص خودش را دارد؛ لذا بعضی از آسیب‌ها و مفسده‌هایی که در این شبکه اجتماعی وجود دارد را به اختصار بیان می‌کنیم:

۱. دارای محتوای غیرمجاز و انحرافی

- باراک اوباما در یک برنامه تلویزیونی در خصوص استفاده فرزندان‌ش از فیس بوک گفت: «دختر بزرگش که ۱۵ سال دارد دسترسی محدودی به فیس بوک دارد و

۱. www.gerdab.ir، مقاله «درز اطلاعات کاربران شبکه‌های اجتماعی به دلیل ناآگاهی از قوانین عضویت».

- دختر کوچکترش که ۱۲ سال بیشتر ندارد به اندازه کافی بزرگ نشده که بتواند از فیس بوک استفاده کند».
- میشل اوباما^۱ گفت: من هنوز هم اعتقاد راسخی به استفاده از فیس بوک برای جوانان ندارم، به ویژه برای {دخترانم} زیرا آنها در معرض دید عموم هستند. برخی از {مطالب این شبکه} چرندیاتی هستند که آنها نباید {آن را} ببینند و بخشی از آن باشند، بنابراین ما تلاش می‌کنیم تا آنها را در مقابل اظهار نظر بیش از اندازه عموم، محافظت کنیم.^۲
 - به گزارش فارس نیوز به نقل از روزنامه صهیونیستی «یدیعوت آحارانوت، مدیر دبیرستان دخترانه «بیس ریوکا» با بی‌شرمانه خواندن عضویت در فیس بوک، دانش‌آموزان خود را مجبور به ترک این شبکه اجتماعی کرده و هریک را به مبلغ ۱۰۰ دلار جریمه کرد. این تصمیم پس از آن گرفته شد که مسئولین مدرسه متوجه شدند دانش‌آموزان این مدرسه از طریق این سایت با هم گفت و گوهایی غیراخلاقی دارند.^۳
- توجه: از خواننده محترم این سوال را می‌پرسم: «چرا

۱. همسر رئیس جمهور آمریکا.

۲. www.yjc.ir ; www.farsnews.com

۳. www.farsnews.com، مقاله «فیس بوک در یک مدرسه دخترانه اسرائیلی

طراحان و حامیان اصلی فیسبوک، دختران و دانش آموزان خود را از عضویت در این شبکه منع می‌کنند؟ آیا جزاین است که فیسبوک دارای مطالب انحرافی و ویران کننده‌ای است که مخاطب را به گمراهی می‌کشاند؟

۲. یکی از عوامل طلاق

- به نقل از پایگاه خبری ورلد نیوز، یک وکیل آمریکایی گفته بود: «در بیش از ۹۰ درصد موارد منجر به طلاق، فیس بوک و دیگر رسانه‌های اجتماعی عامل اصلی اختلاف میان زوجین هستند». وی در ادامه سخنان خود تصریح می‌کند: «موارد بسیاری را می‌توان یافت که افراد به دلیل یافتن عکسی از همسرشان در فیسبوک به طلاق دادن آنها راضی می‌شوند».^۱
- در یک نظر سنجی که اخیراً از سوی اتحادیه وکلای آمریکا انجام شده، مشخص شده است که عامل اصلی یک پنجم طلاق‌ها در آمریکا فیس بوک است. علاوه بر این ۸۰ درصد طلاق‌ها نیز به دلیل استفاده افراد از رسانه‌های اجتماعی به منظور برقراری ارتباط میان زوجین صورت می‌گیرد و این در حالی است که

۱. کارین کنستانتین.

۲. مقاله «عضو فیس بوک باشید، طلاق بگیرید»، با کمی تغییر.

- این میزان در حال افزایش است.^۱
- کارشناسان پلیس فتا^۲ معتقدند، «فیس بوک» عامل یک سوم طلاق‌ها در ایران شناخته می‌شود.^۳

۳. قماربازی اعضاء

کارشناسان پلیس فتا هشدار می‌دهند که بازی‌های فیس بوک، خطر اعتیاد کودکان به قماربازی را به همراه دارد. در حال حاضر، بازی‌های شرط‌بندی زیادی بر روی فیس بوک وجود دارد. متخصصان اعتیاد هشدار می‌دهند که این بازی‌ها کودکان را ترغیب می‌کند که تصور کنند قماربازی، تفریح بدون ضرر می‌باشد. هرچند که بازی‌های شرط‌بندی رایگان می‌باشد، اما کاربران تشویق می‌شوند که برای ادامه یا افزایش جوایز، پول خرج کنند.^۴

۴. سرقت اطلاعات کاربران

- پایگاه تحلیلی «پک آرت» در گزارشی عنوان کرد: یکی از ماموران ارشد سرویس امنیت فدرال روسیه (اف‌اس‌بی) در نشست غیررسمی با خبرنگاران در کرملین، شبکه اجتماعی فیس بوک آمریکا را خطرناک‌ترین سلاح جهان در جنگ اطلاعاتی توصیف کرده است. وی

۱. www.gerdab.ir، مقاله «عضوفیس بوک باشید، طلاق بگیرید».

۲. سرهنگ یلی رئیس پلیس فتا خراسان شمالی.

۳. www.yjc.ir، مقاله «فیس بوک تنفرآمیزترین ابزار جاسوسی دنیا».

۴. www.CyberPolice.ir، مقاله «فیس بوک کودکان را قمار باز می‌کند».

می‌گوید: «اگر تواناییهای فیس‌بوک محدود نشود، تمام مردم جهان آزادیهای خود را کاملاً از دست خواهند داد. شایان ذکر است که این مأمور ارشد «اف اس بی» پیش‌تر نیز از مقامات روسیه خواسته بود که استفاده از اسکایپ، جی میل و هات میل را به عنوان مهم‌ترین تهدیدات امنیت ملی ممنوع کنند.^۱

• کارشناسان پلیس فتا معتقدند، فیس بوک تنفرآمیزترین ابزار جاسوسی دنیا است.^۲

• سوالات فقهی

س: آیا عضویت در شبکه اجتماعی مانند فیس‌بوک،

تویتر جایز است؟

ج: اگر عضویت در این شبکه‌ها مفسده داشته^۳ یا ترس افتادن به گناه وجود داشته باشد^۴ یا موجب تقویت دشمنان اسلام شود جایز نیست و گرنه اشکال ندارد.^۵

س: برخی از افراد عکسهای شخصی خود را که با

۱. www.farsnews.com، مقاله «فیس بوک؛ خطرناک‌ترین سلاح جنگ اطلاعاتی آمریکا»

۲. www.yjc.ir، مقاله «فیس بوک تنفرآمیزترین ابزار جاسوسی دنیا».

۳. مانند ترویج فساد و عریان‌گری، نشر اکاذیب و مطالب باطل.

۴. هر چند به صورت تدریجی باعث انجام گناه شود. (استفتاء، آیت الله سیستانی، ۹۳/۶/۵).

۵. آیت الله صافی گلپایگانی: www.saafi.net؛ استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۹۳/۶/۵.

پوشش کامل گرفته شده است در شبکه‌های اجتماعی قرار دهند. آیا این کار جایز است؟

ج: اگر با پوشش مناسب و کامل باشد و مفسده‌ای نداشته باشد اشکال ندارد.^۱

س: آیا قرار دادن عکسهای خصوصی که دارای پوشش لازم نیستند (خواه توسط خود شخص باشد یا دیگری) در شبکه‌های اجتماعی جایز است؟

ج: جایز نیست.^۲

س: اگر کسی تصاویر خصوصی افراد که با پوشش لازم گرفته شده است را در شبکه‌های اجتماعی قرار دهد اشکال دارد؟

ج: اگر بدون اجازه باشد و باعث ریختن آبروی شخص شود یا مفسده داشته باشد، حرام است.^۳

آیت الله مکارم شیرازی در کلامی پدرانه و دلسوزانه درباره علت حرمت عضویت در فیس بوک فرمودند: عزیزان من! دلیل {حرمت} همان نشرگسترده فساد و انواع گناهان از این طریق می‌باشد. زیرا فیس بوک مانند شهر

۱. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۷؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۲۰.

۲. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۷؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۲۰.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۱/۱۹.

بی‌در و دروازه‌ای است که همه کس از دانشمندان و افراد نخبه گرفته تا دزدان و شیادان و کلاهبرداران و کسانی که به انواع فساد آلوده‌اند؛ هر کدام در این شهر مغازه‌ای دارند و در این مغازه‌ها گاه وسایل ضروری زندگی و در بسیاری از موارد ابزار گناه و مفسد و انحراف‌های اخلاقی فراگیر و ایجاد اختلاف در میان ملت‌ها با برچسب‌های زیبا و پوشش‌های فریبنده در اختیار همگان قرار می‌گیرد. حال اگر ورود در این شهر برای همه (از جوانان کم سن و سال گرفته تا بزرگ سالان ناآگاه) ممکن شود آیا هیچ فرد آگاهی می‌تواند ورود به چنین شهری را برای همه آزاد بگذارد؟ حتی جاسوسان و مفسدان فی الارض می‌توانند در این شهر بی‌در و پیکر مبادله اطلاعات کنند و با رموز و اشاراتی بذرتوطئه پیاشند.

ما می‌گوییم باید بر مطبوعات و رسانه‌ها به طور عام نظارتی باشد تا افراد فاسد و مفسد نتوانند از این طریق جامعه را آلوده کنند. با این حال چگونه فیس بوک باید از هر قید و شرطی آزاد باشد، آیا آزادی بی‌قید و شرط در دنیا داریم؟ پاره‌ای از محدودیت‌های غربی به هیچ وجه مشکلی را حل نمی‌کند. آری اگر ورود در این شهر مخصوص افراد دانشمند و فرهیخته که خوب و بد را کاملاً می‌شناسند و سِره از ناسِره را تشخیص می‌دهند آن هم

برای تحقیقات اجتماعی [، علمی و...] آزاد بود، مانعی نداشت؛ درست مانند کتب گمراه کننده که {طبق نظر} فقها مطالعه آن برای عموم حرام است ولی برای محققان مذهبی آزاد شمرده می شود.^۱

همسریابی

یکی دیگر از موضوعاتی که در فضای مجازی در حال گسترش است، همسریابی اینترنتی است. مسئولین محترم باید برای مدیریت آن فکری بکنند و گزینه افرادی سودجو با استفاده از این فرصت طلایی که جوانان به دنبال شریک زندگی هستند، سایتهای غیرقانونی را ایجاد و از این افراد سوء استفاده می کنند و آثار شومی را بر جای می گذارد.

برخی از کارشناسان مذهبی و ازدواج^۲ می گویند: «یکی از دستورات اکید اسلام در رابطه با بحث ازدواج و تشکیل خانواده است. همان طوری که بسیاری از مبانی مقدس دچار آسیب ها می شوند، بحث مهم ازدواج هم از آسیب ها و آفت های نصیب نمانده است. امروز در کنار هر بحث مقدسی، بدل هایی در جامعه به وجود می آید، مثل این که در بحث مهدویت، کسی ادعای

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، با کمی تغییر.

۲. علی مختار آبادی.

مهدویت می‌کند. در بحث ازدواج نیز متأسفانه با توجه به رسانه‌های موجود و اینترنت و سایت‌های همسریابی، این اتفاق افتاده است. اسلام با توجه به این‌که ازدواج بحثی مهم برای انسان محسوب می‌شود که تا آخر عمر با آن سر و کار دارد، فرمولی را معرفی می‌کند و آن آشنایی دختر و پسر از طریق خانواده‌ها است. ازدواج حق جوان‌ها است، اما تاریخ و تجربه نشان داده، این راهی که اخیراً برخی جوان‌ها از طریق اینترنت و سایت‌های همسریابی پیش گرفته‌اند، {غالباً} به ازدواج صحیح منتهی نمی‌شود.^۱

جوانان عزیز بهتر است برای انتخاب همسر و شریک زندگی خویش از کانال خانواده اقدام نکنند و از مشورت با مشاوران دلسوز مذهبی کمال استفاده را ببرند تا با یاری خدای متعال زندگی سالم و سرتاسر معنوی را شروع کنند.

آسیبهای همسریابی اینترنتی

برای آگاهی بیشتر کاربران محترم با موضوع ازدواج‌های اینترنتی، برخی از آسیبهای این گونه از ازدواج‌ها و سایت‌های همسریابی که کارشناسان مطرح کرده‌اند را ذکر می‌کنیم:

۱. ازدواج‌هایی که زمینه آن از دوستی خیابانی یا آشنایی از طریق چت و اینترنت باشد همان طور که خیلی

۱. www.gerdab.ir، مقاله «گزارشی از سایت‌های همسریابی»

راحت شکل می‌گیرد، خیلی زود هم از هم می‌پاشد زیرا خود آن‌ها که پیش از ازدواج مرتکب حرام شده‌اند، پس از ازدواج به یکدیگر مشکوک می‌شوند که شاید همسرشان با اشخاص دیگر رابطه نامشروع داشته باشد، لذا چیزی که اساس و پایه اش از حرام باشد مداومت و برکت ندارد.^۱

۲. در حقیقت امکان فریب افراد در فضاهای مجازی و اتاق‌های گفت و گویش از زمانی است که افراد رو در روی هم قرار گرفته و در مورد اطلاعات شخصی خود سخن می‌گویند.^۲

۳. محیط‌های مجازی و اینترنتی به گونه‌ای است که به راحتی می‌توان از احساسات دروغین سخن گفت، اما امکان آنالیز رفتارهای احساسی وجود ندارد و در نتیجه این نوع رفتار را می‌توان در دنیای مجازی پنهان کرد.^۳

۴. با توجه به اینکه مدیران سایت‌ها به تمامی اطلاعات وارد شده توسط کاربر (نام و نام خانوادگی، کد ملی، آدرس، شماره تماس و ...) دسترسی دارند. می‌توانند از کاربران سوء استفاده نمایند. این سایتها می‌توانند اطلاعات وارده را در اختیار افراد غیر مجاز قرار دهند.^۴

۱. www.gerdab.ir، مقاله «دیوار سست ازدواج‌های اینترنتی»

۲. همان.

۳. همان.

۴. www.CyberPolice.ir، مقاله «ازدواج‌های اینترنتی و سایت‌های

۵. در این سایتها اعضاء می‌توانند با جلب اعتماد سایرین اقدام به سوء استفاده از تصاویر و اطلاعات خصوصی و اخاذی^۱ از آنها نمایند.^۲

۶. با توجه به اینکه برای عضویت ویژه در این سایتها نیاز به واریز پول به حساب مدیران سایتها می‌باشد در بیشتر مواقع مدیران به تعهدات خود در قبال کاربران عمل نکرده و پول واریز شده آنان را به سرقت می‌برند.^۳

قوانین سایت‌های همسریابی

بر اساس قانون، فعالیت پایگاه‌های اینترنتی همسر یابی فاقد مجوز از وزارت ورزش و جوانان ممنوع {و جرم} است.^۴

• سوالات فقهی

س: نظر شما در مورد همسریابی اینترنتی چیست؟
ج: تا آنجا که اطلاع داریم تاکنون افراد یا گروه‌های متعددی اقدام به این کار کرده‌اند، بعضی موفق بوده‌اند و بعضی با مشکلات مواجه شده‌اند. ولی به هر حال اگر این

همسریابی»

۱. «cyberextortion».

۲. [www. Cyber Police.ir](http://www.CyberPolice.ir)، مقاله «ازدواج‌های اینترنتی و سایت‌های

همسریابی»

۳. همان.

۴. [www. internet.ir](http://www.internet.ir)، ۱۳/۱۰/۱۳۹۳.

کار زیر نظر افراد مطمئن و با رعایت تمام شوؤنات اسلامی، و اخذ مجوز از مقامات ذی صلاح صورت گیرد کار خوبی است و ممکن است جلوی بسیاری از مشکلات ازدواج‌ها را بگیرد اما با توجه به ظرافت و حساسیت‌های مساله، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دارد.^۱

س: برخی از افراد، اطلاعات دروغی را از خود در سایتهای همسریابی قرار می‌دهند که سبب فریب خوردن دیگران می‌شود، این کار حکمش چیست؟

ج: حرام است^۲ و اگر یکی از دو طرف فریب خورده باشد می‌تواند، عقد ازدواج را فسخ کند.^۳

س: برخی از خانمها برای به دست آوردن شوهر، تصاویر خود را که با پوشش نامناسب گرفته شده است را در سایتهای همسریابی قرار می‌دهند. آیا این کار اشکال دارد؟

ج: جایز نیست.^۴

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

۲. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷.

۳. استفتاء، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷.

۴. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۲۰؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۷.

فصل سوم:

جرائم رایانه ای

یکی از مهمترین مسائل در حوزه امور رایانه ای، مسئله «جرایم رایانه ای»^۱ است که شاید شایع ترین معضل رایانه و اینترنت به شمار می رود.

تعریف جرایم رایانه ای

به جرمهایی که بوسیله ابزار الکترونیکی و مخابراتی در حوزه امور رایانه ای اتفاق می افتد و به افراد حقیقی یا حقوقی ضرر می رساند، جرائم رایانه ای اطلاق می شود.^۲

۱. رک: قانون جرائم رایانه ای، مرکز پژوهش های مجلس: www.rc.majlis.ir؛ فصلنامه دیدگاه های حقوق قضایی، حسین آقایی نیا، رسول عابد، پاییز ۱۳۹۱، سال هفدهم، دوره جدید، ش ۵۹، ص ۱۳ تا ۵۲.
۲. رک: فصلنامه دیدگاه های حقوق قضایی، مهدی فهیمی، پاییز زمستان ۱۳۸۰، ش ۲۳ و ۲۴، ص ۱۰۳؛ فصلنامه علمی پژوهشی حقوق، محسن

تاریخچه جرائم رایانه ای

تاریخچه مشخصی از پیدایش جرم اینترنتی و کامپیوتری وجود ندارد ولی به هر حال این دسته از جرائم را باید زائیده و نتیجه تکنولوژی ارتباطی و اطلاعاتی دانست.

بر اساس اطلاعات موجود اولین جرم اینترنتی در ایران در تاریخ ۲۶ خرداد ۱۳۷۸ به وقوع پیوست. یک کارگر چاپخانه و یک دانشجوی کامپیوتر در کرمان اقدام به جعل چک‌های تضمینی مسافرتی کردند و چون تفاوت و تمایزی چندان بین جرم کامپیوتری و جرم اینترنتی وجود ندارد، عمل آن‌ها به عنوان جرم اینترنتی محسوب می‌شود. بعد از این بود که گروه‌های هکرموسوم به گروه مش قاسم و...، جرم‌های دیگری را مرتکب شدند، مواردی چون جعل اسکناس، اسناد و بلیط‌های شرکت‌های اتوبوسرانی، جعل اسناد دولتی از قبیل گواهینامه، کارت پایان خدمت، مدرک تحصیلی و جعل چک‌های مسافرتی و عادی بخشی از این جرایم اینترنتی هستند.^۱

تقسیم بندی جرائم رایانه ای

جرم‌هایی که در فضای سایبری انجام می‌شود دارای

رهامی، سیروس پرویزی، پاییز ۱۳۹۱، ش ۲۷، ص ۱۷۷ تا ۱۹۶.
 ۱. www.hamshahrionline.ir، مقاله «آشنایی با تاریخچه جرایم اینترنتی»

اشکال و اقسام مختلفی است که در یک تقسیم بندی به پنج گروه تقسیم می شوند که تقریباً همه جرم‌ها زیر مجموعه این گروهها قرار می گیرند:

۱. تجاوز اینترنتی: عبور از مرزها و محدودیت ها، ورود به حریم مردم و یا وارد کردن آسیب های گوناگون به مالکیت مردم مانند: هک کردن، وارد کردن ویروس به رایانه و یا شبکه ای از رایانه ها.

۲. سرقت اینترنتی: این اعمال عموماً در حوزه اقتصادی و نقض مالکیت معنوی افراد صورت می گیرد. مانند: تقلب های بانکی و سرقت اطلاعات کارت اعتباری افراد.

۳. هرزه نگاری اینترنتی: نقض اصول اخلاقی و فطری برای اشاعه بی حیایی در جامعه.

۴. خشونت اینترنتی: بروز آسیب های روانی و یا تحریک دیگران برای انجام خشونت های فیزیکی علیه دیگران که

۱. ر.ک: فصلنامه ره آورد نور، تابستان ۱۳۸۸، ش ۲۷، ص ۲۱ تا ۲۵؛ فصلنامه مطالعات بین المللی پلیس، ارشد بختیاری، محمدرضا فراتی، مصطفی الماسی، فاطمه جلائیان مهری، زمستان ۱۳۸۹، ش ۴، ص ۱۰۶ تا ۱۳۴.

۲. ر.ک: ماهنامه کانون، صمد حضرتی شاهین دژ، اردیبهشت ۱۳۹۱، ش ۱۲۸، ص ۷۵ تا ۹۴.

۳. ر.ک: فصلنامه حقوق اسلامی، حسین علی بای، بابک پورقهرمانی، زمستان ۱۳۸۸، ش ۲۳، ص ۹۷ تا ۱۲۶؛ ماهنامه سیاحت غرب، بت استیونس، تیر ۱۳۸۳، ش ۱۳، ص ۴۳ تا ۴۸؛ ماهنامه فقه و حقوق خانواده، زهرا قدسی، ابوالحسن مجتهد سلیمانی، پاییز زمستان ۱۳۸۹، ش ۵۳، ص ۱۱۸ تا ۱۳۸.

نتیجه نقض قوانین حقوقی حفاظت فردی است.
 ۵. البته گروه دیگری از جرایم وجود دارند که علیه دولت‌ها صورت می‌گیرند و چنین تعریف می‌شوند: «شکستن قوانینی که برای حفظ و تامین تمامیت کشور و زیرساخت‌های آن تصویب شده‌اند، مانند: تروریسم، جاسوسی و افشای اسرار رسمی»^۱.

مهمترین جرم‌های اینترنتی در جهان

مهمترین و پرکاربردترین جرم‌هایی که در محیط مجازی انجام می‌شود به شرح زیر است:
 انتشار اخبار کذب، ارسال مطالب، تصاویر و فیلم‌های مستهجن، آموزش و تبلیغ تروریسم، هتک حرمت افراد، استفاده از فضای متعلق به دیگران، ارسال پیام‌های مخرب، اخلال در دسترسی به دیگران، نقض حق مالکیت، هک و ویروسی کردن سایت‌ها، ورود به حریم خصوصی افراد از طریق ایمیل‌ها بخشی از جرم‌های اینترنت محسوب می‌شوند.

به جرم‌های اینترنتی می‌توان کلاهبرداری، سوء استفاده از نام شرکت‌ها، سرقت اینترنتی و استفاده از علایم اینترنتی، نفوذ به سایت‌های دولتی و خصوصی،

۱. www.gerdab.ir، مقاله «نگاهی جامع به جرایم سایبری»^۱.

باج خواهی از افراد، طراحی برنامه‌های مخرب، جنایت و سایر موارد از طریق «Email» و «chat» را هم اضافه کرد.^۱ با توجه به مطالب بالا، به صورت مختصر و مفید به جرمهای رایانه‌ای یا سایبری می‌پردازیم و مسائل آن را در حوزه فقه و قانون دنبال می‌کنیم.

۱. عبور از فیلترینگ

فیلترینگ و مسائل^۲ پیرامون آن از موضوعات عمومی است که تقریباً در ذهن هر شخصی که با اینترنت ارتباط داشته باشد ایجاد می‌شود. در ادامه بحث به بعضی از شبهات این مسئله هم اشاره می‌شود.

علل و زمینه پیدایش فیلترینگ

در دنیای امروز خیلی از مردم با اینترنت ارتباط دارند و بسیاری از کارهای خود را با این ابزار جهانی انجام می‌دهند، متأسفانه بعضی از افراد یا کشورها برای اینکه فرهنگ، اعتقادات و دین افراد دیگر را تغییر دهند اقدام به تولید و توزیع مطالب غیرانسانی و اخلاقی می‌کنند. هر کشوری برای اینکه از آسیب‌های این پدیده شوم و فراگیر (و البته بسیار تأثیرگذار) در امان باشند سعی می‌کنند از

۱. www.hamshahrionline.ir، مقاله «آشنایی با تاریخچه جرایم اینترنتی»

۲. استفاده، خرید و فروش فیلتر شکن و وی پی ان.

ابزاری استفاده کنند تا مردم و جامعه خود را حفظ کنند. وسیله و ابزاری که در فضای مجازی، جامعه را تا حدودی از خطرات و آسیب‌های اعتقادی، اخلاقی، سیاسی و ... حفظ می‌کند به «فیلترینگ» معروف است. می‌توان حوزه فیلترینگ را به موضوعات «اعتقادی، اخلاقی، امنیتی و سیاسی» تقسیم کرد. پس می‌توان علت اصلی ایجاد «فیلترینگ» را حفظ مردم یک جامعه از آسیب‌های فضای مجازی دانست که البته عقل و شریعت هم آن را تأیید و امضا می‌کند.

پاسخ به یک شبهه

بعضی از افراد سوال می‌کنند چرا در ایران، از فیلترینگ استفاده می‌شود و افراد را برای دسترسی به سایت‌ها محدود می‌کند در حالی که در بسیاری از کشورها، مردم به راحتی به سایت‌ها دسترسی دارند و به صورت آزاد از مطالب آن استفاده می‌کنند.

برای پاسخ به این سوال، موضوع فیلترینگ در کشورهای دیگر را بررسی می‌کنیم.^۱

فیلترینگ در آمریکا

محدود سازی دسترسی کاربران به محتوای اینترنت

۱. رک: www.internet.ir، مقاله «فیلترینگ و نظارت بر اینترنت در کشورهای جهان».

در ایالات متحده آمریکا از نظام قانونی ویژه‌ای برخوردار است ولی به روش‌های کاملاً حرفه‌ای و نامحسوس صورت می‌گیرد.

در آغاز دوران رشد چشمگیر اینترنت در دهه ۹۰ و افزایش تصاعدی محتوا در آن، والدین آمریکایی تحت تاثیر چند مورد منتشر شده از اینترنت در رسانه‌های بزرگ، از دسترسی فرزندانشان به اینترنت به هراس افتادند و فشاری را آغاز کردند که منجر به تصویب «قانون نزاکت ارتباطات»^۱ در کنگره آمریکا شد. این قانون، فیلتر و مسدود ساختن محتویات «غیر اخلاقی» را مجاز دانسته است. به دنبال تصویب این قانون، شرکت‌های سازنده نرم افزارهای امنیتی برای رایانه‌ها و شبکه‌ها، برنامه‌های فیلترینگی را عرضه کردند که یا در مبدأ خدمات اینترنتی یعنی شرکت‌های «رسا»^۲ و یا به صورت مجزا توسط شرکت‌ها یا کاربران عادی بر روی رایانه‌ها نصب می‌شوند. بسیاری از شرکت‌های تولید کننده برنامه‌های امنیتی تمایل ندارند برنامه‌هایشان را تحت عنوان «سانسور افزار»^۳ معرفی کنند. با توجه به جنبه منفی این عنوان، آنها عناوینی چون فیلترینگ را ترجیح می‌دهند. سانسور

۱. Communications Decency Act .

۲. ISP .

۳. Censorware .

افزارها می‌توانند با یافتن کلماتی خاص در یک آدرس اینترنتی دسترسی به آن تارنما را مسدود کنند یا حتی در نمونه‌های پیشرفته‌تر، محتوای تارنماها را نیز برای یافتن کلید واژه‌ها و تصاویر تعیین شده کاوش نمایند. البته هم اکنون برخی نرم افزارها با عنوان «detection porn» در بازار وجود دارد که ضمن تشخیص محتوای مستهجن به فیلتر نمودن آنها اقدام می‌نماید.

پس از حوادث یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ نیز، پای دولت‌ها و حکومت‌های فراوانی به حیطه فیلترینگ باز شد و در این میان نقش کشورهای اروپایی و به ویژه ایالات متحده پررنگ‌تر از سایرین بود. ایالات متحده به عنوان پیشروترین کشور دنیا هم در زمینه به کارگیری و توسعه تجهیزات اینترنت و هم در زمینه تولید محتوای اینترنتی، پس از حملات ۱۱ سپتامبر، با چالشی جدی در مواجهه با اینترنت رو به رشد و دولت این کشور، قوانین محکمی را در این مورد وضع کرد تا جایی که حامیان حریم شخصی و آزادی‌های مدنی به اعتراضات گسترده‌ای علیه دولت بوش دست زدند. آمریکا در تاریخ ۲۴ اکتبر ۲۰۰۱، قانونی تحت عنوان «لایحه میهن پرستی»^۱ را تصویب کرد که به موجب آن، کنترل و نظارت بر تبادل داده‌های «online»

۱. Patriot Act .

کاربران، رنگ قانونی به خود می‌گرفت؛ این قانون که در قالب مبارزه با تروریسم به تصویب رسیده بود، موجی از مخالفت و اعتراض را هم در میان جمهوری خواهان و هم در بین دموکرات‌ها برانگیخت. پیاده سازی لایحه میهن پرستی که به شدت از سوی دادستانی امریکا دنبال می‌شد، در نوامبر ۲۰۰۳ رئیس جمهور با اعطای اختیارات بیشتر به پلیس امریکا از این نیرو خواست تا کلیه اطلاعات مربوط به کاربران اینترنتی را، حتی برای تحقیقات غیررسمی، جمع‌آوری کند. از سوی دیگر، برخی ایالت‌های امریکا مثل پنسیلوانیا قوانین مخصوص به خود را برای فیلتر کردن محتوای اینترنتی دارند.

«لایحه محافظت کودکان از اینترنت»^۲ نیز یکی از مجموعه قوانینی است که کنگره آمریکا برای جلوگیری از دسترسی کودکان به محتوای غیراخلاقی تصویب کرده است. براساس این قانون که در ۲۱ دسامبر سال ۲۰۰۰ به امضای بیل کلینتون، رئیس جمهور وقت آمریکا رسید، مدارس و کتابخانه‌های عمومی موظف شدند تا برای انجام فعالیت‌های اینترنتی، فیلترهای مربوط به تارنماهای غیراخلاقی، تارنماهای گپ اینترنتی^۳،

.۱.FBI

.۲.CIPA

.۳.chat

تارنماهای «social networking» و انجمن‌های گفت و گو را بر روی کامپیوترهای خود نصب کنند.

با تمام این اوصاف این قانون در سال ۲۰۰۳ میلادی توسط دیوان عالی ایالات متحده آمریکا به تصویب رسید. کنگره آمریکا، قوانین گوناگون دیگری را نیز برای کنترل دسترسی کودکان و نوجوانان به اینترنت به تصویب رسانده بود که نخستین آنها به سال ۱۹۳۴ میلادی برمی‌گردد.

در آمریکا هم چنین در پی شکایات فراوان مهمانداران و مسافران خطوط هواپیمایی آمریکا از برخی کاربران در استفاده از تارنماهای غیراخلاقی با محتویات مستهجن، صاحبان شرکت‌های هواپیمایی به فکر فیلتر کردن این تارنماها افتاده‌اند. «امریکن ایرلاینز» به عنوان نخستین شرکت در میان شرکت‌های فعال در خطوط هوایی آمریکا اقدام به مسدود کردن چنین تارنماهایی و برخورد با استفاده‌کنندگان از آنها کرده است. به این ترتیب کاربران اینترنتی از این‌پس امکان ورود به تارنماهای غیراخلاقی را در هواپیما نخواهند داشت. این اقدام در حالی صورت می‌گیرد که برخی مسافران در مدت پرواز خود با ورود به اینترنت از تارنماهای غیراخلاقی استفاده می‌کردند که این موضوع مورد اعتراض دیگر مسافران و مهمانداران هواپیما قرار گرفته و این رفتار را موجب صدمه دیدن

سلامت اجتماع می دانستند. براین اساس نخستین فیلترینگ در هواپیمای بوئینگ مدل ۲۰۰-۷۶۷ به اجرا درآمده است.^۱

با توجه به مطالب ارائه شده می توان ادعا کرد که «فیلترینگ» در همه کشورها اجرا می شود و فقط مربوط به ایران نیست. ولی دشمنان اسلام و ایران این شبهه را در ذهن جوانان ما القاء می کنند تا نسبت به جمهوری اسلامی بدبین شوند در حالیکه نظام اسلامی فقط به خاطر حفظ سلامت اخلاقی و دینی مردم این کار را انجام می دهد.

آسیب های استفاده از ابزار عبور از فیلترینگ

متأسفانه برخی از افراد بدون توجه به آسیب های استفاده از ابزار دور زدن فیلترینگ در دامهایی می افتند که در بعضی اوقات ضررهای وارد شده غیرقابل جبران است.

کارشناسان پلیس فتا می گویند: استفاده کنندگان از فیلتر شکن توجه کنند که اطلاعات آنها بر روی سرورها ثبت می شود و افراد ارائه دهنده این فیلتر شکن ها به اطلاعات آنها دسترسی دارند^۲؛ حتی به اطلاعات بانکی

۱. www.internet.ir، مقاله «فیلترینگ و نظارت بر اینترنت در کشورهای جهان».

۲. www.CyberPolice.ir، مقاله «هشدار پلیس فتا درباره فیلتر شکن».

کاربران دسترسی دارند و اموال آنها را سرقت می‌کنند. در این نمونه از کلاهبرداری‌ها شخص فروشنده از طریق ارسال ایمیل یا از طریق تارنما کاربر یا خریدار را به درگاه جعلی جهت انجام خرید اینترنتی انتقال و دست به سرقت اطلاعات وارد شده توسط وی می‌زند. سپس موجودی حساب را به طریقی که قابل شناسایی نباشد به حساب اشخاص دیگری جهت خرید تجهیزات یا ارتقاء رتبه سایت خود، انتقال می‌دهند که پس از شکایت شخص شاکی مشخص می‌گردد که این مبلغ به حساب شخصی وارد شده که متهم اصلی نیست و فقط حق الزحمه یا دستمزد خود را از یک کاربر اینترنتی دریافت کرده است.^۱

کاربر با استفاده از VPN و همچنین نرم افزار فیلتر شکن با اتصال به یک سرور در خارج از کشور (عمدتاً در انگلیس و آمریکا) متصل شده و همین امر موجب اختصاص یک IP خارجی به رایانه کاربر داخلی می‌شود که در ادامه این کار، همه داده‌ها و اطلاعات از رایانه کاربر به سرور خارجی انتقال پیدا کرده و از آنجا وارد دنیای مجازی اینترنت می‌شود و به این وسیله از فیلترینگ داخلی کشور عبور می‌کند. اما این عبور از فیلتر با تهدیدهایی رو به رو

۱. www.CyberPolice.ir، مقاله «هشدار پلیس فتا فارس در خصوص فیلتر

می‌شود؛ به این ترتیب که کاربر نمی‌داند، بیشتر و اغلب سرورهایی که اشتراک VPN را در اختیار کاربران قرار می‌دهند، نه تنها تمامی اطلاعات رد و بدل شده را بررسی و کنترل می‌کنند، بلکه به همین وسیله با پورت‌های باز رایانه کاربر به اطلاعات درون رایانه وی دسترسی پیدا کرده و امکان کپی برداری و یا دیدن اطلاعات داخلی رایانه کاربر برای سرورهای خارجی میسر می‌شود. این در حالی است که اگر کاربر برای مثال در شبکه محل کارش، این نوع ارتباط را برقرار کند، سرور می‌تواند از طریق رایانه کاربر به اطلاعات شبکه داخلی آن اداره نیز دسترسی پیدا کند و نیز با نرم افزارهای پیشرفته بدون آگاهی کاربر، اطلاعات موجود در رایانه یا شبکه داخلی کاربر را برای خود کپی کند. همین مسئله در نرم افزارهای فیلترشکن مانند «فری گیت» و «اولترا سورف» نیز در حال انجام است.^۱

به صورت کلی می‌توان خطرات و آسیبهای استفاده از نرم افزارهای فیلترشکن و VPN را چنین بیان کرد:

۱. زمینه برداشت کلیه اطلاعات شما از کامپیوترتان را فراهم می‌سازد.

۲. آنتی ویروس و فایروالتان^۲ را خنثی می‌کند.

۱. www.gerdab.ir، مقاله «خطرات استفاده از نرم افزارهای فیلترشکن و

VPN

۲. فایروال یک برنامه و یا دستگاه سخت افزاری است که با تمرکز بر روی شبکه

۳. زمینه انتقال بدافزارها به کامپیوتر شما را فراهم می‌کند.
۴. امکان ضبط تمامی فعالیت‌های شما در اینترنت را فراهم می‌سازد.
۵. یوزر و پسورد سایت، وبلاگ، کامپیوتر، ایمیل و تمامی قسمت‌های فضای مجازی که نیاز به تایپ رمز دارد را افشا می‌کند.
۶. زمینه نفوذ دیگر هکرها به کامپیوتر شما را فراهم می‌سازد.
۷. آمار و مشخصات شما را در تمامی سایت‌های مد نظر هکرتبث می‌کند.
۸. اعتبار اطلاعاتی شما را در رده‌های جهانی پایین می‌آورد.
۹. مشخصات کامل شما به عنوان یک متخلف در تمامی سایت‌های معتبر علمی و اجتماعی جهان ثبت می‌شود.
۱۰. الگوی اصلی اتصال شما به اینترنت کلاً مختل می‌شود.
۱۱. کدهای صفریک اصلی شما به صفحه باز تبدیل

و اتصال اینترنت، تسهیلات لازم در جهت عدم دستیابی کاربران غیرمجاز به شبکه و یا کامپیوتر شما را ارائه می‌نماید. (www.cyberpolice.ir، مقاله «فایروال چیست؟»)

می شود در نتیجه در صورتی که از فیلتر شکن هم استفاده نکنید، باز هم می تواند وارد سیستم شما شود. به خاطر داشته باشید: استفاده از پروکسی^۱ نیز همین بلا را به سر شما می آورد.^۲

مجازات عبور از فیلترینگ

هرکس مرتکب اعمال زیر شود، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد:

۱. فروش یا انتشار یا در دسترس قرار دادن گذرواژه یا هرداده ای که امکان دسترسی غیرمجاز به داده ها یا سیستم های رایانه ای یا مخابراتی متعلق به دیگری را فراهم می کند.^۳

۲. آموزش نحوه ارتکاب جرایم دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه ای و تخریب و اخلال در

۱. «پروکسی» سروری است که به عنوان یک واسطه بین کاربر و سرور عمل می کند. هنگامی که رایانه ای از طریق پروکسی به اینترنت وصل است و می خواهد به یک فایل دسترسی پیدا کند، ابتدا درخواستش را به یک سرور پروکسی می فرستد. آن گاه پروکسی به رایانه مقصد متصل شده، فایل درخواستی را دریافت می کند و بعد آن را برای رایانه درخواست کننده می فرستد. (www.rasekhoon.net، مقاله «آیا می دانید پروکسی چیست؟»)
۲. www.gerdab.ir، مقاله «وقتی از فیلتر شکن استفاده می کنید چه اتفاقی می افتد؟»

۳. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه ای، بخش اول، فصل هفتم، ماده ۲۵.

داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی.^۱
تبصره: چنانچه مرتکب، اعمال یاد شده را حرفه خود
قرار داده باشد، به حداکثر هر دو مجازات مقرر در این ماده
محکوم خواهد شد.^۲ طبق این ماده قانونی، «انتشار، خرید
و فروش فیلترشکن‌ها» جرم است.^۳
دبیر کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه^۴، در
یکی از مصاحبه‌های خود صرف استفاده از فیلترشکن را
جرم تلقی نمی‌کند اما استفاده از فیلترشکن برای انجام
عمل مجرمانه، جرم محسوب می‌شود.^۵

مدیر دفتر مطالعات فناوری‌های نوین مرکز پژوهش‌های
مجلس^۶ گفت: «VPN» غیرقانونی نیست و در قانون

۱. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه‌ای، بخش اول، فصل هفتم، ماده ۲۵.

۲. همان.

۳. www.rc.majlis.ir، فهرست مصادیق محتوای مجرمانه (موضوع ماده ۲۱

قانون جرایم رایانه‌ای).

۴. عبد الصمد خرم آبادی.

۵. www.gerdab.ir، مقاله «اگر استفاده از فیلترشکن و vpn جرم است،

مجازات آن چیست»، ۱۳۸۹/۱۰/۹.

۶. رضا باقری اصل.

۷. شبکه خصوصی مجازی یا Virtual Private Network که به اختصار

VPN نامیده می‌شود، امکانی است برای انتقال ترافیک خصوصی بر روی

شبکه عمومی. معمولاً از VPN برای اتصال دو شبکه خصوصی از طریق

یک شبکه عمومی مانند اینترنت استفاده می‌شود. منظور از یک شبکه

خصوصی شبکه‌ای است که بطور آزاد در اختیار و دسترس عموم نیست.

www.rasekhoon.net، مقاله «سلام آگه میشه سرویس وی پی ان را برای

من کامل توضیح بدید»

جرایم رایانه‌ای هیچ ماده‌ای مبنی بر اینکه پروتکل VPN غیرقانونی است وجود ندارد. وی ادامه داد: همچنین بند الف ماده ۲۵ قانون جرایم رایانه‌ای تاکید دارد که توزیع و انتشار و تولید و یا انجام معامله یا نرم افزار یا هر نوع ابزار الکترونیکی که «صرفاً» برای ارتکاب جرایم رایانه‌ای به کار می‌رود مجازات دارد اما VPN و یا ابزارهای دیگر مصداق این واژه «صرفاً» نیستند و به طور مثال بانکها و موسسات مالی از این پروتکل برای تبادل اطلاعاتشان استفاده می‌کنند چرا که از امنیت بالاتری برخوردار است اما براساس ماده ۳۲ قانون، مشمول نگهداری اطلاعات کاربران و «داده ترافیک» هستند. اگر چه در صورتی که سایتی اقدام به ارائه یا فروش ابزار دورزدن فیلترینگ کند یا اطلاعات کاربران و داده ترافیک خدمات VPN را نگهداری نکند می‌توان با همین قانون آن را مشمول مجازات دانست این مهم در اکثر کشورهای جهان به عنوان رویه وجود دارد که البته بررسی نحوه فروش این ابزار در اینترنت نکات دیگری را نشان می‌دهد.^۱

• سوالات فقهی

س: آیا استفاده از فیلتر شکن جایز است؟

۱. www.Cyber Police.ir، مقاله «مصادیق جرایم رایانه‌ای برای ایمیل و استفاده از VPN».

ج: اگر بر خلاف قوانین جمهوری اسلامی ایران نبوده^۱ و برای استفاده از سایت های غیر اخلاقی، مستهجن و منحرف نباشد و از دیدن صحنه های عریان در امان باشد برای استفاده شخصی اشکال ندارد.^۲

س: یکی از امکاناتی که در اینترنت به صورت غیر مجاز وجود دارد VPN است. به این وسیله بعضی از سایت ها که فیلتر هستند نمایش داده خواهند شد و می توان فایل های صوتی تصویری را دانلود کرد. من برای سمینار دانشگاه به فیلم های علمی احتیاج دارم ولی با وجود فیلتر بودن سایت ها نمی توانم چیزی دانلود کنم. آیا می توانم از فیلتر شکن برای کارهای غیر حرام استفاده کنم؟

ج: این کار در صورتی که مخالف قوانین و مقررات حکومت اسلامی باشد جایز نیست ولی بر مراکز علمی لازم است امکان استفاده از منابع علمی سالم را برای دانشجویان فراهم کنند.^۳

س: من مدتی است که از طریق اینترنت فیلتر شکن و VPN می فروشم. آیا وقتی نمی دانیم کاربر از آن چه استفاده ای می کند، فروش آنها جایز است؟

۱. آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، ۹۳/۶/۱۲.

۲. استفتاء، آیت الله سیستانی، ۹۳/۶/۱۲.

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

ج: در صورتی که مخالف قوانین و مقررات حکومت اسلامی باشد، جایز نیست.^۱

۲. جاسوسی رایانه ای

جاسوسی آن است که اخبار و اطلاعات کسی یا موسسه ای و یا کشوری را مخفیانه گرد آورند و به شخص یا موسسه و یا کشوری بدهند.^۲ با توجه به تعریف مذکور، اگر این جاسوسی با ابزار رایانه ای و مخابراتی انجام شود «جاسوسی رایانه ای» نامیده می شود.^۳

جاسوسی به صورت کلی و مطلق، حرام و غیرمجاز نیست بلکه اگر برای امر مهمی مانند آگاهی از تحرکات و اطلاعات دشمنان اسلام باشد اشکال ندارد چون در سیره پیامبر اکرم (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)^۴ و علی (عَلَيْهِ السَّلَام)^۵ فرستادن جاسوس در بین سپاه دشمنان برای جمع آوری اطلاعات، لازم و امری متداول بوده است.^۶

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir; استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۶/۲۳.

۲. فصلنامه علمی پژوهشی حقوق، محسن رهامی، سیروس پرویزی، پاییز ۱۳۹۱، ش ۲۷، ص ۱۸۰.

۳. (www.persianacademy.ir : cyber espionage).

۴. دعائم الإسلام، ابن حیون، ج ۱، ص ۳۶۹.

۵. همان.

۶. رک: مجله فقه اهل بیت (ع) (فارسی)؛ ج ۲۶، ص ۷۶ تا ۱۰۱.

قوانین

در قانون برای جاسوسی رایانه‌ای قوانین و مجازاتی در نظر گرفته شده است که به آنها اشاره می‌شود:

ماده ۳: هرکس به طور غیرمجاز نسبت به داده‌ای سری در حال انتقال یا ذخیره شده در سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده مرتکب اعمال زیرشود به مجازات‌های مقرر محکوم خواهد شد:

الف) دسترسی به داده مذکور یا تحصیل آنها یا شنود محتوای سری در حال انتقال، به حبس از یک تا سه سال یا جزای نقدی از بیست تا شصت میلیون ریال یا هر دو مجازات.

ب) در دسترس قرار دادن داده مذکور برای اشخاص فاقد صلاحیت، به حبس از دو تا ده سال.

ج) افشای در دسترس قرار دادن داده مذکور برای دولت، سازمان، شرکت یا گروه بیگانه یا عاملان آنها، به حبس از پنج تا پانزده سال.

تبصره ۱: داده‌ای سری داده‌ای است که افشای آنها به امنیت کشور یا منافع ملی لطمه میزند.

ماده ۴: هرکس به قصد دسترسی به داده‌ای سری موضوع ماده (۳) این قانون، تدابیر امنیتی سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی را نقض کند، به حبس از شش ماه تا

دو سال یا جزای نقدی از ده تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.^۱

البته در شرایط خاصی حکم و مجازات جاسوسی، اعدام است که در قانون مد نظر گرفته شده است.

• سوال فقهی

س: جاسوسانی که اطلاعات نظامی یا غیرنظامی کشور اسلامی را با علم و آگاهی، در اختیار دشمن می‌گذارند و در این رابطه گاهی در کشورهای بیگانه آموزشهایی دیده‌اند و در مقابل آن مبلغی هم دریافت می‌کنند و یا بدون پاداش این کار را انجام می‌دهند چه حکمی دارند، آیا محاربند؟

ج: اطلاق عنوان محارب بر جاسوس مشکل است، زیرا در تعریف آن اموری در فتاوا و روایات آمده است که بر جاسوس تطبیق نمی‌کند ولی مواردی از جاسوسی پیدا می‌شود که از محاربه نیز شدیدتر است. به طور کلی جاسوسی را باید مطابق محتوای آن تقسیم کرد هرگاه مربوط به اخباری بوده باشد که پایه‌های احکام اسلامی یا حکومت اسلامی را متزلزل سازد و یا جان مسلمانان را به وسیله آن به خطر می‌اندازد مسلماً محکوم به اعدام است. همچنین اگر اخبار او سبب گسترش فساد در

۱. www.rc.majlis.ir، قانون جرایم رایانه ای، بخش ۱، فصل ۱، مبحث ۳.

مقیاس وسیعی گردد به طوری که عنوان مفسد فی الارض به معنای قطعی اش بر او صادق شود، نیز محکوم به اعدام است، ولی اگر در موضوعات کوچکتری باشد که هیچ يك از مسائل فوق در آن نیست، مثل این که اطلاعات غیر مهم و خالی از خطر عمده را در اختیار بیگانگان بگذارد در این صورت مشمول قانون تعزیرات است و مقدار تعزیر تناسب با میزان ضرر جاسوسی او خواهد داشت.^۱

س: آیا جاسوسی کردن از دشمنان اسلام برای حفظ نظام اسلام و انقلاب جایز است؟
ج: اشکال ندارد و گاهی هم واجب می شود.^۲ البته باید قانون مراعات شود.^۳

۳. سرقت رایانه ای

سرقت اینترنتی عبارت است از این که کاربر بالغ، عاقل، عالم و مختار بدون اجازه و با استفاده از تکنولوژی رایانه ای و سیستم مخابراتی، قفل سایت یا فایلی را در محیط مجازی اینترنت که متعلق به غیر است، به واسطه به اجرا گذاشتن رمزسایت یا فایل مذکور بشکند و به ارزش ربع دینار، داده هایی را که ارزش مالی دارد، کات (cut) و از

۱. استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۳۶۱، س ۱۲۱۹.

۲. استفتاء، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۸/۲۵.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۸/۲۳.

آن استفاده کند.^۱

اگر کاربران رایانه‌ای نسبت به تدابیر امنیتی بی توجه باشند یا نسبت به آموزشهای لازم برای استفاده از دنیای مجازی و رایانه‌ای بی اطلاع باشند ممکن است مورد هدف سارقان اینترنتی قرار بگیرند.

برای این که نسبت به این موضوع دقت بیشتری شود توجه شما را به گزارشی که از یک سرقت اینترنتی ارائه شده است جلب می‌کنیم: اخیراً یک شرکت امنیتی کشف کرده است که باندهای خلافکار روسی با نام «close-knit» اقدام به دزدیدن حدود ۱,۲ میلیارد نام کاربری و کلمه عبور اینترنتی کرده است که بزرگترین دزدی تاریخ در این زمینه به حساب می‌آید. نکته قابل توجه در رابطه با این موضوع آن است که کار این گروه سرقت اطلاعات حساب‌های بانکی کاربران نیست، بلکه آن‌ها از طریق ارسال اسپم محصولات ساختگی مانند قرص‌های کاهش وزن به ایمیل‌های دزدیده شده کسب درآمد می‌کنند. این شرکت امنیتی در میلوآکی با نام «Hold Security»، به دلیل توافقات عدم افشا و جلوگیری از سوء استفاده گسترده از آسیب پذیری‌های موجود در آن سایت‌ها، امکان انتشار وب سایت‌هایی را که مورد هدف قرار گرفته‌اند را ندارد.

۱. فصلنامه فقه و اصول، علی اکبرایزدی فرد؛ علی پیردهی حاجیکلا، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ش ۸۴، ص ۴۷.

اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد که حساب‌های کاربری از حدود ۴۲۰ هزار سایت جمع‌آوری شده است، ولی ارائه‌دهندگان اصلی سرویس‌های ایمیل در دنیا در این فهرست دیده نمی‌شوند.

اطلاعات احراز هویت دزدیده شده شامل آدرس ایمیل و کلمه عبور است. کارشناسان این شرکت معتقدند که این باندها با هک کردن ایمیل‌ها و حساب‌های کاربری شبکه‌های اجتماعی، ایمیل دوستان و فامیل شما را مورد هدف قرار داده و تبلیغات محصولات ساختگی را برای آن‌ها ارسال می‌نمایند. این بدان معناست که در صورتی که از ایمیل شما یا حساب‌های شبکه اجتماعی شما پیام‌های عجیب و غریب ارسال شده است، ممکن است شما نیز هک شده باشید.^۱

قوانین سرقت رایانه ای

۱. هرکس به طور غیرمجاز به داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی که به وسیله تدابیر امنیتی حفاظت شده است دسترسی یابد، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.^۲

۱. www.certcc.ir، (مرکز مدیریت امداد و هماهنگی عملیات رخدادهای رایانه ای) ۱۳۹۳/۱۶/۵.

۲. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه ای، بخش اول، فصل اول، مبحث

۲. هرکس به طور غیرمجاز داده‌ای متعلق به دیگری را بریاید، چنانچه عین داده‌ها در اختیار صاحب آن باشد، به جزای نقدی از یک تا بیست میلیون ریال و در غیراین صورت به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هردو مجازات محکوم خواهد شد.^۱

• سوالات فقهی

س: سرقت اطلاعات سرّی کد شده و رمزدار، از شبکه‌های کامپیوتری و یا کامپیوترهای شخصی، و کشف رمز آنها چه حکمی دارد؟

ج: سرقت به هر حال حرام است و اگر اطلاعاتی باشد که جنبه مالیت دارد، حکم سرقت را دارد.^۲

س: شخصی از طریق اینترنت توانسته است کاری کند که به هنگام خرید کالا به جای پرداخت پول از کارت اعتباری خود به حساب موبایل اشخاص دیگر این پول نوشته شود حال که وی توقیف شده و مبلغ سرقت وی بسیار می‌باشد و مال باخته‌ها شکایت دارند آیا قطع

اول، ماده اول.

۱. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه ای، بخش اول، فصل سوم، ماده ۱۲.

۲. استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۳۳۰، س ۵۷۰۸؛ جامع المسائل (فارسی)، آیت الله فاضل، ج ۲، ص ۳۶۴، س ۱۴۳؛ استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۹۶، س ۱۴۳۵؛ آیت الله مظاهری؛ www.almazaheri.ir.

دست در این جا جاری است؟

ج: گرچه مرتکب حرام شده ولی حد سرقت بر او جاری نمی شود.^۱

س: آیا سرقت نرم افزار از طریق اینترنت از سایتهای دشمنانی که ما را تحریم کرده اند جایز است؟

ج: بدون اجازه صاحب اصلی جایز نیست مگر از کفار حربی باشند یا با مسلمانان قراردادی در این زمینه نداشته باشند که در اینصورت اشکال ندارد.^۲

۴. لینک دادن به سایت فیلتر شده

در برخی از سایت ها مشاهده می شود که به سایت های دیگری لینک^۳ می دهند. کاربران عزیز توجه و دقت داشته باشند سایتی که به آن لینک می دهیم باید نسبت به محتوایش اطمینان داشته باشیم یعنی با مذهب و فرهنگ کشورمان منافاتی نداشته باشد چون انسان در برابر کارها و اعمالش باید در محضر خدای متعال پاسخگو باشد؛ پس اگر با لینک دادن به سایتی که محتوای حرام

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

۲. آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۳۳۹، س ۵۷۴۲؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۱/۲۱.

۳. یعنی با روشهایی کاربر را از طریق این سایت به سایت های دیگری منتقل می کنند که معمولاً با عنوان «لینک دوستان و...» نشان داده می شود.

و منحرف‌کننده‌ای داشته باشد منجر به آسیب دیدن و گناه کردن افراد دیگر شویم در گناه این افراد شریک هستیم چون ما سبب گناه کردن این افراد هستیم. علی عَلَيْهِ السَّلَام در این باره فرمودند:

«الرَّاضِي بِفِعْلِ قَوْمٍ كَالدَّاحِلِ فِيهِ مَعَهُمْ وَعَلَى كُلِّ دَاخِلٍ فِي بَاطِلٍ إِثْمَانٌ إِنَّهُمْ الْعَمَلُ بِهِ وَإِنَّمُ الرِّضَى بِهِ؛ أَنْ كَسَّ كَهْ بِكَارِ جَمْعِيَّتِي رَاضِي بَاشِدْ، هَمِچُونِ كَسِي اسْتِ كِهْ دَرِ آن كَارِ دِخَالْتِ دَارِدْ، مَنْتَهَا آن كَسِ كِهْ دَرِ كَارِ بَاطِلِ دِخَالْتِ دَارِدْ، دَوِگَنَاهِ مِي كِنْد: گَنَاهِ عَمَلِ وَ گَنَاهِ رِضَايْتِ»^۱.

بر اساس اعلام کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه «درج پیوند (لینک) یا تبلیغ تارنماهای فیلتر شده در پایگاه‌های اینترنتی مانند شبکه‌های اجتماعی فیس‌بوک و گوگل پلاس جرم است»^۲.

۵. هک کردن

یکی از معضلات و آسیب‌های جدی و خطرناک در دنیای مجازی مسئله «هک کردن»^۳ می‌باشد.^۴ متأسفانه

۱. نهج البلاغه، صبحی صالح، کلمات قصار، ح ۱۵۴.

۲. www.CyberPolice.ir، ۱۳۹۱/۱۱/۲۴.

۳. واژه «hack» به معنای دست یافتن غیرمجاز به داده‌ها در رایانه، معمولاً به قصد تخریب یا سوء استفاده می‌باشد. (www.persianacademy.ir)

۴. البته باید توجه داشت که هک کردن، همیشه کار ناشایست و مضری نیست بلکه گاهی از کارهای مفید به حساب می‌آید؛ مثلاً برخی از سایت‌ها

در بعضی از مواقع خود ما کاربران زمینه این آسیب اینترنتی را فراهم می‌کنیم یعنی بر اثر نداشتن اطلاعات کافی و لازم در حوزه امور رایانه‌ای راه را برای هکرها هموار کرده و حتی آنها را برای هک سیستم شخص حریص تر می‌کنیم؛ مثلاً هنگام خروج از ایمیل فقط صفحه ایمیل را می‌بندیم در صورتی که باید گزینه «sing out» را انتخاب کرده تا به صورت کامل از صفحه خارج شویم. یا اطلاعات شخصی خود را در رایانه قرار داده و به راحتی به دنیای مجازی وارد می‌شویم و یا از نرم افزارهایی مانند فیلتر شکن یا ... استفاده می‌کنیم ولی خبر نداریم که ممکن است از ابزار جاسوسی باشند.

در دنیای بی انتهای اینترنت بعضی از افراد ناجوانمرد کارهایی را انجام می‌دهند که با شنیدن آن به انسانیت این اشخاص شک می‌کنیم. با کمال تأسف این افراد با استفاده از نرم افزارهایی که توسط دشمنان اسلام ساخته می‌شوند کارهای خلاف عفتی را انجام می‌دهند که به یکی از آنها اشاره می‌شود:

یا برنامه نویسان برای اینکه از امنیت سایت و نرم افزار خودشان اطمینان پیدا کنند از هکرها می‌خواهند سایت یا نرم افزار آنها را هک کنند تا حفره‌های امنیتی آن مشخص شود و آنها را برطرف کنند.

۱. به کسی که از رایانه برای دستیابی غیرمجاز به داده‌ها و معمولاً به قصد تخریب، بهره می‌گیرد، هکر «hacker» گفته می‌شود. (www.persianacademy.ir)

سعید ملك پورا می گوید: یکی از روش هایی که برای تولید تصاویر مستهجن و هرزه نگاری استفاده می کردیم، این بود که وب کم افراد را با يك سری نرم افزارهایی که از کانادا یا انگلیس خریداری کرده، هک می کردیم. وقتی ما وب کم راهک می کردیم کاربر فکرمی کرد وب کم او خاموش است ولی وب کمش را روشن می کردیم و می توانستیم تصاویر مختلفی که مربوط به حریم خصوصی شخص بود را ضبط کرده و آنها را روی سایت قرار می دادیم.^۲

• سوالات فقهی هک کردن

- س: آیا هک کردن سایت ها جایز است؟
 ج: اگر قانون کشور اسلامی آن را منع کند مجاز نیست.^۳
 س: آیا هک کردن سایت های دشمنان اسلام برای منافع حکومت اسلامی جایز است؟
 ج: اشکال ندارد؛ مگر این که برخلاف قوانین کشور باشد.^۴

۱. مدیر شبکه بزرگترین سایت های مستهجن، ضد دین و ضد امنیت فارسی زبان به نام... است. (www.gerdab.ir)

۲. مقاله «ناگفته های پرونده يك سایت مستهجن»، www.farsnews.com، ۱۳۸۹/۸/۱۶.

۳. آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

۴. استفتاء، آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۳/۶/۱۶.

۵. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، ۹۳/۶/۱۶، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۶/۲۴.

۶. تولید و توزیع محتویات مستهجن

یکی از جرمها و آسیب‌هایی که در محیط مجازی وجود دارد و روز به روز در حال گسترش است، تولید، توزیع و استفاده از محتویات مستهجن می‌باشد.

برای توجه بیشتر به این آسیب، آماری را که مراکز و موسسات آمار به دست آورده اند ذکر می‌کنیم:

- تحقیقات نشان می‌دهد که ۳۰ درصد از کل ترافیک اینترنت برای دیدن تصاویر مستهجن و هرزه نگاری صرف می‌شود.^۶ و ماهانه در فضای اینترنت حدود ۲۹ پتابایت^۷ مطالب مستهجن اعم از متن، فیلم، تصویر و... منتشر می‌شود.^۸

- با بررسی یکی از بزرگترین سایت‌های مستهجن غربی، آمارها نشان داد که تعداد دفعات نمایش صفحات مختلف سایت ۴/۴ میلیارد بار در هر ماه بود و در هر ماه ۳۵۰ هزار نفر مستقل (با آی پی منحصر به فرد) از این سایت بازدید می‌کردند. میانگین زمانی که هر کاربر در این سایت صرف کرده است حدود ۱۵ دقیقه در روز

۶. www.gerdab.ir، مقاله «مستهجن نگاری در اینترنت و تاثیر آن بر جوانان و نوجوانان، قسمت دوم»

۷. هر «پتابایت» برابر «۱۰۲۴ ترابایت» است.

۸. www.gerdab.ir، مقاله «مستهجن نگاری در اینترنت و تاثیر آن بر جوانان و نوجوانان، قسمت دوم»

- بوده است.^۱
- با بررسی سومین سایت مستهجن غربی مشخص شد حدود ۱۰۰ ترابایت^۲ مطالب مستهجن بر روی هاست این سایت ذخیره شده است و این مطالب همگی منتشر شده است.^۳
- حدود (۳۵٪) از کل دانلودهای انجام شده در فضای اینترنت به مستهجن نگاری اختصاص پیدا کرده است.^۴
- شرکت‌های بزرگی مانند «جنرال موتور، برادران وارنر، مایورت» جزء تولید کنندگان اصلی مطالب مستهجن هستند و با فروش آنها سالانه، میلیاردها دلار درآمدزایی مالی دارند.^۵
- چهل میلیون شهروند آمریکایی به صورت منظم از سایت‌های مستهجن بازدید می‌کنند.^۶

۱. www.gerdab.ir، مقاله «مستهجن نگاری در اینترنت و تاثیر آن بر جوانان و نوجوانان، قسمت دوم»
 ۲. هر «ترابایت» معادل با «۱۰۲۴ گیگابایت» است.
 ۳. www.gerdab.ir، مقاله «مستهجن نگاری در اینترنت و تاثیر آن بر جوانان و نوجوانان، قسمت دوم»
 ۴. www.gerdab.ir، مقاله «آمارهای پشت پرده هزینه نگاری + اینفوگرافیک»، ۱۳۹۱/۱۱/۲۱
 ۵. همان.
 ۶. www.gerdab.ir، مقاله «آمار هزینه بینی در آمریکا + اینفوگرافیک»، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴

- تقریباً (۲۵٪) از جستجوها در موتورهای جستجوی اینترنتی مربوط به موارد مستهجن می شود که در مجموع طبق آمار به شست و پنج میلیون در روز رسیده است.^۱
- مدیرسایت گرداب^۲: هم اکنون آمریکا از صنعت سکس، سالانه دو تا ده میلیارد دلار درآمد دارد و برای همین نمی تواند خود را از این صنعت جدا کند و این به عنوان بخشی از درآمد ایالات متحده محسوب می شود.^۳
- ایالات متحده آمریکا (۱۳/۶) میلیارد دلار از هزینه های خود را صرف صنعت هرزه نگاری می کند.^۴

قوانین تولید و توزیع محتویات مستهجن

هرکس به وسیله سیستم های رایانه ای یا مخابراتی یا حامل های داده محتویات مستهجن را تولید، ارسال، منتشر، توزیع یا معامله کند یا به قصد ارسال یا انتشار یا تجارت تولید یا ذخیره یا نگهداری کند، به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون

۱. www.gerdab.ir، مقاله «آمار هرزه بینی در آمریکا + اینفوگرافیک»، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴.

۲. مرکز بررسی جرایم سازمان یافته.

۳. www.gerdab.ir، مقاله «آمار بازدید ایرانی ها از صفحات سکسی، فریب و حيله غربی هاست»، ۱۳۸۹/۷/۳.

۴. www.gerdab.ir، مقاله «آمارهای پشت پرده هرزه نگاری + اینفوگرافیک»، ۱۳۹۱/۱۱/۲۱.

ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

تبصره ۱: ارتکاب اعمال فوق در خصوص محتویات مبتذل موجب محکومیت به حداقل یکی از مجازات های فوق می شود. محتویات و آثار مبتذل به آثاری اطلاق می گردد که دارای صحنه ها و صور قبیحه باشد.

تبصره ۲: هرگاه محتویات مستهجن به کمتر از ده نفر ارسال شود، مرتکب به یک تا پنج میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.

تبصره ۳: چنانچه مرتکب، اعمال مذکور در این ماده را حرفه خود قرار داده باشد یا بطور سازمان یافته مرتکب شود چنانچه مفسد فی الارض شناخته نشود، به حداکثر هر دو مجازات مقرر در این ماده محکوم خواهد شد.

تبصره ۴: محتویات مستهجن به تصویر، صوت یا متن واقعی یا غیر واقعی اطلاق می شود که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد یا اندام تناسلی یا آمیزش یا عمل جنسی انسان است.^۱

۷. تشویق به دیدن سایت های مستهجن

خدای متعال در قرآن می فرماید: ﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾؛ «در دل‌هایشان مرض است»^۲ چون خودشان منحرف

۱. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه ای، بخش اول، فصل چهارم، ماده ۱۴.

۲. بقره/۱۰.

شده‌اند دیگران را هم منحرف می‌کنند: ﴿قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا﴾: یقیناً پیش از این گمراه شدند و بسیاری را گمراه کردند.^۱ همین امر در دنیای مجازی وجود دارد؛ برخی از افراد با تولید و انتشار مطالب مستهجن و هرزه نگاری و تشوق کاربران به تماشای سایتها و مطالب منحرف منجر به انحراف تعدادی از کاربران می‌شوند که در قانون جمهوری اسلامی ایران جرم محسوب می‌شود و مجازات سنگینی در پی دارد.

هرزه نگاری بر روی کاربران تأثیرات مخرب و خانمان سوزی دارد. تصور برخی از کاربران اینترنتی این است که دیدن تصاویر مستهجن در آنها تأثیری ندارد در حالیکه کاملاً در اشتباه هستند چون خدای متعال و سوسه‌های شیطان را گام به گام معرفی می‌کند:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از گامهای شیطان پیروی نکنید! هر کس پیرو شیطان شود (گمراهش می‌سازد، زیرا) او به فحشا و منکر فرمان می‌دهد.^۲

یعنی شیطان در ابتدا دیدن تصاویر مستهجن را

۱. مائده/۷۷.

۲. نور/۲۱.

توصیه نمی کند بلکه چشم را عادت می دهد که تصاویر مختلفی را ببینیم ولی لا به لای آنها برخی تصاویر مبتذل را هم جا می دهد و به مرور زمان ما را نسبت به دیدن تصاویر مستهجن و سوسه می کند و بعد از مدتی بدون اینکه متوجه تغییر در روحیات و اخلاق خود شویم به تماشای صحنه های محرک و مستهجن عادت کرده ایم. هرزه نگاری اینترنتی مقدمه یک بیماری فراگیر روان شناختی به نام اعتیاد جنسی است. چندین محقق روان شناس ابعاد مختلف این مشکل را بررسی کرده و مراحل مختلف هرزه نگاری را شرح داده اند. نکته قابل توجه این است که در این تحقیق گامهای شیطان برای انحراف افراد که در بالا ذکر شد به خوبی تبیین شده است.

مرحله اول: وابستگی اولیه

در ابتدا فرد برای کنجکاوی به یکی از سایت های مستهجن که لینک هایشان به صورت گسترده در اینترنت وجود دارد، مراجعه می کند. این تصاویر و متن ها آن قدر قدرت تخیل را به کار می اندازند که بارها به آن سایت ها مراجعه می کند. فرد در ذهن خودش این تصویرها و داستان متن ها را بارها در ذهن خود تصور می کند و تحریک می شود.

جالب اینجاست که افراد تحصیل کرده و با هوش،

شاید به خاطر قدرت تصور بالاترشان در مقابل این سایت‌ها آسیب پذیرترند.^۱ خلاصه اینکه یک دفعه فرد به خودش می‌آید و می‌بیند که واقعا به این سایت‌ها معتاد شده است. دقیقا مانند مصرف‌کننده‌های مواد، معتادان به این سایت‌ها هم دیگر با دیدن مثلاً یک عکس یا فیلم در شبانه روز راضی نمی‌شوند و وقت بیشتری را برای دیدن تصاویر مستهجن و مستهجن‌تر اختصاص می‌دهند.

مرحله دوم: وابستگی بیشتر

معتادان به این سایت‌ها کم‌کم وقت بیشتری را صرف تماشای تصاویر مستهجن‌تر می‌کنند. اما این فقط در فضای مجازی اینترنت نیست. آنها کم‌کم توقعات عجیب و غریب جنسی که در نتیجه دیدن این سایت‌ها برای شان ایجاد شده است را از همسر خودشان هم دارند. معلوم است که این توقعات عجیب و غریب که فقط منحرفان جنسی از پس آنها برمی‌آیند در زندگی طبیعی برآورده نمی‌شود. اینجاست که فرد ممکن است حتی بخواهد تنوع طلبی جنسی خود را با یافتن شریک‌های متعدد تراضا کند. ضمن اینکه این نوع برخورد باعث

۱. لازم به ذکر است که مراد این جمله این نیست که افراد تحصیل کرده بیشتر به این سایتها مراجعه می‌کنند بلکه شاید منظور گوینده این باشد که اگر این افراد به این سایتها وابستگی پیدا کنند از افراد دیگر بیشتر آن تصاویر را در ذهن خود مرور می‌کنند که باعث آسیب بیشتری می‌شود.

می شود که همسرفرد کم کم از او آزاده شود و کناره گیرتر شود. این کار همچنان ادامه می کند و زندگی طبیعی فرد را کاملاً مختل می کند.

مرحله سوم: حساسیت زدایی

هر چه که فرد بیشتر پیش می رود و بیشتر در سایت های مستهجن غرق می شود، تشخیص فضای مجازی از فضای واقعی و التزامات اخلاقی برایش مشکل تر می شود. در درجه اول هیچ محتوای مستهجنی برای او شوک برانگیز نیست. هیچ چیزی برایش قبیح نیست. در فضای واقعی هم بسیاری از انحرافات جنسی در دیگران برای او طبیعی به حساب می آید. به مرور زمان { برای اینکه خود را از عذاب وجدان رها سازد } به این تصور غلط می رسد که «این کاری است که همه آن را انجام می دهند». در حالی که در جامعه واقعی برای اکثریت، هنوز هم آن تصاویر، قبیح و منکر هستند.

مرحله چهارم: انحراف جنسی

در سایت های مستهجن فقط به تمایلات طبیعی جنسی پرداخته نمی شود. بخش عظیمی از این تصاویر و متن ها مربوط به کسانی است که از انحرافات جنسی رنج می برند. در آخرین مرحله و شدیدترین مرحله از اعتیاد به سایت های مستهجن، خود فرد هم ممکن است

این رفتارهای انحرافی را انجام دهد. «لا قیدی جنسی» و انجام رفتارهای پرخاشگرانه جنسی دو نمونه از رفتارهایی است که در نتیجه مشاهده این سایت‌های مستهجن انجام می‌شود. یکی از بدترین عواقب این مشکل روان‌شناختی این است که نگرش فرد به اطرافیانش کاملاً جسمی می‌شود. در واقع بخش عاطفی و انسانی که به طور طبیعی در روابط آدم‌ها با یکدیگر وجود دارد کم کم از ذهن این افراد محومی شود و او به همه فقط با دیدگاه جنسی نگاه می‌کند.^۱

قوانین تشویق به دیدن سایت‌های مستهجن

هرکس از طریق سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده مرتکب اعمال زیر شود، به ترتیب زیر مجازات خواهد شد:

الف: چنانچه به منظور دستیابی افراد به محتویات مستهجن، آنها را تحریک یا ترغیب یا تهدید یا تطمیع کند یا فریب دهد یا شیوه دستیابی به آنها را تسهیل کند یا آموزش دهد، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات. ارتکاب این اعمال در خصوص محتویات مبتذل موجب

۱. مقاله «۴ مرحله تاثیر سایت‌های مستهجن بر سلامت روانی»، با کمی دخل و تصرف در متن.

جزای نقدی از دو تا پنج میلیون ریال است.

ب: چنانچه افراد را به ارتکاب جرائم منافی عفت یا استعمال مواد مخدر یا روان گردان یا خودکشی یا انحرافات جنسی یا اعمال خشونت آمیز تحریک یا ترغیب یا تهدید یا دعوت کند یا فریب دهد یا شیوه ارتکاب یا استعمال آنها را تسهیل کند یا آموزش دهد، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات.

تبصره: مفاد این ماده و ماده (۱۴) شامل آن دسته از محتویاتی نخواهد شد که برای مقاصد علمی یا هر مصلحت عقلایی دیگر تهیه یا تولید یا نگهداری یا ارائه یا توزیع یا انتشار یا معامله می شود.^۱

۸. تغییر چهره دیگران

بعضی از ابزار رایانه ای مانند «فتوشاپ» کارایی مثبت فراوانی دارد ولی متأسفانه گاهی برای کارهای منفی مثل تغییر چهره اشخاص یا ترکیب تصویر آنها با افراد دیگر که مصداق واقعی ندارد مورد استفاده قرار می گیرد همین امر سبب ریخته شدن آبروی یک مومن می شود که بنا بر کلام امام صادق علیه السلام حرمتش از خانه کعبه بالاتر است:

۱. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه ای، بخش اول، فصل چهارم، ماده ۱۵.

«حُرْمَةُ الْمُؤْمِنِ أَكْبَرُ مِنْ حُرْمَةِ هَذِهِ الْبَنِيَّةِ»^۱.

بر اساس قانون جرائم رایانه ای، هرکس به وسیله سیستم‌های رایانه ای یا مخابراتی، فیلم یا صوت یا تصویر دیگری را تغییر یا تحریف کند و آن را منتشر کند، به نحوی که عرفاً موجب هتک حیثیت او شود، به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.^۲

تبصره: چنانچه تغییر یا تحریف به صورت مستهجن باشد، مرتکب به حداکثر هر دو مجازات مقرر محکوم خواهد شد.^۳

۹. نشر اکاذیب

از اموری که کاربران اینترنتی باید به آن توجه داشته باشند این است که از ایجاد یا انتشار اخبار دروغ به صورت جدی پرهیز کنند و با حیثیت افراد محترم بازی نکرده و شخصیت آنها را نزد مردم تخریب نکنند.

طبق قوانین جرائم رایانه ای هرکس به قصد ضرر زدن به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی به وسیله سیستم رایانه یا مخابراتی، اکاذیبی را منتشر نماید یا در

۱. إختصاص، مفید، ص ۳۲۵.

۲. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه ای، بخش اول، فصل پنجم، ماده ۱۶.

۳. همان.

دسترس دیگران قرار دهد یا با همان مقاصد اعمالی را برخلاف حقیقت، رأساً یا به عنوان نقل قول، به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقام‌های رسمی به طور صریح یا تلویحی نسبت دهد، اعم از اینکه از طریق یاد شده به نحوی از انحاء، ضرر مادی یا معنوی به دیگری وارد شود یا نشود، افزون بر اعاده حیثیت به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.^۱

۱۰. قمار بازی اینترنتی

اسلام به خاطر آسیب‌ها و مفسده‌هایی^۲ که قمار

۱. همان، ماده ۱۸.

۲. الف: بزرگترین عامل هیجان:

روانشناسان و دانشمندان، معتقدند که هیجان‌ات روانی عامل اصلی پیدایش بسیاری از بیماری‌هاست؛ مثلاً: کم شدن ویتامین‌ها، زخم معده، جنون و دیوانگی، بیماری‌های عصبی و روانی به صورت حاد و خفیف و ...، در بسیاری از موارد ناشی از هیجان می‌باشند. و «قمار» بزرگترین عامل پیدایش هیجان است تا آنجا که یکی از دانشمندان آمریکا می‌گوید: «در هر سال در این کشور دو هزار نفر فقط در اثر هیجان قمار می‌میرند و به طور متوسط قلب یک «پوکر باز» (یک نوع بازی قمار) متجاوز از صد بار در دقیقه می‌زند. قمار، گاهی سکتۀ قلبی و مغزی نیز ایجاد می‌کند و قطعاً عامل پیری زودرس خواهد بود».

به گفته دانشمندان، شخصی که مشغول بازی قمار است، نه تنها روح وی دستخوش تشنج است، بلکه تمام جهازات بدن او نیز در یک حالت فوق العاده بسر می‌برند؛ یعنی ضربان قلب بیشتر می‌شود، مواد قندی در خون او می‌ریزد، در ترشحات غدد داخلی اختلال حاصل می‌شود، رنگ صورت

می‌پرد و دچار بی‌اشتهایی می‌شود و پس از پایان قمار، به دنبال يك جنگ اعصاب و حالت بحرانی به خواب می‌رود و غالباً برای تسکین اعصاب و ایجاد آرامش در بدن، به الکل و سایر مواد مخدر متوسل می‌شود.

ب: رابطه قمار با جنایات:

یکی از بزرگترین مؤسسات آمارگیری جهانی ثابت کرده است که: «سی درصد جنایتها با قمار رابطه مستقیم دارد و از عوامل به وجود آمدن هفتاد درصد جنایات دیگر نیز به شمار می‌رود».

ج: ضرر اقتصادی قمار:

در طول سال، میلیونها بلکه میلیاردها از ثروت مردم جهان در این راه از بین می‌رود، گذشته از ساعات زیادی که از نیروی انسانی در این راه تلف می‌شود و حتی نشاط کار مداوم را در ساعات دیگر سلب می‌کند؛ به عنوان مثال در گزارشها آمده است: در شهر «مونت کارلو» که یکی از مراکز معروف قمار در دنیاست، يك نفر در مدت نوزده ساعت قمار بازی، چهل میلیون تومان ثروت خود را از دست داد، وقتی درهای قمارخانه بسته شد، يك راست به جنگل رفته و با يك گلوله مغز خویش را متلاشی کرد. جنگلهای «مونت کارلو» بارها شاهد خودکشی این پوکربازها بوده است.

د: زیانهای اجتماعی قمار:

بسیاری از قماربازها به علت اینکه گاهی برنده می‌شوند و هزارها تومان سرمایه دیگران را به جیب خود می‌ریزند، حاضر نمی‌شوند تن به کارهای تولیدی و اقتصادی بدهند، در نتیجه به همان نسبت چرخهای تولیدی و اقتصادی لنگ می‌شود. و اگر درست دقت کنیم می‌بینیم که تمام قماربازها و عائله آنها سربار اجتماع بوده و بدون اینکه سودی به جامعه برسانند، از دسترنج آنها استفاده می‌کنند.

زیانهای ناشی از قمار در حدی است که بسیاری از کشورهای غیراسلامی نیز آن را قانوناً ممنوع اعلام کرده‌اند (اگرچه عملاً به طور وسیع آن را انجام می‌دهند) مثلاً انگلستان در سال ۱۸۵۳ و آمریکا در سال ۱۸۵۵ و شوروی در سال ۱۸۵۴ و آلمان در سال ۱۸۷۳ قمار را ممنوع اعلام کرده‌اند.

بعضی از محققان، آماری را تهیه کرده‌اند که ذکر آن بی‌فایده نیست و آن اینکه: جیب بری نود درصد، فساد اخلاق ده درصد، ضرب و جرح چهل درصد، جرائم جنسی پانزده درصد، طلاق سی درصد و خودکشی پنج درصد معلول

بازی دارد آن را حرام کرده است^۱ و با آن به شدت برخورد کرده است ولی متأسفانه در دنیای مجازی با شکلهای جدیدتری پا به عرصه وجود گذاشته و برخی از افراد را به خاک سیاه نشانده است.

به برخی از این روشهای جدید قمار بازی^۲ که در قانون جرم محسوب می شود اشاره می شود:

الف. پیش بینی مسابقات ورزشی

در این گونه سایت ها که در حال گسترش روز افزون است، افراد با عضو شدن و پرداخت مبالغی قادر به پیش بینی مسابقات ورزشی به خصوص مسابقات فوتبال می شوند. معمولاً در این گونه پیش بینی ها که به صورت هفتگی، ماهیانه و سالیانه برگزار می شود، لیگ های داخلی و خارجی لحاظ می شود. شیوه عملکرد این سایت اینگونه است که افراد با پرداخت مبالغی قادر به پیش بینی و در صورت درست حدس زدن نتیجه مسابقه

قمار است. (حقوق مدنی، حبیب الله طاهری، ج ۴، ص، ۳۸۳ تا ۳۸۵)
 ۱. رک: مجله فقه اهل بیت (فارسی)؛ ج ۱۸-۱۷، ص ۳۲۰ تا ۳۸۴؛ حقوق مدنی، حبیب الله طاهری، ج ۴، ص ۳۸۰ تا ۳۸۵.

۲. در «قمار» دو چیز شرط است: «برد و باخت و بازی با وسائل قمار»؛ پس می توان قمار را چنین تعریف کرد: «بازی همراه با برد و باخت به وسیله آلات قمار با در میان گذاشتن و قرار پول یا چیز دیگری به عنوان عوض است و بین اقسام بازی ها و اقسام آلات فراهم شده برای قمار در هر عصری، فرقی وجود ندارد». (استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۵۵۲، س ۶۵۳۴)

در لیست قرعه کشی قرار می‌گیرند. گردانندگان این سایت‌ها که عنوان مجرمانه دایر کنندگان قمارخانه‌های اینترنتی بر آن‌ها اطلاق می‌شود؛ معمولاً با بیان این مطلب که مقداری از وجوه دریافتی از شرکت کنندگان خرج امور خیریه می‌شود، قصد توجیه کردن و قانونی جلوه دادن اینگونه شرط بندی‌ها را دارند. بر اساس قانون افرادی که در این مسابقات شرکت می‌کنند و دایر کنندگان این سایت‌ها مجرم می‌باشند و افرادی که از این راه اموالی را به دست آورده‌اند باید آن را به صاحبانشان برگردانند.

ب. مسابقات پیامکی

یکی دیگر از مسابقاتی که در حال شکل‌گیری و گسترش می‌باشد، مسابقات پیامکی است. این مسابقات در قالب سؤال و جواب برگزار می‌شود. روال کار در اینگونه مسابقات بدینگونه است که افراد با جواب دادن به سؤالی که اصولاً خیلی آسان طرح می‌شود وارد مرحله قرعه کشی مسابقه می‌شوند. محل تأمین هزینه‌های جوایز برندگان اینگونه مسابقات معمولاً از شرکت کنندگان اخذ می‌شود که این مورد وجاهت شرعی و قانونی ندارد. در واقع اگر هزینه جوایزی که به برندگان اهدا می‌شود از محلی غیر از پول شرکت کنندگان در مسابقه باشد

به نظر می‌رسد شرکت در این مسابقات مشکل شرعی نداشته باشد؛ اما طبق اخبار و آماري که در دست است. هزینه‌های جوایز، از محل هزینه پیامک‌ها تأمین می‌شود که سبب جایز نبودن شرکت در این مسابقات می‌شود. باید اشاره کرد که گردانندگان این مسابقات از محل هزینه‌هایی که از شرکت کنندگان دریافت می‌شود سودهای کلانی به دست می‌آورند و قسمت کمی از این مبالغ را به شرکت کنندگان جایزه می‌دهند.

ج. مسابقات قرعه‌ای (بخت آزمایی)

اساس شکل‌گیری این مسابقات قرعه و احتمال است و اصولاً شرکت کنندگان در این مسابقات به مهارت و فعالیت خاصی نمی‌پردازند؛ بلکه با پرداخت مقداری هزینه شانس و اقبال خود را امتحان می‌کنند. بخت آزمایی که در اصطلاح انگلیسی به آن «لاتاری» گفته می‌شود، نوعی قمار دسته جمعی است که به علت جذابیت جوایز آن در حال رواج و گسترش روزافزون می‌باشد.

البته باید در نظر داشت که برگزار کنندگان این مسابقات برای تطهیر این نوع فعالیت غالباً به صورت نمادین اقدام به اعمال عام‌المنفعه و خیرخواهانه می‌نمایند که این اعمال یاد شده به هیچ وجه باعث از

بین رفتن حرمت بخت آزمایی و قمار نمی شود.^۱

قوانین قماربازی اینترنتی

- قمار بازی با هر وسیله‌ای ممنوع و مرتکبین آن به یک تا شش ماه حبس و یا تا (۷۴) ضربه شلاق محکوم می‌شوند و در صورت تظاهر^۲ به قمار بازی به هردو مجازات محکوم می‌گردند.
- هر کس آلات و وسایل مخصوص به قماربازی را بخرد یا حمل یا نگهداری کند به یک تا سه ماه حبس یا پانصد هزار تا یک میلیون و پانصد هزار ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.
- هر کس آلات و وسایل مخصوص به قماربازی را بسازد یا بفروشد یا در معرض فروش قرار دهد یا از خارج وارد کند یا در اختیار دیگری قرار دهد به سه ماه تا یک سال حبس و یک میلیون و پانصد هزار تا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.
- هر کس قمارخانه دایر کند یا مردم را برای قمار به آنجا دعوت نماید به شش ماه تا دو سال حبس و یا از سه میلیون تا دوازده میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

۱. www.cyberpolice.ir، مقاله «انواع بازی‌های قماری جدید»

۲. آشکار کردن.

- تمام اسباب و نقود متعلق به قمار حسب مورد معدوم یا به عنوان جریمه ضبط می شود.^۱

• نظر فقهاء درباره قماربازی اینترنتی

- طبق نظر مراجع تقلید این گونه مسابقات، حرام و کسب مال از این راه هم جایز نیست.^۲

۱۱. کلیک دزدی

«کلیک دزدی»^۳ روش هوشمندانه‌ای است که هکرها برای ترغیب کاربران به کلیک کردن روی آیکن و یا فایل‌ها و ویروس‌ها به کار می‌گیرند. در این روش کاربر بدون این که بداند ممکن است با یک کلیک کردن ساده چه اتفاقات ناگواری برای سیستم او رخ بدهد، در دام هکرها می‌افتد. این تکنیک به شکل‌های مختلفی ظاهر می‌شود؛ به عنوان مثال آگهی‌های تبلیغاتی و یا جملاتی مانند «هرگز روی این فایل کلیک نکنید» که می‌تواند هر کاربری از مبتدی گرفته تا پیشرفته را برای کلیک کردن کند. برای خنثی کردن این ترفند امنیتی این توصیه‌ها را

۱. قانون تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده، ماده ۲۰۸ تا ۲۱۲، مصوب ۱۳۷۵/۳/۲.

۲. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۸/۸؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۸/۱۱.

۳. Clickjacking.

جدی بگیرید:

- از کلیک روی لینک‌های مشکوک پرهیز کنید، این گونه صفحات مخرب اغلب کاربر را به کلیک روی لینک‌هایی ترغیب می‌کند که توضیحاتی جذاب دارد.
- این فایل مخرب اینترنتی ممکن است در قالب یک ایمیل معمولی ارسال شود که لینکی را در خود دارد که به فایل ویدئویی حاوی خبری مهم و یا جالب می‌رسد؛ اما شما تنها با کلیک روی دکمه اجرای فایل تصویری به صفحه مورد نظر هکر منتقل می‌شوید.
- اگر از مرورگر فایرفاکس استفاده می‌کنید، پیشنهاد می‌کنیم حتما افزونه «No Script» را که برای وبگردی امن در فایرفاکس در نظر گرفته شده است، نصب کنید؛ زیرا این افزونه در مواردی که از اسکریپت‌های مخرب برای کلیک دزدی استفاده شده باشد، از حملات ممکن جلوگیری می‌کند.
- پیش از کلیک کردن روی لینکی در هر صفحه به بخش «URL» یا همان آدرس اینترنتی آن که با نگه داشتن ماوس روی لینک پدیدار می‌شود، دقت کنید؛ این آدرس یا باید با آدرس اصلی وب سایت که در نوار آدرس مرورگر است، همخوانی داشته باشد و

یا با توضیحاتی که برای لینک مورد نظر نوشته شده است. توصیه ما این است که حتی اگر درصد کمی هم به آدرس لینک شک داشتید، از کلیک روی آن پرهیز کنید.^۱

۱۲. کرک کردن

گاهی متخصصین برای تهیه یک نرم افزار زحمات فراوانی می‌کشند ولی با کمال تأسف برخی از افراد دیگر با استفاده از روشهایی در آن نفوذ کرده و تاریخ استفاده از نرم افزار را تغییر می‌دهند که همین کار سبب می‌شود به صاحب اثر ضررهایی وارد شود. از نظر شرع و قانون این امر، اشکال دارد و باید به صاحب اثر خسارت وارده را بدهد.

س: آیا کرک کردن^۲ نرم افزارها جایز است؟

ج: بدون اجاز صاحب اصلی جایز نیست مگر از تولیدات کفار حربی باشد که در اینصورت اشکال ندارد.^۳

۱. WWW.hamshahrionline.ir، مقاله «مفاهیم: کلیک دزدی چیست؟»

۲. واژه «Crack» در لغت به معنای «نفوذ و شکاف» و در اصطلاح به عملی که موجب استفاده غیر مجاز و یا استفاده نامحدود از نرم افزاری که محدودیت دارد، اطلاق می‌شود.

به کسی که بدون اجازه وارد یک سامانه رایانه ای می‌شود یا به طور غیرقانونی با شکستن قفل ضدتکثیر به تکثیر نرم افزار می‌پردازد، کرکر «cracker» گفته می‌شود. (www.persianacademy.ir)

۳. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۷/۲۹.

س: آیا خرید و فروش نرم افزار کرک شده جایز است؟
ج: این کار جز با رضایت تولیدکنندگان اصلی جایز نیست مگر در صورتی که از کفار حربی باشند.^۱

۱۳. نرم افزارهای مورد استفاده در جرم

هر کس اقدام به تولید یا انتشار یا توزیع یا معامله داده‌ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی که صرفاً به منظور ارتکاب جرائم رایانه‌ای به کار می‌رود، نماید به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.^۲

۱۴. اخاذی اینترنتی

برخی از کاربران اینترنتی به علت عدم اطلاع کافی از آسیبها و خطراتی که آنها را تهدید می‌کند با کاربران دیگری ارتباط برقرار می‌کنند و در کمال تعجب فایل‌های شخصی خودشان را در اختیار آنها قرار می‌دهند ولی با اخاذی افراد سودجو مواجه می‌شوند.

۱. آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com; استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۷/۲۹.
۲. www.rc.majlis.ir، قانون جرائم رایانه‌ای، بخش اول، فصل هفتم، ماده ۲۵.

قوانین اخاذی

قانون برای این امور غیر اخلاقی مجازات سنگینی را در نظر گرفته است:

- هرکس با سوءاستفاده از آثار مبتذل و مستهجن تهیه شده از دیگری، وی را تهدید به افشاء و انتشار آثار مزبور نماید و از این طریق با وی زنا نماید به مجازات زناى به عنف محکوم می‌شود ولی اگر عمل ارتكابی غیر از زنا و مشمول حد باشد حد مزبور بروی جاری می‌گردد و در صورتی که مشمول تعزیر باشد به حداکثر مجازات تعزیری محکوم خواهد شد.^۱
 - مرتکبان جرائم زیر به دو تا پنج سال حبس و ده سال محرومیت از حقوق اجتماعی و هفتاد و چهار ضربه شلاق محکوم می‌شوند:
- الف: وسیله تهدید قراردادن آثار مستهجن به منظور سوءاستفاده جنسی، اخاذی، جلوگیری از احقاق حق یا هر منظور نامشروع و غیرقانونی دیگر.
- ب: تهیه فیلم یا عکس از محل‌هایی که اختصاصی بانوان بوده و آنها فاقد پوشش مناسب می‌باشند مانند حمامها و استخرها و یا تکثیر و توزیع آن.
- ج: تهیه مخفیانه فیلم یا عکس مبتذل از مراسم

۱. قانون سمعی و بصری، ماده ۴، مصوب ۱۹/۱۰/۱۳۸۶.

خانوادگی و اختصاصی دیگران و تکثیر و توزیع آن.^۱

۱۵. ترساندن کاربران

س: آیا اگر کسی از طریق وب کم، شخصی را بترساند و باعث سکتته یا فوت او شود^۲، ضامن است؟
ج: این کار حرام و ضامن است.^۳

۱۶. ایمیل

ایمیل فرستادن یکی از مهم ترین ابزار استفاده از اینترنت می باشد که غالب کاربران از آن استفاده می کنند و کارهای خود را با آن انجام می دهند. این ابزار مفید، گاهی وسیله سوء استفاده و کلاهبرداری اینترنتی محسوب می شود و غالباً زمینه این آسیبها را خود کاربران ایجاد می کنند.

توصیه های امنیتی درباره ایمیل

کارشناسان درباره امنیت ایمیل نکاتی را بیان کرده اند که اشاره می شود:

- هیچ گاه رمز عبور، اطلاعات بانکی و مشخصات

۱. قانون سمعی و بصری، ماده ۴، مصوب ۱۳۸۶/۱۰/۱۹.

۲. برای اطلاع بیشتر از این موضوع به سریال هوش سیاه ۱ مراجعه شود.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۹۳/۶/۲۹.

- شخصی را در صفحات اینترنت یا فرم‌های ایمیلی که برای شما ارسال می‌شود^۱ وارد نکنید.^۲
- هیچ‌گاه در یک ایمیل مشکوک بر روی لینک‌های موجود در آن کلیک نکنید.^۳
 - برای وارد کردن اطلاعات حساس مانند «رمز عبور» یا «کلمه عبور» دقت داشته باشید که آدرس اینترنتی شما با ارتباط امن «https» شروع شده باشد.^۴
 - به صورت مرتب تراکنش‌های بانکی خود را چک کنید.^۵
 - اگر شماره حساب فردی را از طریق ایمیل دریافت کردید قبل از هرگونه عملیات بانکی، از صحت شماره حساب طرف مقابل اطمینان پیدا کنید.^۶
 - به پیشنهاد‌های وسوسه‌انگیز مانند «خرید شارژ ارزان، تخفیف‌های باور نکردنی و...» که از طریق

۱. گاهی افراد کلاهبردار با عناوینی مانند «تاجر ورشکسته»، «شهروند مالباخته» و «وکیل خانوادگی» که بزرگ آن فوت شده است ممکن است برای افراد ایمیل‌هایی ارسال کنند که شخص را به حضور در یک شرط بندی یا شراکت در مالی غیر واقعی ترغیب کنند در حالی که سعی دارند آنها را فریب داده و از آنها اخاذی کنند. (www. Cyber Police.ir)

۲. www. Cyber Police.ir

۳. همان.

۴. همان.

۵. همان.

۶. همان.

- ایمیل برای شما ارسال می شود توجه نکنید.^۱
- ۷. به تغییرات جزئی که کلاهبرداران در آدرس فرستنده ایمیل ایجاد می کنند دقت داشته باشید.^۲

۱. www.CyberPolice.ir.

۲. همان.

فصل چهارم:

احکام و نکات متفرقه

• طهارت در تایپ کردن

س: آیا هنگام تایپ کردن اسماء متبرکه^۱، آیات قرآن و روایات، طهارت^۲ لازم است؟
 ج: طهارت لازم نیست ولی اگر بخواهد اسماء متبرک را لمس کند باید وضو داشته باشد.^۳

• قرائت قرآن

س: آیا فضیلت قرائت قرآن از روی قرآن بیشتر است یا از روی صفحه رایانه؟

۱. نام اهل بیت و پیامبران (علیهم السلام).

۲. مانند وضو یا غسل یا تیمم.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۹۳/۶/۱۰.

ج: هر دو ثواب دارد ولی از روی قرآن با ملاحظه آداب لازم آن بهتر است.^۱

• شنیدن آیه سجده دار

س: آیا اگر شخصی آیه سجده دار را از رایانه یا اینترنت بشنود، سجده واجب می شود؟

ج: اگر آیه سجده را از نرم افزار یا سی دی به صورت غیر مستقیم بشنود لازم نیست سجده کند، ولی اگر به صورت مستقیم از اینترنت بشنود، باید سجده کند.^۲

• نگهداری سی دی حرام

س: آیا نگهداری فیلم های مستهجن در مغازه یا منزل یا رایانه جایز است؟

ج: نگهداری این گونه فیلم ها حرام است، و بر حاکم

۱. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.

۲. با استفاده از توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۲۳۷، م ۱۰۵۳؛ توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۱۸۲، م ۴۷۳؛ توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۱۷۴، م ۱۷۹؛ توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص ۲۱۵، م ۱۱۰۵.

آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، آیت الله سبحانی و آیت الله صافی گلپایگانی: در هر دو صورت مستقیم یا غیر مستقیم، سجده واجب است. (توضیح المسائل، آیت الله شبیری، ص ۲۳۲، م ۱۱۰۵؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۱۸۴، م ۹۸۲؛ توضیح المسائل، آیت الله سبحانی، ص ۲۵۵، م ۸۹۳؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۷۵، س ۲۳۹).

شرع لازم است که آنها را جمع آوری کرده و از بین ببرد، و این کار تعزیر دارد.^۱

• نگهداری عکس مستهجن

س: آیا نگهداری عکس‌های مستهجن در رایانه جایز است؟

ج: نگهداری عکس‌های مستهجن^۲، حرام است و باید آنها را از بین ببرد.^۳

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، ۹۳/۷/۵.

۲. همسریک مرد جوان با مراجعه به دادگاه خانواده گفت: «همسرم ۳۰ سال سن دارد و در یک شرکت کامپیوتری مشغول به کار است. به خاطر شغلش همیشه یک کامپیوتر شخصی همراه خود دارد. متأسفانه هدف همسرم از جست و جودر اینترنت فقط جمع آوری عکس‌های مستهجن و تصاویر غیراخلاقی است که در سایت‌های خارجی وجود دارد. دو سال است که با هم زندگی می‌کنیم و تاکنون از این موضوع خبر نداشتم؛ اما چند روز پیش هنگامی که داشتم با کامپیوترش کار می‌کردم چند عکس خارجی از زنان برهنه دیدم و دانستن این موضوع که همسرم اکثر اوقات در پی یافتن چنین عکس‌ها و تصاویری است برایم خیلی ناراحت‌کننده بود. وقتی از او در مورد عکس‌ها توضیح خواستم، از اینکه بدون اجازه وارد حریم خصوصیتش شده‌ام عصبانی شد و گفت که این گونه جست و جوو جمع آوری تصاویر را دوست دارد و این ربطی به من ندارد. (www.gerdab.ir)، مقاله «درخواست طلاق به خاطر عکس‌های مستهجن»

۳. استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۹/۲۴؛ آیت الله خامنه‌ای و آیت الله سیستانی، ۱۳۹۳/۹/۲۶.

• فروش اینترنت

س: شرکت‌هایی که اینترنت می‌فروشند آیا در برابر رفتن مشتریان به (سایت‌های غیراخلاقی) مسئول هستند؟

ج: چون اینترنت، استفاده صحیح و ناصحیح دارد از آلات و ابزار مشترک حساب می‌شود پس فروش آن جایز است و فروشنده در قبال رفتن مشتری به سایت‌های غیر اخلاقی و منحرف مسئولیتی ندارد^۱ مگر طوری باشد که اشاعه منکرات و فحشاء صدق کند که حرام می‌شود.^۲

س: کار کردن در شرکتی که خدمات اینترنت را فراهم می‌کند، با توجه به این که اکثر استفاده از اینترنت مربوط به کاربردهای مبتذل است (البته می‌توان از این رسانه استفاده‌های مفید نیز به عمل آورد) چه حکمی دارد و آیا تعاون در اثم و عدوان محسوب می‌شود؟

ج: هرگاه اکثر افراد از برنامه‌های مبتذل آن استفاده می‌کنند کار کردن با آن شرکت خدماتی اشکال دارد.^۳

کافی نت

افرادی که مشغول ارائه دادن خدمات اینترنتی هستند

۱. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، ۹۳/۶/۲۳.

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

اگر اهمیت شغل خودشان را بدانند متوجه می‌شوند که می‌توانند چه خدمت بزرگی به رشد و تکامل جامعه بکنند ولی اگر مواظب نباشند ممکن است باعث انحطاط جوانان شده و آنها را به مسیر انحراف بکشانند.

س: اگر کسی کافی نت داشته باشد و بداند که برخی مشتریان برای چت (گفتگو) با افراد نامحرم و همچنین رفتن به سایتهای غیر اخلاقی به کافی نت می‌آیند، در این وضعیت تکلیف او به عنوان صاحب کافی نت چیست و کسب درآمد از این راه (با شرایط ذکر شده) چه حکمی دارد؟

ج: با علم به اینکه مشتری از ابزاری که در اختیار او قرار داده می‌شود استفاده حرام می‌کند، جایز نیست و کسب درآمد از این طریق نیز اشکال دارد^۱ ولی در صورت شک در اینکه مشتری از آن بصورت حرام استفاده می‌کند، اشکال ندارد.^۲

قانون کافی نت

استفاده و در اختیار گذاشتن هرگونه ابزار دسترسی به سایت‌های فیلتر شده، مثل انواع فیلتر شکن‌های قابل نصب روی رایانه، یا معرفی سایت‌های فیلتر شکن

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org; آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

۲. آیت الله خامنه‌ای: www.leader.ir; آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

و خدمات گیرندگان و یا استفاده از هرگونه VPN روی سیستم‌های رایانه‌ای دفاتر خدمات اینترنت ممنوع است.^۱

• دانلود کردن

س: آیا دانلود^۲ کردن فایل‌های اینترنتی جایز است؟
ج: دانلود کردن فقط با اجازه صاحب اصلی فایل جایز است.^۳

س: دانلود کردن از کفار حربی چه حکمی دارد؟
ج: چون کفار حربی اموالشان محترم نیست، اشکال ندارد.^۴

س: برخی از سایت‌ها نرم افزارهای مختلف را به صورت رایگان برای دانلود در سایت خود قرار می‌دهند، ما نمی‌دانیم که این نرم افزارها متعلق به چه کشوری است. آیا می‌توانیم این نرم افزارها را دانلود کنیم؟

۱. مقاله «بخشنامه پلیس فتا به کافی نت‌ها» www.CyberPolice.ir
۲. عمل انتقال و یا کپی کردن یک فایل، برنامه، و... از یک سیستم کامپیوتری بزرگتر به کامپیوتر یا دستگاه دیگر را دانلود گویند. (www.merriam-webster.com)

۳. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۶/۲۳؛ آیت الله سیستانی: اگر فایل دانلود شده دارای محتوای حرام نباشد و دانلود کردن برخلاف قانون نباشد، دانلود کردن جایز است. (استفتاء ۱۴/۷/۱۳۹۳)

۴. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۶/۲۳

ج: بدون اجازه صاحب نرم افزار جایز نیست مگر از کفار حربی باشد.^۱

س: آیا دانلود فیلم، موسیقی، مقاله و کتاب های مستهجن و مبتذل جایز است؟

ج: دانلود مطالب ذکر شده حرام و از مصادیق اشاعه فحشاء می باشد و باید به صورت جدی از این کار اجتناب شود.^۲

س: با توجه به اینکه از اینترنت با دادن هزینه لازم، می توان استفاده نمود و بسیاری از نرم افزارها، فیلم ها و... را دانلود کرد، آیا فروش این نرم افزارها یا فیلم ها جایز است؟

ج: این کار جایز نیست.^۳

پیشنهادهایی برای مسئولین:

مسئولین محترم می دانند که یکی از مهمترین استفاده های اینترنت، دانلود کردن ولی غالباً صاحبان فایل های صوتی تصویری یا نرم افزارهای اینترنتی راضی نیستند که اثرشان به صورت رایگان در اختیار

۱. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۷/۲

۲. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۶/۱۲

۳. استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی، ۱۳۹۳/۲/۲۴؛ آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۷/۱۵.

دیگران قرار بگیرد، همین امر باعث می شود کاربران در صورت دانلود کردن فعل حرام انجام دهند.

برای اینکه کاربران اینترنتی به انجام فعل حرام مبتلا نشوند راهکارهایی را بیان می کنیم که مسئولین محترم با اجرایی کردن آنها می توانند جامعه اسلامی را در مسیر سعادت و رشد اخلاقی قرار دهد.

۱. با صاحبان این آثار گفتگو کنند که بعضی از آثار خودشان را برای تعالی جامعه به صورت رایگان در اختیار مسئولین قرار دهند تا با مدیریت، آنها را در اختیار کاربران قرار دهند.

۲. سایت هایی را راه اندازی کنند تا کاربران عزیز برای دانلود فایل هایی که صاحبان آنها راضی هستند، به آنها مراجعه کنند و از دانلود حرام در امان باشند.

۳. با تبلیغات زیبا و جذاب، اثرات دانلود غیر مجاز و غیر شرعی را بیان کنند و مردم جامعه را نسبت به ضرر هایی که با دانلود کردن به صاحبان آثار اینترنتی وارد می شود، آگاه سازند.

• خمس ترافیک اینترنت

س: آیا به حجم ترافیک اینترنت که تا سال خمسی مصرف نشده است خمس تعلق می گیرد؟
ج: اگر در بازار قابل خرید و فروش باشد و مالیت داشته

باشد، خمس دارد.^۱

• حذف ترافیک باقیمانده

س: بعضی از شرکت‌های اینترنتی، اینترنت را با حجم مشخصی از ترافیک^۲ می‌فروشند ولی بعد از تمام شدن مدت آن، باقیمانده ترافیک را حذف می‌کنند در صورتی که مشتری پول آن را به شرکت داده است، آیا این کار جایز است؟
ج: اگر در ابتدا با مشتری توافق و شرط کرده باشند که بعد از مدت مشخص، حذف می‌شود، اشکال ندارد و معامله صحیح می‌باشد.^۳

• نقل مطالب سایت‌ها

س: آیا استفاده از مطالب سایت‌هایی که در آنها نوشته شده است: «نقل مطالب با ذکر منبع اشکال ندارد» بدون ذکر اسم آن سایت اشکال دارد؟
ج: این کار بدون رضایت صاحبان آن سایت‌ها جایز نیست.^۴

۱. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۶/۳۰؛ البته طبق نظر بعضی از مراجع تقلید خمس تعلق نمی‌گیرد.

۲. مثلاً ۱۲ گیگ ترافیک شش ماهه.

۳. استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، آیت الله شبیری زنجانی، ۹۳/۶/۳۰.

۴. آیت الله مکارم: www.makarem.ir استفتاء، آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۳/۱۱/۲۰.

س: آیا استفاده از مطالب سایت هایی که در آنها هیچ گونه عنوانی مبنی بر اینکه «استفاده از مطالب سایت با ذکر منبع اشکال ندارد»، وجود ندارد، جایز است؟
ج: اشکال ندارد.^۱

• استفاده از اینترنت بی سیم دیگران

س: در منطقه ما اینترنت وایرلسی وجود دارد که مالک آن با وجود این که می تواند بر روی آن رمزبگذارد ولی این کار را انجام نمی دهد و ما بدون زحمت می توانیم از فرکانسی که در فضا منتشر است استفاده کنیم و به اینترنت وصل شویم، آیا این کار جایز است؟

ج: اگر رمزنگذاشتن نشانه رضایت او به استفاده دیگران باشد مانعی ندارد در غیر این صورت جایز نیست.^۲

• خرید و فروش اینترنتی

س: آیا خرید و فروش اینترنتی جایز است؟
ج: اگر منظور شما این است که دو نفر از طریق اینترنت خرید و فروش را انجام دهند، اینگونه معامله صحیح است و اشکالی ندارد.^۳

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۳/۱۱/۲۰.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

۳. آیت الله سیستانی: www.sistani.org.

• بازدید از سایتهای تبلیغاتی

س: تبلیغات شرکتهای بزرگ تجاری را که محصولاتشان در همه جای دنیا بفروش می‌رسد شرکتهای تبلیغاتی بین‌المللی برعهده دارند که اینکار را با ابزارهای مختلف انجام می‌دهند. مثلاً یک شرکت تبلیغاتی به شرکت سامسونگ قول می‌دهد که صد هزار نامه الکترونیکی به صد هزار نفر ارسال کند که از این تعداد باید ۵۰،۰۰۰ عدد باز و دیده شوند. بعضی از شرکتهای تبلیغاتی برای انجام این کار از طریق عضوگیری اقدام به ارسال نامه الکترونیکی به اعضا می‌کنند و اعضا در ازای باز کردن ایمیلها از شرکت تبلیغاتی حقوق می‌گیرند. هرچقدر نامه بیشتری باز کنند بیشتر حقوق می‌گیرند. البته ظاهراً شرکتهای تجاری هم می‌دانند که قسمتی از تبلیغات داده شده از این طریق می‌باشند. آیا عضویت در این شرکتهای تبلیغاتی و کسب درآمد از این راه جایز است؟

ج: کار شرکت تبلیغاتی و افراد استخدام شده جائز نیست و درآمد آنها حرام است.^۱

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir؛ استفتاء، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۱۲/۶.

• فایل‌های متنی اینترنتی

س: آیا استفاده از کتاب‌ها و مقالات اینترنتی که به صورت (pdf) یا (word) می‌باشند جایز است؟

ج: برای استفاده شخصی اشکال ندارد. استنساخ و نشر آنها اگر مربوط به کشورهای غیرمسلمان باشند اشکال ندارد. اما اگر مربوط به افراد محترم‌المال باشد (مانند مسلمانان کشورهای اسلامی یا کفاری که در ذمه اسلام هستند) بنابراین احتیاط واجب جایز نیست مگر این که به دست بیاورید که خود مولف، آن را در اینترنت گذاشته است که دلالت بر رضایت او می‌کند.^۱

• دیدن ماهواره از طریق اینترنت

س: آیا مشاهده ماهواره از طریق اینترنت جایز است؟

ج: اگر مفسده یا ترس به گناه افتادن وجود داشته باشد جایز نیست.^۲

۱. آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com.

۲. آیت الله مظاهری: www.almazaheri.ir، استفتاءات، مسابقات و تفریحات، کامپیوتر و اینترنت؛ استفتاء، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۲/۳؛ آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۲/۴؛ با استفاده از استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۳۵۹، س ۱۶۰۵؛ جامع المسائل (فارسی)، آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۲۴۶، س ۱۰۰۱؛ استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۲۱، س ۴۰۸۷؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۲۶۴، س ۱۲۱۲.

• فروش فیلم‌های زبان اصلی

س: دوست من در طول سالهای گذشته، فیلم‌ها و کارتون‌های مختلفی را تهیه و از همه آنها استفاده کرده است، حال تصمیم گرفتیم که این فیلمها و کارتونها را در اختیار دوستان دیگر قرار بدهیم، تا اگر کسی خواست بتواند استفاده کند. برای همین قرار شد فروشگاه مجازی در اینترنت بزنیم و یک درآمد جانبی هم از این راه به دست بیاوریم، ولی این فیلمها و کارتونها خارجی و اصل بوده و سانسور نشده می‌باشند. اگر ما بخواهیم این فیلمها را در اختیار دیگران قرار دهیم چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که فروش این فیلمها موجب سستی در عقاید و احکام شرعی شود و بدآموزی داشته و یا خلاف شئون اسلامی باشد (مانند مشتمل بودن بر مسائل غیر اخلاقی) و یا مخالف مقررات باشد، جایز نمی‌باشد.^۱

اعتیاد به اینترنت

برخی از افراد بر اثر استفاده زیاد از رایانه و اینترنت به نوعی وابستگی شدید به این تکنولوژی دچار می‌شوند که اگر کنترل و مدیریت نشود ممکن است با آسیبها و خطراتی مواجه شوند که رهایی از آنها کار راحتی نیست.

۱. آیت الله وحید خراسانی: www.wahidkhorasani.com، سوالات شرعی، احکام کسبهای حرام و بعضی از گناهان، س ۴۵۳.

با توجه به افزایش روزافزون کاربران سایبری، در کنار اعتیاد سنتی، با نوع جدیدی از اعتیاد مواجه شده ایم؛ گسترش رایانه‌های شخصی و افزایش اتصال به اینترنت در خانه و محل کار، منجر به ظهور معضلی به نام «اعتیاد آنلاین» شده است. اعتیاد به اینترنت شامل اعتیاد به اتاق‌های گپ زنی، هرزه نگاری، قمار آنلاین و خریدهای اینترنتی می‌شود. همچون دیگر اعتیادها، این نوع اعتیاد نیز فرد معتاد را از خانواده و اطرافیانش منزوی می‌سازد.^۱

با توجه به پژوهش‌های انجام گرفته در مراکز روانشناسی مراکز ترک اعتیاد اینترنتی و فناوری، اعتیاد آنلاین را می‌توان به پنج دسته تقسیم کرد:

۱. اعتیاد به مسائل جنسی:^۲ به هر موضوعی که حول محور مسائل جنسی در فضای مجازی باشد، اطلاق می‌شود.

۲. اعتیاد به ارتباطات عاطفی و دوستانه:^۳ اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، چت روم‌ها، مسنجرها و هر ابزاری که منجر به رابطه عاطفی و دوستی میان کاربران اینترنتی می‌شود، اطلاق می‌شود.

۱. www.CyberPolice.ir، مقاله «اعتیاد اینترنتی، افسردگی می‌آورد»

۲. Cybersex Addiction.

۳. Cyber-Relationship Addiction.

۳. وسواس به اینترنت: این اعتیاد شامل استفاده بیش از حد و وسواس گونه از اینترنت جهت تجارت های آنلاین، بازی ها و حراجی های آنلاین و قمار بازی است.

۴. خبرزدگی و اعتیاد به اطلاعات: این قسم از اعتیاد نیز به علت خبرزدگی بسیار، سبب دور شدن از خانواده و محیط اجتماعی و تحت تأثیر قرار گرفتن فرد توسط رسانه ها و اخبارهای منتشر شده در فضای سایبری می شود.

۵. اعتیاد به رایانه: این قسم از اعتیاد به استفاده مداوم از رایانه و بازی های و برنامه های آفلاین رایانه اطلاق می شود.^۴

به اعتقاد کارشناسان اگر افراد در ماه بیش از ۲۰ ساعت به اینترنت وصل شوند بی آنکه کار خاصی جز پرسه زدن و چت کردن داشته باشند باید از تعداد این ساعت ها کم کنند تا در یک برنامه زمان بندی سه ماهه دست کم به نیمی از این زمان برسند. چرا که صرف این زمان برای پرسه زدن در اینترنت می تواند عواقب خطرناکی را به دنبال داشته باشد.^۵

۱. Net Compulsions .

۲. Information Overload .

۳. Computer Addiction .

۴. www. Cyber Police. ir، مقاله «اعتیاد اینترنتی، افسردگی می آورد»

۵. «www.gerdab.ir»، مقاله «اختلالات رفتاری و هرزه نگاری رنگ اینترنت

گرفته است»

پنجره‌های کلیدی

۱. مواظب باشیم این ابزار؛ عمر، وقت و استعدادهاى ما را تلف نکنند.
۲. با آگاهی لازم به سراغ این تکنولوژی برویم تا از خطرات و آسیبهای آن در امان باشیم.
۳. رایانه و اینترنت از ابزار دومنظوره می‌باشند، پس فقط از جنبه‌های حلال و سودمند آن برای رشد و تکامل روح و جان استفاده کنیم و به هیچ وجه به سراغ استفاده‌های حرام و مخرب آن نرویم.
۴. از این ابزار برای ترویج معارف قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام استفاده کرده و آن را در سرتاسر جهان گسترش دهیم.
۵. پدران و مادران محترم باید از وسایل رایانه‌ای اطلاعات کافی داشته باشند تا بتوانند فرزندان عزیزشان را در استفاده مناسب از این ابزار یاری کرده و در مواقع نیاز آنها را با راهکارهای دقیق راهنمایی کنند.
۶. در دنیای مجازی به هیچ شخصی اعتماد کامل نداشته باشیم و همیشه احتمال بدهیم که ممکن است خطرات اینترنتی ما را هم تهدید کند.
۷. در هیچ حالتی اطلاعات شخصی و خصوصی خود را در اختیار کاربران دیگر قرار ندهیم.
۸. در صورتی که از سوی کاربران اینترنتی مورد تهدید

یا اخاذی قرار گرفتیم سریعاً به «پلیس فتا» مراجعه کنیم تا با راهنمایی‌های دقیق و فنی، ما را یاری کنند.

۹. در خرید و استفاده از بازی‌های رایانه‌ای دقت و حساسیت بالایی داشته باشیم تا فرزندان عزیزمان از خطرات و تأثیرات منفی و مخرب بازی‌های غیر مناسب در امان باشند.

۱۰. فرزندان خود را به انجام بازی‌های ایرانی (مخصوصاً بازی‌های فکری و پرتحرک) تشویق بکنیم.

۱۱. در محیط مجازی به افراد و حقوق آنها احترام بگذاریم و با رایت، دانلود و ... حقوق و زحمات آنها را از بین نبریم.

۱۲. مواظب باشیم به این ابزار اعتیاد پیدا نکنیم تا از آسیب‌های آن محفوظ باشیم.

آدرس دفاتر مراجع تقلید

دفتر مقام معظم رهبری

سایت: www.leader.ir

نشانی الکترونیکی: info_leader@liader.ir

تلفن: ۳۷۷۴۶۶۶۶ (۰۲۵)

دفتر آیت الله سیستانی

سایت: www.sistani.org

نشانی الکترونیکی: farsi@sistani.org

تلفن: ۳۷۷۴۱۴۱۵ (۰۹۸۲۵)

استفتاء پیامکی: ۰۹۸۹۱۹۸۵۰۷۵۰۰

دفتر آیت الله شبیری زنجانی

سایت: www.zanjani.ir

نشانی الکترونیکی: zanjani.tamas@gmail.com

تلفن: ۳-۳۲۱۰۳۷۷۴۰۳۷۷ (۰۲۵)

استفتاء پیامکی: ۵۰۰۰۱۰۴۰

دفتر آیت الله مکارم شیرازی

سایت: www.makarem.ir

تلفن: ۳۷۸۴۰۰۰۳ (۰۲۵)

استفتاء پیامکی: ۱۰۰۰۰۱۰۰

دفتر آیت الله وحید خراسانی

سایت: www.wahidkhorasani.com

تلفن: ۳۷۷۴۰۶۱۱-۳۷۷۴۲۴۴۵ (۰۲۵)

دفتر آیت الله نوری همدانی

سایت: www.noorihamedani.com

تلفن: ۳۷۷۴۱۸۵۰ (۰۲۵)

استفتاء پیامکی: ۳۰۰۰۴۸۴۴

دفتر آیت الله صافی گلپایگانی

سایت: WWW.safi.ir

تلفن: ۳۷۴۷۹ (۰۲۵)

استفتاء پیامکی: ۳۰۰۰۷۴۷۹

فهرست منابع

۱. کتابها

۱. أجوبة الاستفتاءات، سید علی حسینی خامنه‌ای، دفتر معظم له، قم، چاپ اول، ۱۴۲۴ق.
۲. احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ ۳۱، زمستان ۱۳۸۲.
۳. إختصاص، مفید، محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر و محرمی زرنندی، محمود، ناشر: المؤتمر العالمی لالفیة الشیخ المفید، سال چاپ اول، ۱۴۱۳ق.
۴. استفتائات جدید، جواد بن علی تبریزی، چاپ اول.
۵. استفتائات جدید، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، چاپ دوم، ۱۴۲۷ق.
۶. استفتائات، آیت الله جوادی آملی، نرم افزار مجموعه آثار آیت الله جوادی آملی، موسسه اسراء.

۷. استفتائات، سید روح الله موسوی خمینی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، ۱۴۲۲ق.
۸. استفتائات، محمدتقی بهجت فومنی گیلانی، دفتر حضرت آیت الله بهجت، چاپ اول، ۱۴۲۸ق.
۹. اصول کافی، محمد بن یعقوب کلینی، انتشارات دارالکتب الإسلامية، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.
۱۰. أمالی، صدوق، ناشر: کتابچی، چاپ: ششم، چاپ: تهران، ۱۳۷۶ ش.
۱۱. تحف العقول، حسن بن علی بن شعبه حرانی، محقق و مصحح: علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق.
۱۲. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، دارالکتب الإسلامية، چاپ اول، ۱۳۷۴ش.
۱۳. توضیح المسائل محشی، سید روح الله موسوی خمینی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ هشتم، ۱۴۲۴ق.
۱۴. توضیح المسائل، آیت الله سبحانی، ناشر: مؤسسه امام صادق (ع)، ۱۴۲۹ ه ق، چاپ سوم.
۱۵. توضیح المسائل، آیت الله شبیری، انتشارات سلسبیل، ۱۴۳۰ ه ق، چاپ اول.
۱۶. توضیح المسائل، آیت الله فاضل، تاریخ نشر ۱۴۲۶ ه ق، چاپ

- صد و چهاردهم، وفات ۱۴۲۸ ه ق .
۱۷. توضیح المسائل، حسین وحید خراسانی، مدرسه امام باقر علیه السلام، چاپ نهم، ۱۴۲۸ ق.
۱۸. توضیح المسائل، سیستانی.
۱۹. توضیح المسائل، محمدتقی بهجت فومنی گیلانی، انتشارات شفق، چاپ ۹۲، ۱۴۲۸ ق.
۲۰. توضیح المسائل، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، چاپ ۵۲، ۱۴۲۹ ق.
۲۱. جامع الاحکام، لطف الله صافی گلپایگانی، انتشارات حضرت معصومه علیه السلام، چاپ چهارم، ۱۴۱۷ ق.
۲۲. جامع الأخبار، شعیری، مطبعة حیدریة، چاپ نجف، چاپ بی تا.
۲۳. جامع المسائل، محمد فاضل لنکرانی موحدی، انتشارات امیرقلم، چاپ یازدهم.
۲۴. حقوق مدنی، حبیب الله طاهری، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۸ ه ق، چاپ دوم.
۲۵. دعائم الإسلام، نعمان بن محمد مغربی بن حیون، محقق و مصحح: آصف فیضی، مؤسسة آل البيت علیهم السلام، چاپ دوم، ۱۳۸۵ ق.
۲۶. عیون الحکم و المواعظ، علی بن محمد لیثی واسطی، محقق و مصحح: حسین حسنی بیرجندی، دار الحدیث، چاپ اول،

۱۳۷۶ش.

۲۷. غرر الحکم و درر الکلم، تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، محقق / مصحح: رجائی، سید مهدی، دار الکتاب الإسلامی، چاپ قم، چاپ: دوم، ۱۴۱۰ ق.

۲۸. کتاب النکاح، آیت الله مکارم، محقق / مصحح: محمد رضا حامدی - مسعود مکارم، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۴۲۴ ه ق، چاپ اول.

۲۹. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، نوری، حسین بن محمد تقی، محقق / مصحح: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، چاپ: قم، چاپ: اول، ۱۴۰۸ ق.

۳۰. مصباح الشریعة، منسوب به جعفر بن محمد، امام ششم علیه السلام، انتشارات اعلمی، چاپ: اول، ۱۴۰۰ ق.

۳۱. منهاج الصالحین، سید علی حسینی سیستانی، دفتر معظم له، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ق.

۳۲. نهج البلاغة (صبحی صالح)، محمد بن حسین شریف رضی، محقق و مصحح: فیض الإسلام، انتشارات هجرت، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق.

۲. مجلات و نشریات

۱. فصلنامه فقه و اصول، علی اکبرایزدی فرد؛ علی پیردهی
حاجیکلا، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ش ۸۴.
۲. فصلنامه علمی پژوهشی حقوق، محسن رهامی، سیروس
پرویزی، پاییز ۱۳۹۱، ش ۲۷.
۳. فصلنامه ره آورد نور، بهمن ۱۳۷۷، پیش شماره ۲.
۴. مجله فقه اهل بیت علیهم السلام، جمعی از نویسندگان، مؤسسه دائرة
المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام، چاپ اول.

۳. سایتها

www.porseman.org
www.noorihamedani.com
www.isna.ir
www.farsnews.com
www.rc.majlis.ir
www.hamshahrionline.ir
www.persianacademy.ir
www.yjc.ir
www.safi.ir
www.almazaheri.ir
www.islammovie.ir
www.tabnak.ir

www.old.mouood.org
www.vgpostmortem.blogfa.com
www.shia-news.com
www.jahannews.com
iribtv.ir www.ejtema.ch \
www.ircg.ir
www.internet.ir
www.merriam-webster.com
www.sakhtafzarmag.com
www.tebyan.net
www.CyberPolice.ir
www.rasekhoon.net
www.gerdab.ir
www.leader.ir
www.sistani.org
www.makarem.ir
www.wahidkhorasani.com

عناوین منتشر شده از مجموعه فقه و زندگی

مؤلف	موضوع
محمد حسین فلاحزاده	احکام مسجد
مهدی رفیعی	احکام تاکسیرانی
اسماعیل محمدی	احکام معاملات ملکی
فاطمه استشاره	احکام پرستاری
محمد حسین فلاحزاده	احکام اعتکاف
مریم واعظ	احکام آرایشگری
جواد افتخاری	احکام رستوران‌ها و تالارهای پذیرایی
علی اکبر سرشار	احکام کشتیرانی
حسینیه عظیمی	احکام هتل داری
غلامرضا قلی زواره	احکام مسکن
شمس الله صفرلکی	احکام جشن و شادمانی
اعظم سپهری یگانه	احکام تربیتی و ورزشی بانوان
عزت احمدی	احکام عکاسی
سعید عباسزاده	احکام سینما و فیلم سازی
محمد زراعتی	احکام شیرینی پزی و قنادی
سید صیف الله نحوی	احکام انتخابات
محمد علی بخشی	احکام مدیریت و کارمندی
طاهره جباری	احکام و آداب حجاب و عفاف
مسعود صفی یاری	احکام و آداب معلمان و استادان
مسعود صفی یاری	احکام و آداب دانش آموزی و دانشجویی
مرتضی دایی چینی	احکام تلفن همراه
طباطبایی - جلالوند	احکام طلافروشان

عناوین در دست اقدام از مجموعه فقه و زندگی

مؤلف	موضوع
یوسف یاوری	احکام فرش و تابلو فرش
محمد ابراهیم امینی	احکام کیف و کفش و چرم
محمد ابراهیم امینی	احکام پوشاک
مجتبی بینا	احکام آژانس تلفنی
مجتبی عابدینی	احکام صید و صیادان
حسینعلی عرب انصاری	احکام ناشران
محمد رضا یاوری	احکام اتوبوسرانی و رانندگان
محمود صادقی	احکام صوتی و تصویری
ابراهیمی فرد	احکام نانویان
مجتبی عابدینی	احکام پرندگان و پرنده فروشان
سید جعفر ربانی	احکام اغذیه فروشان
سید محمد موسوی	احکام پارکها
الیاس صالحی	احکام عمومی اصناف
عرب انصاری	احکام قهوه خانه ها
الیاس صالحی	احکام الکتریکی
داوود طبرسا	احکام عطاری و داروهای گیاهی
محمود صادقی	احکام بازی های یارانه ای
مرتضی دائی چینی	احکام احکام بیمه ها